

Ústav informácií a prognóz školstva SR
Staré grunty 52, 842 44 Bratislava
Odbor vysokých škôl

EUROSTUDENT III
(medzinárodný projekt o sociálnej dimenzii vysokoškolského vzdelávania v Európe)

**SOCIÁLNE A EKONOMICKÉ PODMIENKY ŽIVOTA ŠTUDENTOV
VYSOKÝCH ŠKÔL**

Slovenská republika - Národná správa

Riešitelia: RNDr. Margita Kováčová
PhDr. Eubomíra Srnánková
RNDr. Mária Šulanová

Bratislava
Júl 2007

<u>ÚVOD</u>	5
<u>1. VYSOKOŠKOLSKÉ VZDELÁVANIE V SR</u>	6
<u>2. REALIZÁCIA PRIESKUMU SOCIÁLNYCH A EKONOMICKÝCH PODMIENOK ŽIVOTA ŠTUDENTOV V SR</u>	17
<u>2.1 Ciele a zameranie prieskumu</u>	17
<u>2.2 Objekt prieskumu</u>	18
<u>2.3 Prieskumný súbor</u>	19
<u>2.4 Metodika zberu údajov</u>	21
<u>2.5 Štatistické spracovanie a analýza</u>	21
<u>3. VÝSLEDKY PRIESKUMU</u>	23
<u>3.1 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V DENNEJ FORME ŠTÚDIA</u>	23
<u>3.1.1 Sociálny status rodín s vysokoškolským študentom</u>	23
<u>3.1.2 Sociálno-demografická charakteristika prieskumného súboru</u>	29
<u>3.1.3 Študijná situácia respondentov</u>	30
<u>3.1.4 Pracovné skúsenosti študentov pred začatím štúdia na VŠ</u>	31
<u>3.1.5 Životné podmienky študentov</u>	33
<u>3.1.5.1 Spôsob bývania</u>	33
<u>3.1.5.2 Finančná situácia študentov</u>	33
<u>3.1.5.3 Ako študenti zhodnotili svoje životné podmienky</u>	43
<u>3.1.6 Práca popri štúdiu</u>	45
<u>3.1.6.1 Časový rozsah práce</u>	45
<u>3.1.6.2 Miera prekrytia oblasti štúdia a práce</u>	46
<u>3.1.6.3 Vplyv práce na študijné výsledky</u>	47
<u>3.1.6.4 Študenti, ktorí počas semestra nepracujú</u>	48
<u>3.1.6.5 Práca počas prázdnin</u>	50
<u>3.1.7 Časový rozvrh študentov</u>	52
<u>3.1.8 Medzinárodná mobilita</u>	54
<u>3.1.8.1 Ovládanie cudzích jazykov</u>	54

<u>3.1.8.2 Druh absolvovanej študijnej aktivity v zahraničí</u>	59
<u>3.1.8.3 Dĺžka študijnej aktivity v zahraničí</u>	60
<u>3.1.8.4 Zdroje financovania študijnej aktivity v zahraničí</u>	60
<u>3.1.8.5 Krajina pobytu</u>	61
<u>3.1.8.6 Organizačné zastrešenie vzdelávacej aktivity v zahraničí</u>	61
<u>3.1.8.7 Vplyv prípadných negatívnych javov na plánovanie študijnej aktivity v zahraničí</u>	61
<u>3.2 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V EXTERNEJ FORME ŠTÚDIA</u>	69
<u>3.2.1 Sociálno-demografická charakteristika prieskumného súboru</u>	69
<u>3.2.2 Vstup na vysokú školu</u>	72
<u>3.2.2.1 Motivácia pre vysokoškolské štúdium</u>	73
<u>3.2.2.2 Motivácia voľby externého štúdia</u>	74
<u>3.2.3 Sociálne a ekonomické zázemie študentov</u>	76
<u>3.2.3.1 Rodinné zázemie</u>	76
<u>3.2.3.2 Bývanie študentov</u>	79
<u>3.2.4 Štruktúra príjmov a výdavkov externých študentov</u>	80
<u>3.2.4.1 Príjmy</u>	80
<u>3.2.4.2 Výdavky</u>	84
<u>3.2.4.3 Hodnotiaci postoj študentov k svojej materiálnej a finančnej situácii</u>	87
<u>3.2.5 Časový rozvrh študentov</u>	88
<u>3.2.5.1 Pracovná aktivita študentov</u>	90
<u>3.2.6 Medzinárodná mobilita externých študentov</u>	93
<u>3.2.6.1 Absolvovanie študijných pobytov v zahraničí</u>	93
<u>3.2.6.2 Ovládanie cudzích jazykov</u>	93
<u>3.2.6.3 Faktory pôsobiace ako bariéry medzinárodnej mobility u externých študentov</u>	94
<u>4. SÚHRN HLAVNÝCH VÝSLEDKOV PRIESKUMU</u>	96
<u>4.1 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V DENNEJ FORME ŠTÚDIA</u>	96
<u>4.2 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V EXTERNEJ FORME ŠTÚDIA</u>	97

<u>5. POUŽITÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ A ÚDAJOV</u>	101
6. PRÍLOHA - Spoločné výstupné zostavy podľa metodiky EUROSTUDENT III v angličtine	

ÚVOD

Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave rieši každoročne počnúc rokom 2002 úlohu „Sociálne a ekonomické podmienky študentov denného štúdia verejných vysokých škôl na Slovensku“, ktorá poskytuje riadiacim orgánom Slovenskej republiky (Ministerstvu školstva SR, Národnej rade SR, vysokým školám a iným záujemcom) aktuálne informácie využiteľné pri modifikáciách systému sociálneho zabezpečenia študentov. Výstupy z úlohy je možné využiť aj v rámci širších koncepcných zámerov týkajúcich sa financovania vysokých škôl a tvorby nových nástrojov umožňujúcich potláčať vplyv sociálnych rozdielov pri vstupe mladých ľudí na vysoké školy.

Na základe skúseností s doterajším riešením úlohy sa v roku 2006 riešiteľský tím zapojil do medzinárodného projektu EUROSTUDENT III. Ide o projekt zameraný na tvorbu medzinárodne porovnateľných údajov o sociálno-ekonomických podmienkach života študentov vysokých škôl v rámci Európy koordinovaný HIS Hochschul-Information-System GmbH v Nemecku so sídlom v Hanoveri.¹ V súčasnosti je do neho zapojených viac ako 20 krajín.²

V súlade so zameraním projektu EUROSTUDENT III boli do prieskumu, ktorý sa uskutočnil v roku 2006 zahrnutí tak denní, ako aj externí študenti (doteraz uskutočnené prieskumy sa u nás zameriavali len na študentov študujúcich v dennej forme). Takto rozšírený záber posúva optiku a prináša nové poznatky využiteľné pri prehodnocovaní prístupov k externému štúdiu, ako aj pri riešení špecifických problémov aj tejto skupiny študentov. Na druhej strane, metodika projektu EUROSTUDENT III požadovala celkové spracovanie údajov o študentoch (bez rozlišovania na denných a externých), v ktorých sa osobitosť oboch skupín študujúcich strácala. Tento prístup nám nevyhovoval. Do národnej štúdie sme preto zahrnuli zvlášť analýzu údajov za skupinu denných i externých študentov; výstupné zostavy spracované v súlade s požadovanou medzinárodnou metodikou boli zahrnuté do osobitnej prílohy (v angličtine).

Prezentovaná štúdia poskytuje výsledky prieskumu, ktorého terénna fáza prebehla v máji až júni 2006.

Štúdia je rozdelená do nasledujúcich častí:

1. Vysokoškolské vzdelávanie v SR (stručná charakteristika systému a základné štatistické údaje o stave a vývoji počtu škôl a študentov)
2. Realizácia prieskumu sociálnych a ekonomických podmienok života študentov v SR (ciele a metodika)
3. Výsledky prieskumu
  - 3.1. Študujúci v dennej forme
  - 3.2. Študujúci v externej forme
4. Súhrn hlavných výsledkov prieskumu
5. Použité zdroje informácií a štatistických údajov
6. Príloha (spoločné výstupy podľa metodiky EUROSTUDENT III - v angličtine)

---

¹ HIS Higher Education Information System, Hanover, Germany; www.his.de; www.eurostudent.eu

² A central source of comparable data on the social dimension of higher education in Europe; Handbook on Key Indicators and Data Set; Set of core questions for EUROSTUDENT III, Delivery Schedule Modul; Handbook for Data Delivery; www.eurostudent.eu

1. VYSOKOŠKOLSKÉ VZDELÁVANIE V SR

Vysoké školstvo na Slovensku prešlo po revolučnom zvrate v roku 1989 zásadnými zmenami. V ich pozadí sú výrazné posuny v hodnotení významu vzdelania pre rozvoj spoločnosti založenej na vedomostiach, na úrovni vládnych orgánov je preto vzdelaniu vôbec a vysokoškolskému zvlášť venovaná veľká pozornosť. Zmenili sa aj postoje jednotlivcov – hodnote vzdelania v osobnostných hodnotových štruktúrach najmä mladých ľudí je prisudzovaný väčší význam ako tomu bolo v minulosti, a to najmä vo väzbe na možnosti ovplyvňovať vlastný spôsob života (kariérny postup v práci a finančné ohodnotenie, angažovanie sa vo veciach verejných).

Priebeh transformačného procesu vo vysokoškolskom vzdelávaní bol naštartovaný hneď po revolučnom zvrate (v roku 1989) – už v roku 1990 bol prijatý zákon o vysokých školách, ktorý vytvoril základné podmienky pre zásadnú premenu vysokoškolského systému. Tento zákon zohral veľmi pozitívnu úlohu pri formovaní slobodného, demokratického a samosprávneho akademického prostredia na vysokých školách. Avšak vzhľadom na prudkú dynamiku vývoja a aj na potrebu reagovať na výzvy vyplývajúce z nášho otvárania sa svetu, začleňovania sa do širších nadnárodných štruktúr a reflexie trendov charakteristických pre vyspelé krajiny bolo potrebné prikročiť k radikálnejšej reforme nášho systému vysokoškolského vzdelávania.

V roku 2000 prijala vláda SR zásadný dokument „Koncepcia ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku pre 21. storočie“ (uznesenie vlády č. 685 z 30.8. 2000). Tento materiál analyzoval aktuálny stav v rozvoji vysokého školstva, jeho problémy a možnosti ďalšieho rozvoja a stal sa dôležitým dokumentom pre nasmerovanie reformných krokov tak, aby viedli k zefektívneniu vzdelávacieho procesu na vysokých školách a k jeho zosúladieniu s európskym vysokoškolským priestorom v duchu bolonského procesu.

Ďalším dôležitým dokumentom je Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 z roku 2005, nazývaný tiež „Lisabonská stratégia pre Slovensko“ (uznesenie vlády SR č. 140 zo 16. februára 2005) a naň nadväzujúce akčné plány „Vzdelávanie a zamestnanosť“ a „Veda, výskum a inovácie“. V nich sú vytýčené jasné ciele vo vzťahu k vysokým školám, ktoré sledujú najmä zvýšenie kvality vzdelávania, posilnenie výskumu a rozvoja vedy na vysokých školách, prispôbenie činností vysokých škôl potrebám trhu práce, podpora medzinárodnej spolupráce a ďalšie.

Počas reformného obdobia došlo v systéme vysokoškolského vzdelávania na Slovensku k nasledujúcim zásadným zmenám :

- Vysoké školy riadené štátom sa transformovali na štátne a verejné vysoké školy
- Vznikli súkromné vysoké školy
- Prehĺbila sa ekonomická a finančná nezávislosť verejných vysokých škôl
- Zmenil sa systém financovania vysokých škôl
- K radikálnym zmenám došlo v študijných programoch vysokých škôl. V súčasnosti môžu vysoké školy realizovať vzdelávací proces len v akreditovaných študijných programoch, ktoré sú v plnej miere kompatibilné s európskym dohovorom zakotveným v Bolonskej deklarácii (o akreditáciu musia požiadať Ministerstvo školstva SR).

- Na všetkých vysokých školách je zavedený kreditný systém vychádzajúci z Európskeho systému na prenos a akumuláciu kreditov (ECTS) a z Dodatku k diplomu (Diploma Supplement).

V súčasnosti študuje na vysokých školách v SR spolu 200 617 študentov slovenského štátneho občianstva a 1 904 cudzincov (stav k 31. 10. 2006; tabuľka č. 1.) O tom, že v prístupe na vysokoškolské štúdium neexistujú u nás rodové bariéry hovorí fakt, že z uvedeného počtu študentov slovenského štátneho občianstva bolo 119 642 žien, čo predstavuje 59,6 %³.

Tabuľka č. 1 : Počet študentov VŠ v SR (k 31.10. 2006)

Vysoké školy	Forma štúdia		
	denná		Externá počet študentov
	študenti so slov. št. obč.	študenti – cudzinci	
verejné	121 058	1 877	60 576
súkromné	2 251	27	12 981
štátne	1 188	0	2 563
SPOLU	124 497	1 904	76 120

Zdroj: Separát Štatistickej ročenky školstva SR 2006, Vysoké školy, Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava 2007

Počet vysokých škôl vzrástol od roku 1990 z 13 na 31.

V roku 2006 pôsobilo na Slovensku 20 verejných vysokých škôl so 103 fakultami, 8 súkromných vysokých škôl s 13 fakultami a 3 štátne vysoké školy so 6 fakultami (v pôsobnosti Ministerstva obrany SR, Ministerstva vnútra SR a Ministerstva zdravotníctva SR).

Počet študujúcich na verejných (resp. do r. 2001 štátnych) a súkromných vysokých školách (do r. 2001 neštátnych) vzrástol zo 62 103 v roku 1990 na 196 886 v roku 2006, čo je asi trojnásobný nárast (týka sa študujúcich so slovenským štátnym občianstvom; tabuľka č. 2)⁴.

Transformačný proces vo vysokoškolskom vzdelávaní otvoril priestor pre vznik súkromných vysokých škôl. V roku 2000 boli u nás len 2 súkromné, resp. neštátne vysoké školy, v roku 2006 už poskytovalo vysokoškolské vzdelanie 8 súkromných vysokých škôl, pričom počet študujúcich na nich sa od roku 2000 zvýšil takmer 20-násobne (údaje v tabuľke č. 4).

Stupne štúdia

Vysokoškolské vzdelávanie prebieha v 3 stupňoch:

1. Prvý stupeň predstavujú **bakalárske študijné programy**.

³ Údaje k 31.10. 2006; zdroj: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2006, vysoké školy, Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava 2007

⁴ Počet študujúcich na štátnych vysokých školách (resp. do r. 2001 na vysokých školách v pôsobnosti Ministerstva obrany SR, Ministerstva vnútra SR a Ministerstva zdravotníctva SR) sme nezahrnuli z dôvodu nekompletnosti disponibilných údajov v niektorých rokoch.

2. Po ich ukončení môže študent pokračovať v štúdiu na úrovni **magisterských, inžinierskych alebo doktorských programov** (u niektorých študijných programov je prvý a druhý stupeň spojený).
3. Tretí stupeň je **doktorandské štúdium**.

Podmienkou prijatia na bakalárske štúdium (alebo na štúdium spájajúce prvý a druhý stupeň) je ukončenie štúdia na strednej škole maturitnou skúškou; podmienkou prijatia na druhý stupeň (magisterský, inžiniersky, doktorský) je ukončenie štúdia na bakalárskom stupni.

Štandardná doba trvania bakalárskeho študijného programu sú tri až štyri roky. Štúdium je v súlade s odporúčaniami Bolonskej deklarácie zamerané na osvojenie si teoretických a praktických vedomostí na súčasnom stupni rozvoja vedy využiteľných pri výkone povolania, ale aj ako základ pre prípadné štúdium na magisterskom stupni.

Študijné programy na druhom stupni (magisterské, inžinierske, doktorské študijné programy) trvajú najmenej jeden a najviac tri roky.

Tabuľka č. 2:

Vývoj počtu verejných (štátnych) a súkromných (neštátnych) vysokých škôl a študentov v SR (1990-2006)

Rok	Počet vysokých škôl spolu*	Počet študentov vysokých školách spolu
1990	13	62 103
1991	13	59 737
1992	14	62 845
1993	14	67 194
1994	14	75 179
1995	14	82 982
1996	14	91 368
1997	18	100 472
1998	18	109 332
1999	18	117 432
2000	23	124 336
2001	23	132 139
2002	23	137 503
2003	25	143 601
2004	27	160 040
2005	28	177 714
2006	31	196 866

* zahrnuté sú len verejné (štátne) a súkromné (neštátne) vysoké školy (bez štátnych vysokých škôl, resp. vysokých škôl v pôsobnosti Ministerstva obrany, Ministerstva vnútra a Ministerstva zdravotníctva; údaje len za študentov so slovenským štátnym občianstvom)

Poznámka:

v dôsledku transformačného procesu došlo k zmenám v pomenovaní jednotlivých druhov vysokých škôl podľa vlastníctva a riadiacich kompetencií:

V tabuľke:

do r. 2001 štátne vysoké školy – od r. 2002 verejné vysoké školy

do r. 2001 neštátne vysoké školy – od r. 2002 súkromné vysoké školy

Zdroj: ÚIPŠ, Bratislava

Celková doba štúdia na oboch stupňoch spolu (ak študent po ukončení bakalárskeho stupňa pokračuje v štúdiu v nadväzujúcom alebo v príbuznom študijnom programe na druhom stupni) je najviac 5 až 5,5 roka. V osobitných prípadoch po odporúčaní Akreditačnou komisiou môže Ministerstvo školstva povoliť spojenie prvého a druhého stupňa do jedného celku. Štandardná dĺžka takéhoto štúdia sú 4, najviac 6 rokov a jeho absolventi získajú titul prislúchajúci druhému stupňu vysokoškolského štúdia (týka sa to najmä študijných programov z oblasti lekárstva a farmácie).

Formy štúdia

Štúdium môže prebiehať **v dennej alebo v externej forme štúdia**, pričom dennú formu štúdia charakterizuje denná účasť študenta na vzdelávacích činnostiach, externú formu prevažne samostatné štúdium a konzultácie.

Na verejných a súkromných vysokých školách študuje v súčasnosti na bakalárskom stupni spolu 125 843 študentov a na magisterskom stupni (resp. na spojenom 1. a 2. stupni) spolu 71 025 študentov (študenti so štátnou príslušnosťou SR, spolu denní aj externí).

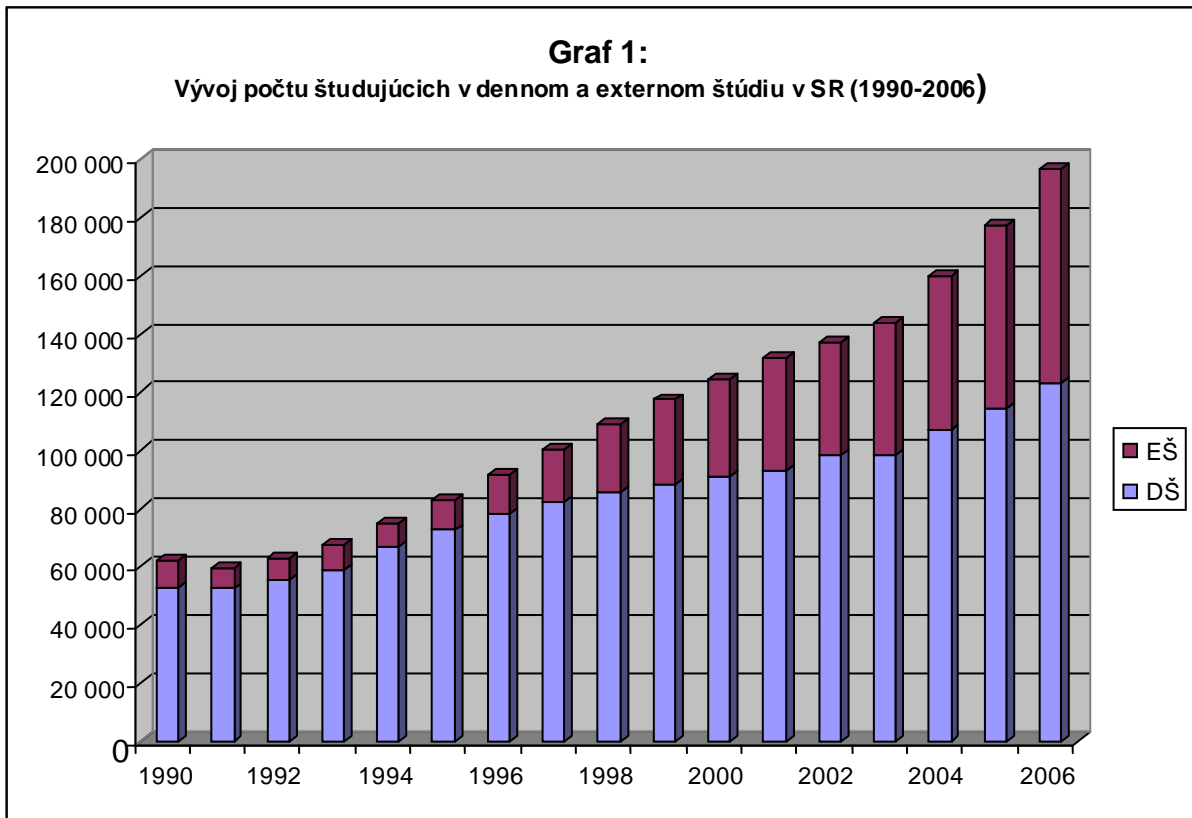
Tabuľka č. 3 a graf č. 1 dokumentujú nárast počtu študujúcich od roku 1990, a to tak v dennej ako aj v externej forme.

Tabuľka č. 3:

Vývoj počtu študujúcich v dennom a externom štúdiu v SR (1990-2006)
(len verejné / štátne a neštátne / súkromné VŠ)

Rok	Denné štúdium			Externé štúdium		
	Spolu	Ženy	%	Spolu	Ženy	%
1990	52 669	24 679	46,9	9 434	4 969	52,7
1991	52 430	24 766	47,2	7 307	4 134	56,6
1992	55 564	26 167	47,1	7 281	4 588	63,0
1993	58 843	27 992	47,6	8 351	5 397	64,6
1994	66 900	32 067	47,9	8 279	5 221	63,1
1995	72 525	34 632	47,8	10 457	6 504	62,2
1996	78 045	37 264	47,7	13 323	8 263	62,0
1997	82 432	39 715	48,2	18 040	10 681	59,2
1998	85 742	41 641	48,6	23 590	14 224	60,3
1999	88 192	42 859	48,6	29 240	17 355	59,4
2000	91 263	45 145	49,5	33 073	20 031	60,6
2001	93 159	46 882	50,3	38 980	23 247	59,6
2002	98 461	49 737	50,5	39 042	23 618	60,5
2003	98 409	50 230	51,0	45 192	27 974	61,9
2004	107 022	55 186	51,6	53 018	34 529	65,1
2005	114 554	61 145	53,4	63 160	42 722	67,6
2006	123 309	67 441	54,7	73 557	49 793	67,7

Z údajov je zrejmé, že prudký rozmach sa týka najmä externého štúdia. V dennom štúdiu sa počet študentov viac ako zdvojnásobil, u externého štúdia však ich počet oproti roku 1990 vzrástol približne 8-krát.

Zdroj: ÚIPŠ, Bratislava

Vývoj počtu denných a externých študentov podľa stupňov štúdia a podľa druhov vysokých škôl ukazuje tabuľka č. 4.

Tabuľka 4:

Vývoj počtu študujúcich v dennom a externom štúdiu v SR podľa stupňov štúdia a podľa druhu VŠ (2000-2006)

Rok	Štátne / verejné vysoké školy					
	Denné štúdium			Externé štúdium		
	Študenti spolu	Na 1.st. (Bc)	Na 2.st. (Mgr)	Študenti spolu	Na 1.st. (Bc)	Na 2.st. (Mgr)
2000	9 0446	10 987	79 459	33 060	13 632	19 428
2001	92 140	13 858	78 282	38 948	16 741	22 207
2002	97 932	19 882	78 050	38 990	15 860	23 130
2003	97 759	21 503	76 256	44 494	20 542	23 952
2004	106 194	28 394	77 800	50 367	24 985	25 382
2005	113 197	52 249	60 948	56 309	34 765	21 544
2006	121 058	71 533	49 525	60 576	40 144	20 432
rok	Neštátne / Súkromné vysoké školy					
	Denné štúdium			Externé štúdium		
	Študenti spolu	Na 1.st. (Bc)	Na 2.st. (Mgr)	Študenti spolu	Na 1.st. (Bc)	Na 2.st. (Mgr)
2000	817	0	817	13	0	13
2001	1 019	384	635	32	32	0
2002	529	529	0	52	52	0
2003	650	650	0	698	183	515
2004	828	828	0	2 651	2 651	0
2005	1 357	1 350	7	6 851	6 693	158
2006	2 251	2 224	27	12 981	11 940	1 041

V tabuľke:

do r. 2001 štátne vysoké školy – od r. 2002 verejné vysoké školy

do r. 2001 neštátne vysoké školy – od r. 2002 súkromné vysoké školy

Zdroj: ÚIPŠ, Bratislava

Rozdelenie študentov vo vzťahu k jednotlivým formám štúdia a skupinám študijného zamerania podľa stavu k 30.10. 2005 a 2006 ukazuje tabuľka č. 5. Z nej je zrejmé, že najviac študentov sa v dennom štúdiu orientuje na študijné programy (odborné) zo skupiny sociálnych, ekonomických a právnych vied (v aktuálnom akademickom roku - 29 %) a zo skupiny Konštruovanie, technológie a výroba (23 %). Približne 15 % študentov študuje program zameraný na výchovu a vzdelávanie. U externých študentov výrazne dominujú programy zo skupiny Sociálne, ekonomické a právne vedy (až 46 % študentov študuje v roku 2006 program z tejto skupiny). Druhú najsilnejšiu skupinu predstavujú študenti so zameraním na výchovu a vzdelávanie (22 %).

Tabuľka č. 5:

Študenti v dennej a externej forme štúdia na verejných a súkromných vysokých školách podľa skupín študijných programov / odborov

Skupina študijných programov / odborov		Počet študentov					
		v dennom štúdiu		v externom štúdiu		SPOLU	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%
k 30. 10. 2005							
1	Výchova a vzdelávanie	19 038	16,6	13 336	21,1	32 374	18,2
2	Humanitné vedy a umenie	7 973	7,0	2 758	4,4	10 731	6,0
3	Sociálne, ekonom. a právne vedy	32 160	28,1	27 860	44,1	60 020	33,8
4	Prír. vedy, matematika, informatika	11 560	10,1	2 216	3,5	13 776	7,8
5	Konštruovanie, technológie a výroba	28 008	24,4	7 083	11,2	35 091	19,7
6	Pôdohosp. a veterinárske vedy	4 329	3,8	1 600	2,5	5 929	3,3
7	Zdravotníctvo a sociálne služby	8 225	7,2	6 547	10,4	14 772	8,3
8	Služby	3 261	2,8	1 760	2,8	5 021	2,8
SPOLU		111 554	100,0	63 160	100,0	177 714	100,0
v tom: Verejné vysoké školy		113 197	98,8	56 309	89,2	169 506	95,4
Súkromné vysoké školy		1 357	1,2	6 851	10,8	8 208	4,6
k 30. 10. 2006							
1	Výchova a vzdelávanie	19 019		16 083	21,9	35 102	17,8
2	Humanitné vedy a umenie	10 300	8,4	3 885	5,3	14 185	7,2
3	Sociálne, ekonom. a právne vedy	36 238	29,4	33 845	46,0	70 083	35,6
4	Prír. vedy, matematika, informatika	11 226	9,1	2 376	3,2	13 602	6,9
5	Konštruovanie, technológie a výroba	28 411	23,0	8 155	11,1	36 566	18,6
6	Pôdohosp. a veterinárske vedy	5 850	4,7	2 193	3,0	8 043	4,1
7	Zdravotníctvo a sociálne služby	8 580	7,0	4 842	6,6	13 422	6,8
8	Služby	3 685	3,0	2 178	2,9	5 863	3,0
SPOLU		123 309	100,0	73 557	100,0	196 866	100,0
v tom: Verejné vysoké školy		121 058	98,2	60 576	82,4	181 634	92,3
Súkromné vysoké školy		2 251	1,8	12 981	17,6	15 232	7,7

Zdroj: ÚIPŠ, Bratislava

Externé štúdium je na Slovensku pomerne rozšírenou formou štúdia, navyše v poslednom období, ako už bolo uvedené, zaznamenáva veľký rozmach.

O externé štúdium majú záujem najmä uchádzači, ktorí už majú skúsenosti s pracovným uplatnením a s vysokoškolským štúdiom začínajú s určitým časovým odstupom po ukončení súvislého školského vzdelávania. Dokumentujú to údaje v tabuľke č. 6, z ktorej je zrejmý markantný rozdiel medzi počtom maturantov ešte pred roka 2006 zapísaných na štúdium v roku 2006 – zatiaľ čo na denné štúdium sa zapísala necelá štvrtina takýchto uchádzačov, zo zapísaných na externú formu dosiahol ich percentuálny podiel takmer 90 %.

Tabuľka č. 6:

Zapísaní na štúdiu na 1. alebo spojený 1. a 2. stupeň štúdia na vysoké školy podľa roku maturovania a podľa formy štúdia (údaje za rok 2006)

Rok maturity	Zapísané osoby	
	na denné štúdium	na externé štúdium
2006	27 937	2 892
pred rokom 2006	8 820	20 155
spolu	36 757	23 047
Podiel maturujúcich v r. 2006 (%)	76,0 %	12,5 %
Podiel maturujúcich pred r. 2006 (%)	24,0 %	87,5 %

Poznámka:

- Zahnuté sú verejné a súkromné vysoké školy a zo štátnych vysokých škôl len údaje týkajúce civilného vysokoškolského štúdia;
- Započítané sú osoby so št. občianstvom SR a cudzí št. príslušníci, ktorí maturovali na strednej škole v SR.

Zdroj: ÚIPŠ; <http://www.uips.sk/vs/index.html>

S tým súvisí aj vyšší vek externe študujúcich (tabuľka č. 7)

V tabuľke sú údaje o vekovej štruktúre novoprijatých na 1. stupeň vysokoškolského štúdia (bakalársky) a spojený 1. a 2. stupeň, z ktorých vyplýva, že študujúcich vo veku do 19 rokov je medzi externými študentmi veľmi málo – len 6 % (v dennom štúdiu približne polovica), naopak starších ako 29-ročných bolo medzi novoprijatými na externé štúdium 39 %, teda viac ako tretina, kým v dennom štúdiu nedosiahol ich percentuálny podiel ani 1 %.

Tabuľka č. 7: Zapísaní v dennej a externej forme štúdia podľa veku (údaje za rok 2006)

Vek zapísaných	Zapísaní			
	v dennej forme		v externej forme	
	počet	%	počet	%
neznámy	148	0,4	216	0,9
do 19 r.	18 590	50,6	1 394	6,1
20-24 r.	17 196	46,8	7 169	31,1
25-29 r.	559	1,5	5 277	22,9
viac ako 29r.	264	0,7	8 991	39,0
Spolu	36 757	100,0	23 047	100,0

Poznámka:

- Zahnuté sú verejné a súkromné vysoké školy a zo štátnych vysokých škôl len údaje týkajúce civilného vysokoškolského štúdia;
- Započítané sú osoby so št. občianstvom SR a cudzí št. príslušníci, ktorí maturovali na strednej škole v SR.

Zdroj: ÚIPŠ; <http://www.uips.sk/vs/index.html>

Školné a poplatky spojené so štúdiom

V súlade so zákonom o vysokých školách z roku 2002 (Zákon č.131/2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v aktuálnom znení) študenti na štátnych vysokých školách školné neplatia.

Na verejných vysokých školách platia študenti školné len v prípade prekročenia štandardnej dĺžky štúdia stanovenej pre daný študijný program bez vážneho dôvodu (napr. zdra-

voťného; výšku si určuje vysoká škola, pričom je stanovený limit, ktorý nesmie prekročiť). Poplatky sa ďalej platia za vydanie dokladov o štúdiu, dokladov o absolvovaní štúdia v cudzom jazyku, kópií dokladov o absolvovaní štúdia a za uznávanie rovnocennosti dokladov o štúdiu.

Zákon nešpecifikuje rozdiely v platení školného a poplatkov spojených so štúdiom u denných a externých študentov, prax je však taká, že od študentov externého štúdia sú často požadované rôzne poplatky, čo je vo všeobecnosti vnímané ako neželaný jav, ktorý treba riešiť.

Systém sociálnej podpory študentov

Sociálna podpora je študentom poskytovaná:

- Priamou formou (štipendiá)
- Nepriamou formou
  - Stravovacie a ubytovacie služby
  - Finančná a organizačná podpora športových a kultúrnych činností

Osobitnou formou sociálnej podpory sú zvýhodnené pôžičky pre študentov zo Študentského pôžičkového fondu (štát dotuje úrok z týchto pôžičiek a vytvára podmienky na odložené splácanie).

Štipendiá sú poskytované z prostriedkov štátneho rozpočtu (sociálne štipendiá a motivačné štipendiá) a z vlastných zdrojov vysokej školy.

Sociálne štipendiá sa priznávajú študentom na prvom a druhom stupni, a to len tým, u ktorých ide o prvé štúdium. Priznanie štipendia je úzko viazané na vyhodnocovanie sociálnej situácie študenta (vychádza sa z príjmu študenta a jeho rodiny).

Motivačné štipendium sa poskytuje študentom za vynikajúce študijné výsledky alebo za vynikajúce výsledky v oblasti výskumu, športu a pod. (zavedené v roku 2005). Rozlišujú sa dva jeho typy:

1. **Prospechové štipendium** – priznáva sa študentom dennej formy štúdia za vynikajúce plnenie študijných povinností v predchádzajúcom akademickom roku alebo semestri; jeho výška je 5 000, 10 000, 20 000 alebo 25 000 Sk. Je vyplácané 1-krát za semester alebo 1-krát za akademický rok;
2. **Mimoriadne štipendium** - priznáva sa študentom jednorázovo za vynikajúci výsledok vo vedeckej, umeleckej alebo športovej činnosti, úspešnú reprezentáciu vysokej školy alebo SR vo umeleckých, športových alebo vedomostných súťažiach, za vynikajúce plnenie študijných povinností počas celého štúdia alebo za mimoriadne kvalitnú záverečnú prácu. Jeho výška sa pohybuje od 2 000 do 10 000 Sk.

Štipendium z vlastných zdrojov poskytujú vysoké školy zväčša za vynikajúce plnenie študijných povinností alebo za dosiahnutie výnimočného výsledku v oblasti štúdia, výskumu, vývoja a pod. (môže ísť o jednorazovú alebo pravidelnú sociálnu podporu). V roku 2005 ho poskytlí približne 2/3 z celkového počtu verejných vysokých škôl (14 z 20), a to zväčša ako jednorazové štipendium.

Stravovanie a ubytovanie študentov je čiastočne hradené príspevkami zo štátneho rozpočtu (vysoká škola dostáva na tento účel dotáciu).

Stravovanie študentov zabezpečujú jedálne. Dotovanie sa realizuje formou príspevku na každé vydané hlavné jedlo študentom. Tento príspevok predstavoval v roku 2005 čiastku 20 Sk.

Potrebe **bývania** slúžia študentské domovy (internáty). Pri pridelovaní ubytovania sa zohľadňuje sociálna situácia študenta, jeho študijný prospech, zdravotný stav, dostupnosť školy prostriedkami hromadnej dopravy z miesta trvalého alebo prechodného bydliska študenta.

Aktuálna situácia je taká, že existujúce ubytovacie kapacity nedokážu pokryť všetky požiadavky na ubytovanie. V roku 2006 dosiahol počet nevybavených žiadostí o umiestnenie v internáte hodnotu 13 559. Neubytovaní študenti musia riešiť svoju situáciu hľadaním náhradného ubytovania v podnájme, pričom sumy požadované za podnájom sú niekoľkonásobne vyššie ako platby za bývanie v študentských domovoch.

Od roku 2002 sa zo štátneho rozpočtu poskytuje príspevok aj na ubytovanie študentov v zariadeniach, ktoré nie sú študentskými domovmi, ale s ktorými vysoká škola uzavrie zmluvu o ubytovaní študentov. V roku 2005 bolo takto ubytovaných 2 673 študentov.

Nasledujúci prehľad uvádza vybrané údaje o poskytovaní sociálneho štipendia a ubytovania v internáte v roku 2005 a 2006 :

Vybrané údaje o poskytovaní sociálnej podpory študentom verejných vysokých škôl v rokoch 2005 a 2006 - prehľad

	k 31.12.2005	k 31.12.2006
Priemer.poč.poberateľov soc. štipendia v akad. r. 2005/2006	11 156,8	n
Suma vyplateného soc. štipendia v akad. roku 2005/2006 (Sk)	257 343 000	n
Počet internátov	64	76
Projektovaná lôžková kapacita	46 337	47 499
Počet ubytovaných - študenti slovenského štátneho občianstva	43 285	43 549
Počet ubytovaných – študenti cudzinci	1 054	1 115
Počet ubytovaných manželských párov	43	35
Počet ubytovaných provizórne	2 576	3 367
Počet nevybavených žiadostí o umiestnenie v internáte	14 459	13 559

Poznámka: n – údaj nie je k dispozícii

Zdroje:

Separát štatistickej ročenky školstva SR 2005 a 2006 – Súhrnné tabuľky

ÚIPŠ Bratislava, 2006

Separát štatistickej ročenky školstva SR 2005 a 2006 – Vysoké školstvo

ÚIPŠ Bratislava, 2007

Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2005

Ministerstvo školstva SR 2006

Štát podporuje tiež športovú a kultúrnu činnosť študentov. V roku 2005 poskytlo ministerstvo vysokým školám na túto činnosť dotáciu v objeme 20 298 tis. Sk.

Aj keď to zákon osobitne neupravuje, uvedený systém sociálneho zabezpečenia sa týka predovšetkým študentov denného štúdia; externí študenti ho využívajú minimálne.

Úspešne sa rozvíjajúci systém vysokoškolského vzdelávania na Slovensku vytvára predpoklady pre kvalitnú prípravu vysokokvalifikovaných odborníkov pre rôzne oblasti hospodárstva. Na druhej strane s novými prvkami vo vývoji a s novými potrebami sú spojené problémy, ktoré je potrebné analyzovať a riešiť.

Jedným z najpálčivejších problémov nášho vysokoškolského systému je financovanie vysokých škôl. Súčasná vláda deklarovala vo svojom volebnom programe ne-spoplatnenie denného štúdia, v prípade externého štúdia je problém ne-spoplatnenia stále predmetom diskusií.

Viacero problémov sa týka aj systému sociálnej podpory, ktorý s narastajúcim prílevom študujúcich nedokáže pružne reagovať na potrebu vytvárania nástrojov zabezpečujúcich primerané podmienky pre štúdium a život všetkých študentov.

Realizácia prieskumu zameraného na sociálne a ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl je motivovaná aktuálnou potrebou priniesť poznatky, ktoré by umožnili prijať kvalifikovanejšie rozhodnutia pri riešení týchto problémov.

2. REALIZÁCIA PRIESKUMU SOCIÁLNYCH A EKONOMICKÝCH PODMIENOK ŽIVOTA ŠTUDENTOV V SR

2.1 Ciele a zameranie prieskumu

Prieskum sociálnych a ekonomických podmienok života študentov sa na Slovensku realizuje každoročne počnúc rokom 2002. Jeho zameranie pre rok 2006 bolo konkretizované do nasledujúcich oblastí:

- Zmapovať sociálny status rodičov vo vzťahu k štúdiu ich detí na vysokej škole (vstup študentov na vysokú školu, ich štúdium verzus ďalšie aktivity vo vzťahu k vzdelanostnej úrovni rodičov a príjmovej situácie rodiny)
- Finančná situácia študentov (štruktúra ich príjmov zo súkromných a verejných zdrojov a taktiež štruktúra ich výdavkov, hodnotenie finančnej situácie študentmi z hľadiska uspokojovania ich potrieb)
- Práca popri štúdiu (podiel pracujúcich študentov, časový rozsah práce, miera zhody oblastí práce so študijným programom, vplyv pracovných aktivít na študijné výsledky)
- Hodnotenie kvality jednotlivých aspektov vzdelávacieho procesu na vysokých školách
- Názory študentov na zavedenie školného a pravdepodobný dopad tejto zmeny na finančnú situáciu študentov, ich názory na kvalitu výučby a celkový vývoj situácie na vysokých školách
- Plány študentov týkajúce sa ich profesijného uplatnenia v budúcnosti.

Prieskum bol doteraz realizovaný na limitovanej vzorke študentov študujúcich dennou formou (približne 0,8 % denných študentov; náhodný stratifikovaný kvótny výber podľa vysokých škôl, študijných programov a pohlavia), získané údaje boli štatisticky spracované a analyzované a výsledky prieskumu poskytované Ministerstvu školstva SR a médiám.

V roku 2006 sa tím riešiteľov úlohy zapojil do projektu EUROSTUDENT, ktorý sa zameriava na zber medzinárodne porovnateľných údajov o sociálno-ekonomických podmienkach života študentov v štátoch Európy. Ciele projektu EUROSTUDENT sú koncipované v 3 bodoch:

1. Získať porovnateľné základné údaje a informácie, ktorú by umožnili zmapovať sociálno-ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl v Európe
2. Poskytnúť štruktúrovaný a štandardizovaný systém monitoringu, ktorý by umožnil identifikovať efekty štrukturálnych opatrení a zmien vo vzťahu k špecifickým skupinám študentov
3. Popísať súčasnú situáciu a na základe medzinárodného porovnania identifikovať prekážky, ktoré bránia vytvoreniu otvoreného a efektívneho Európskeho vysokoškolského priestoru.

Sociálno-ekonomické podmienky života vysokoškolákov boli sledované prostredníctvom 8 obsahových blokov, rozpracovaných do súboru spolu 249 indikátorov. Boli to nasledujúce bloky:

1. Demografické charakteristiky študentov
2. Vstup na vysokú školu
3. Charakteristika rodinného prostredia
4. Bývanie

5. Príjem študentov, jeho zdroje
6. Výdavky
7. Pracovné aktivity a časový rozvrh
8. Medzinárodná mobilita

Nástrojom pre získanie údajov potrebných pre tvorbu indikátorov bol Súbor otázok pre zostavenie dotazníka („Set of core questions for national questionnaire“), obsahujúci záväzné znenie jednotlivých otázok s metodickými usmerneniami⁵.

Naše začlenenie do projektu bolo spojené s nutnosťou harmonizovať obsahové zameranie prieskumu s cieľmi a celkovým zameraním projektu EUROSTUDENT, t. j.:

- Prispôbiť obsahové zameranie prieskumu požiadavkám, ktoré súviseli s potrebou získania medzinárodne porovnateľných ukazovateľov (napr. sledovanie príjmov a výdavkov v novej štruktúre, iný pohľad na pracovné aktivity študentov, sledovanie časového aspektu vo vzťahu k študijným a pracovným aktivitám, akcentovanie sledovanej problematiky vo vzťahu k určitým vekovým skupinám a k bakalárskemu stupňu štúdia a iné)
- Rozšíriť záber prieskumu na nové oblasti (išlo najmä o problematiku venovanú medzinárodnej mobilitě)
- Rozšíriť záber prieskumu aj na externé študujúcich (v prieskumoch, ktoré sme doteraz uskutočnili sme sa zameriavali iba na denných študentov)
- Prispôbiť metodiku spracovania požiadavkám vyplývajúcim z projektu EUROSTUDENT (tvorba nových odvodených ukazovateľov, zahrnutie kontextu štatistických údajov o ekonomickej aktivite obyvateľstva a o štruktúre príjmov domácností do spracovania, spracovanie výstupných zostáv v súlade s metodikou Data Delivery Module)

2.2 Objekt prieskumu

V súlade s definíciou prijatou v rámci projektu⁶ bola ako objekt prieskumu, realizovaného v SR vymedzená skupina študentov, ktorí v čase zisťovania boli zapísaní na štúdium 1. (bakalárskeho) a 2. (magisterského, inžinierskeho a doktorského) stupňa štúdia alebo spojeného 1. a 2. stupňa⁷. Do prieskumu boli zaradení tak denní, ako aj externí študenti, ktorí v čase zisťovania:

- študovali na verejných vysokých školách pôsobiacich na území SR (študenti štátnych a súkromných vysokých škôl vzhľadom na ich malý počet a špecifické charakteristiky neboli do prieskumu zahrnutí)
- mali štátnu príslušnosť a trvalé bydlisko v SR.

---

⁵ Bližšie pozri Overview of key indicators and data set, EUROSTUDENT III (2005-2008) a ďalšie citované materiály o projekte EUROSTUDENT

⁶ Štatistickou jednotkou je jednotlivец študujúci študijný program na úrovni ISCED-level 5A, ktorý mal v čase zisťovania trvalý pobytom v danej krajine Handbook for data delivery; www.eurostudent.eu

⁷ Väčšina študijných programov na 1. stupni je koncipovaná tak, že umožňuje viac-menej plynulý prechod na 2. magisterský stupeň.

2.3 Prieskumný súbor

Súbor študentov, na ktorom sa prieskum uskutočnil bol zostavený technikou stratifikovaného výberu tak, aby výsledná prieskumná vzorka predstavovala približne 1 % z referenčnej skupiny študentov. Kvóty boli stanovené tak, aby štruktúra prieskumného súboru zodpovedala rozloženiu študentov v referenčnej skupine podľa počtu študujúcich v dennom a externom štúdiu a podľa zamerania študijných programov.

Vo výslednej vzorke sú denní študenti zastúpení percentuálnym podielom 63,3 %, externí študenti 36,7 %. To približne zodpovedá štruktúre referenčnej skupiny (na verejných vysokých školách – 66,8 % denných a 33,2 % externých študentov).

Vo vzťahu k študijným programom sú v prieskumnej vzorke približne rovnaké, resp. len málo odlišné (+/- 4 %) podiely študentov zaradených do programov so zameraním na výchovu a vzdelávanie, prírodné vedy, matematiku, informatiku, konštruovanie, technológie a výrobu, zdravotníctvo a sociálne služby a služby. Nepodarilo sa dosiahnuť proporionalitu študentov študujúcich odbory zo skupiny Humanitné vedy a umenie (v prieskumnom súbore viac o približne 8 %), zo skupiny Sociálne, ekonomické a právne vedy (v prieskumnom súbore menej o približne 13 %) a zo skupiny Poľnohospodárskych a veterinárnych vied (v prieskumnom súbore viac o 5 %). Posuny v štruktúre prieskumného súboru vo vzťahu k celkovému rozdeleniu študentov podľa programov boli spôsobené problémami realizovať zber údajov na niektorých vysokých školách. Týkalo sa to najmä vyplňovania dotazníkov externými študentmi (problémy s ich kontaktovaním; bližšie v časti Metodika zberu údajov). Vzhľadom na skúmanú problematiku by tieto odchýlky nemali výraznejšie ovplyvniť reprezentatívnosť získaných výsledkov vo vzťahu k študentom študujúcich na verejných vysokých školách v SR (údaje o štruktúre prieskumnej vzorky sú v tabuľkách č. 8 a 9).

Tabuľka č. 8:

Štruktúra prieskumného súboru podľa skupín študijných programov (odborov)

Skupina študijných programov / odborov	Počet zahrnutých študentov					
	v dennom štúdiu		v externom štúdiu		SPOLU	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Výchova a vzdelávanie	95	11,5	117	24,1	212	16,2
Humanitné vedy a umenie	109	13,2	87	17,8	196	14,9
Soci., ekonom. a právne vedy	134	16,2	160	32,7	294	22,3
Prír.vedy, matem., informatika	11	1,2	31	6,3	42	3,1
Konštruovanie, technol.a výr.	208	25,2	34	7,0	242	18,4
Pôdohosp. a veterinárske vedy	115	13,9	24	4,9	139	10,6
Zdravotníctvo a soc. služby	103	12,5	14	2,9	117	8,9
Služby	51	6,2	22	4,5	73	5,5
Neuvedené	18	2,1	0	0,0	18	1,3
SPOLU	844	100,0	489	100,0	1333	100,0

Tabuľka č. 9:

Štruktúra prieskumného súboru podľa vysokých škôl a podľa počtu obyvateľov v sídlach vysokých škôl

Vysoká škola	Počet zahrnutých študentov					
	v dennom štúdiu		v externom štúdiu		SPOLU	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
<i>V mestách do 100 000 obyv.</i>						
Prešovská univerzita v Prešove	53	6,3	24	2,4	77	5,8
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave	0	0,0	30	6,1	30	2,2
Katolícka univerzita v Ružomberku	49	5,8	80	16,4	129	9,7
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre	51	6,0	68	13,9	119	8,9
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	5	0,6	108	22,9	113	8,5
Trnavská univerzita v Trnave	51	6,0	1	0,2	52	3,9
Žilinská univerzita v Žiline	95	11,3	40	8,2	135	10,1
Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne	0	0,0	28	5,7	28	2,1
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	49	5,8	46	9,4	95	7,1
Technická univerzita vo Zvolene	50	5,9	17	3,5	67	6,0
Spolu (medzisúčet)	403	47,6	442	90,4	845	64,3
<i>V mestách od 100 001 do 300 000 obyv.</i>						
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	50	5,9	0	0,0	50	3,7
Univerzita veterinárneho lekárstva v Košiciach	27	3,2	0	0,0	27	2,0
Technická univerzita v Košiciach	61	7,2	0	0,0	61	4,6
Spolu (medzisúčet)	138	16,3	0	0,0	138	10,3
<i>V mestách od 300 001 do 500 000 obyv.</i>						
Univerzita Komenského v Bratislave	148	17,6	47	9,6	195	14,6
Slovenská technická univerzita v Bratislave	95	11,3	0	0,0	95	7,1
Ekonomická univerzita v Bratislave	49	5,8	0	0,0	49	3,7
Spolu (medzisúčet)	292	34,7	47	9,6	339	25,4
<i>V mestách nad 500 000 obyv.</i>						
-	-	-	-	-	-	-
Neuviedli vysokú školu	11	1,3	0	0,0	11	0,8
SPOLU	844	100,0	489	100,0	1 333	100,0

2.4 Metodika zberu údajov

Zber údajov bol realizovaný na základe empirickej sondy metódou dotazníkového prieskumu. Dotazníky boli zostavené na základe zadaného Súboru otázok záväzného pre všetkých účastníkov prieskumu (Set of core questions for national questionnaires).

Vo väzbe na naše zámery sme niektoré otázky rozpracovali širšie, resp. modifikovali vzhľadom na naše podmienky. Metodika projektu takéto úpravy umožňovala. Okrem toho sme sa rozhodli vypracovať dve verzie dotazníka – jeden pre denných a druhý pre externých študentov. V oboch sme rešpektovali tzv. povinné otázky požadované projektom, ich formuláciu a členenie do variantov odpovedí sme však upravili tak, aby vyhovovali osobitostiam oboch skupín študentov. V dotazníku pre externe študujúcich sme navyše zaradili otázky zamerané na motiváciu pre štúdium na vysokej škole a pre externú formu štúdia.

Zber údajov sa uskutočnil v mesiacoch máj až jún 2006 prostredníctvom anketárov z radov študentov (v spolupráci so Študentskou radou vysokých škôl). Celkovo bolo distribuovaných 1800 dotazníkov (1000 pre denných študentov a 800 pre externých študentov). Anketári boli podrobne inštruovaní o možnostiach vyplnenia dotazníka (mohli podľa situácie kombinovať metódu interview a vyplnenia dotazníka študentom).

Z uvedeného počtu bolo do konečného štatistického spracovania (po doručení a vyradení neúplne alebo chybné vyplnených dotazníkov) zahrnutých spolu 1333, z čoho bolo:

- 844 od denných študentov (63 %)
- 489 od externých študentov (37 %)

Návratnosť vyplnených dotazníkov za celý súbor dosiahla 74 %.

Spolupráca so študentmi - anketármi sa osvedčila už v predchádzajúcich rokoch - hodnotíme ju ako dobrú. Problémy sa vyskytli vo vzťahu k externým študentom, ktorí vzhľadom na ich obmedzený pohyb v priestoroch škôl boli ťažšie zastihnuteľní (externí študenti zväčša navštevujú školu len 1-krát týždenne, a to často na konci týždňa, prípadne cez víkend).

2.5 Štatistické spracovanie a analýza

Prenos údajov z dotazníkov a vytvorenie databáz sa realizovalo separátne za obe skupiny študentov. Po nahratí údajov, ich prvotnom spracovaní a následnej štatistickej analýze pre potreby Ministerstva školstva SR sme prišli k tvorbe ukazovateľov v súlade s požiadavkami projektu EUROSTUDENT. Základným metodickým nástrojom pre túto fázu bol Data Delivery Modul a Handbook for Data Delivery⁸.

Data Delivery Modul predstavoval manuál pre prenos údajov do centrálného ústredia pre komplexné spracovanie údajov zo všetkých zúčastnených krajín (cez web-stránku). Obsa-

---

⁸ Delivery Schedule Modul; Handbook for Data Delivery; www.eurostudent.eu

hoval tabuľky, do ktorých boli údaje prenesené s nadväznou sumarizáciou a spracovaním štatistických ukazovateľov (súčty, aritmetické priemery, percentuálne podiely, miery) a vyhotovením grafov.

Handbook for Data Delivery poskytoval definície pojmov a inštrukcie pre spracovanie údajov.

Štatistická analýza pre potreby Ministerstva školstva bola ukončená a odovzdaná k 15. decembru 2006 (časť týkajúca sa denných študentov)⁹. Spracovanie ukazovateľov podľa požiadaviek projektu EUROSTUDENT bolo zložitejšie z dôvodu sumarizácie výsledkov z dvoch prieskumných akcií a tvorby požadovaných ukazovateľov. Výstupné zostavy boli odoslané na centrálné spracovanie v máji 2007.

---

⁹ M. Šulanová: Sociálne postavenie študentov vysokých škôl. (Výsledky prieskumu); ÚIPŠ, Bratislava 2006.

3. VÝSLEDKY PRIESKUMU

3.1 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V DENNEJ FORME ŠTÚDIA

3.1.1 Sociálny status rodín s vysokoškolským študentom

Sociálne a ekonomické podmienky študentov sú do väčšej či menšej miery determinované sociálnym statusom ich rodičov. Skúmali sme najvyššie ukončené vzdelanie rodičov, ich ekonomickú aktivitu, zamestnanie, úplnosť rodiny a odhadovaný celkový mesačný príjem rodiny.

Najväčšia skupina otcov dosiahla stredoškolské vzdelanie s maturitou (38,5 %), vyššie odborné alebo vysokoškolské vzdelanie, príp. aj vedeckú hodnosť získalo 31,9 % z nich. U matiek sme zistili podobné výsledky, teda opäť najčastejšie uvedeným vzdelaním bolo stredoškolské s maturitou (43,9 %). Terciárne vzdelanie dosiahlo 29,4 % matiek. Na druhej strane najviac stredoškolské vzdelanie bez maturity dosiahlo len 20,8 % otcov a 13,3 % matiek (pozri tab. č. 10). Tieto výsledky môžu naznačovať nerovné šance v prístupe k vysokoškolskému vzdelaniu.

Tabuľka č. 10: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otcov a matiek študentov (%)

Stupeň dosiahnutého vzdelania	Otec	Matka
Základné alebo neukončené základné (ISCED 1, 2)	1,3	1,3
Učňovské alebo stredoškolské bez maturity (ISCED 3C)	19,5	12,0
Stredoškolské s maturitou (ISCED 3A)	38,5	43,9
Pomaturitné kvalifikačné (druhá maturita) (ISCED 4A)	7,6	12,6
Terciárne – vyššie odborné, vysokoškolské (ISCED 5A, 5B)	29,0	27,6
Terciárne – získanie vedeckej hodnosti (ISCED 6)	2,9	1,8
Neviem	1,2	0,8
Spolu	100	100

Medzi vzdelaním otca a študijným zameraním respondentov sme zistili významný rozdiel ($p < 0,001$). Otca s terciárnym vzdelaním malo 46,9 % študentov zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia a 45,1 % študentov spoločenských vied, podnikania a práva. Tento stupeň vzdelania však dosiahlo len 25,2 % otcov študentov poľnohospodárstva a veterinárstva. Na druhej strane menej ako štvrtina odpovedajúcich študentov spoločenských vied, podnikania a práva, zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia a pedagogiky uviedla, že ich otec dosiahol iba základné, nižšie stredné alebo vyššie stredné vzdelanie bez maturity (15,8 %; 16,7 % a 19,3 %, príslušne; pozri tab. č. 11). Tieto výsledky naznačujú, že prestížne študijné odbory z oblasti sociálnych vied, ekonómie, manažmentu, práva a medicíny študujú vo väčšej miere študenti, ktorí pochádzajú z rodín s vyšším sociálnym statusom.

Tabuľka č. 11: Korelácia medzi študijným zameraním respondentov a vzdelaním otca (%)

Skupina študijných odborov	Najvyššie ukončené vzdelanie otca		
	Základné/nížšie stredné/vyššie stredné bez maturity	Vyššie stredné s maturitou/postsekundárne	Terciárne
Pedagogika	19,3	53,8	26,9
Humanitné vedy a umenie	27,7	45,7	28,6
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	15,8	39,1	45,1
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	25,6	47,3	27,1
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	22,6	52,2	25,2
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	16,7	36,4	46,9
Služby	*	*	*

* výsledky sme kvôli malému počtu respondentov neuviedli

Približne 85,8 % otcov a 80,7 % matiek respondentov mali v čase zberu údajov **prácu**. Boli zamestnaní, pracovali na živnosť, podnikali alebo poberali starobný dôchodok a popri tom aj pracovali. Ostatné kategórie boli zastúpené len v malej miere (pozri tab. č.12).

Tabuľka č. 12: Ekonomická aktivita otca a matky respondentov (%)

	Otec	Matka
Zamestnaný/á, podnikateľ/ka, živnostník alebo pracujúci dôchodca	85,8	80,7
Nezamestnaný/á	4,1	6,5
Nie je ekonomicky aktívny/a (napr. pracuje v domácnosti)	0,4	3,0
Dôchodca/dôchodkyňa na odpočinku	4,6	8,3
Zosnulý/á	3,8	1,0
Neviem	1,3	0,5
Spolu	100,0	100,0

Čo sa týka pracovného zaradenia rodičov, najviac boli zastúpení **technickí, zdravotnícki, pedagogickí alebo iní pomocní odborní pracovníci (24,1 % otcov a 29,3 % matiek)**. Druhou najfrekvencovanejšou skupinou pracovného zaradenia otcov boli remeselnícke alebo robotnícke povolania, vyžadujúce kvalifikáciu (18,8 %). Pomerne veľká skupina matiek pracovala ako nižší administratívny pracovník (22,3 %). Pozíciu s prevahou tvorivej duševnej práce (zákonodarca, vyšší štátny úradník, riadiaci pracovník, vedecký alebo odborný duševný pracovník) malo len 20,7 % otcov a 17,4 % matiek. Len u nepatrného podielu otcov sme zistili zamestnanie pomocný alebo nekvalifikovaný pracovník, prípadne v armáde (bližšie pozri tab. č. 13).

Tabuľka č. 13: Zamestnanecký status otca a matky respondentov (%)

	Otec	Matka
Zákonodarca, vyšší štátny úradník, vedúci alebo riadiaci pracovník	11,9	6,5
Vedecký alebo odborný duševný pracovník	8,8	10,9
Technický, zdravotnícky, pedagogický a iný pomocný odborný pracovník	24,1	29,3
Nižší administratívny pracovník	7,3	22,3
Prevádzkový pracovník v službách alebo v obchode	10,3	13,4
Kvalifikovaný pracovník v poľnohospodárstve, lesníctve alebo rybárstve	6,6	2,9
Remeselník alebo kvalifikovaný robotník	18,8	4,4
Pracovník pri obsluhu strojov a zariadení	6,5	4,2
Pomocný a nekvalifikovaný pracovník	2,1	3,5
Pracovník v armáde	0,3	0,4
Neviem	3,3	2,2
Spolu	100,0	100,0

Tabuľka č. 14: Úplnosť rodiny študenta

	Percento respondentov (%)
Úplná s obidvomi rodičmi	88,6
Neúplná s jedným rodičom	11,4
Už nemám rodičov	0,0
Spolu	100,0

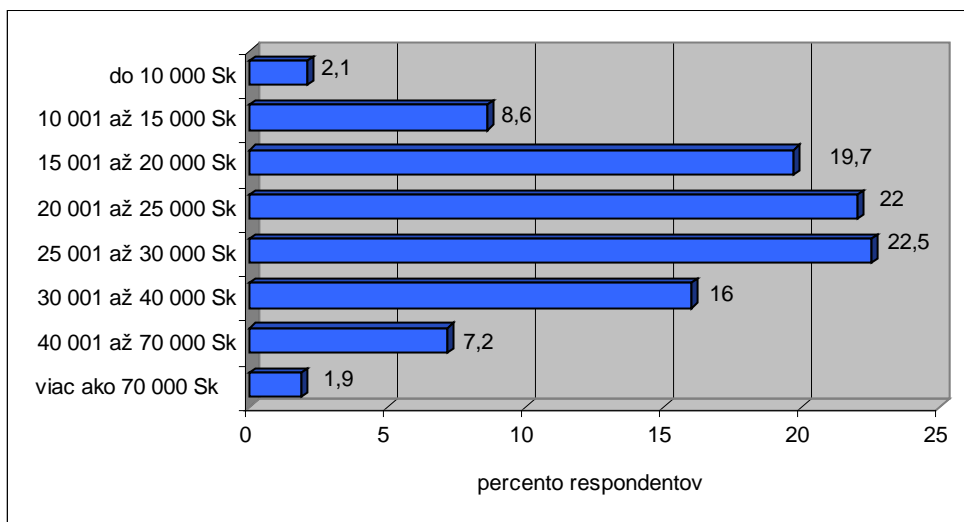
Približne deväť z desiatich študentov pochádzalo z **úplných rodín**, teda títo mladí ľudia žijú v domácnosti s obidvomi rodičmi, čo je jednoznačne pozitívne (bližšie pozri tab. č. 14).

Ďalším kritériom pri zisťovaní sociálno-ekonomického statusu rodín bol **celkový mesačný príjem domácnosti**. Pri analýze tohto ukazovateľa sme zvlášť skúmali úplné rodiny a zvlášť neúplné rodiny. Treba však uviesť, že sa jedná len o odhadované hodnoty príjmu.

Medián odhadovaného príjmu úplnej rodiny bola v období zberu údajov **25 000 Sk** (aritmetický priemer = 28 478,4 Sk), pričom tento ukazovateľ dosiahol veľmi vysoký stupeň variability (smerodajná odchýlka = 15 620,0 Sk), čo odráža diferenciáciu výšky príjmov jednotlivých rodín, spadajúcich do rôznych sociálnych vrstiev obyvateľstva. **Najviac študentov uviedlo (22,5 %), že ich rodina má mesačný príjem 25 001 Sk až 30 000 Sk, 22 % rodín malo príjem 20 001 Sk až 25 000 Sk a 19,7 % malo príjem v rozmedzí 15 001 Sk až 20 000 Sk.** Výsledky sú znázornené v grafe č. 2.

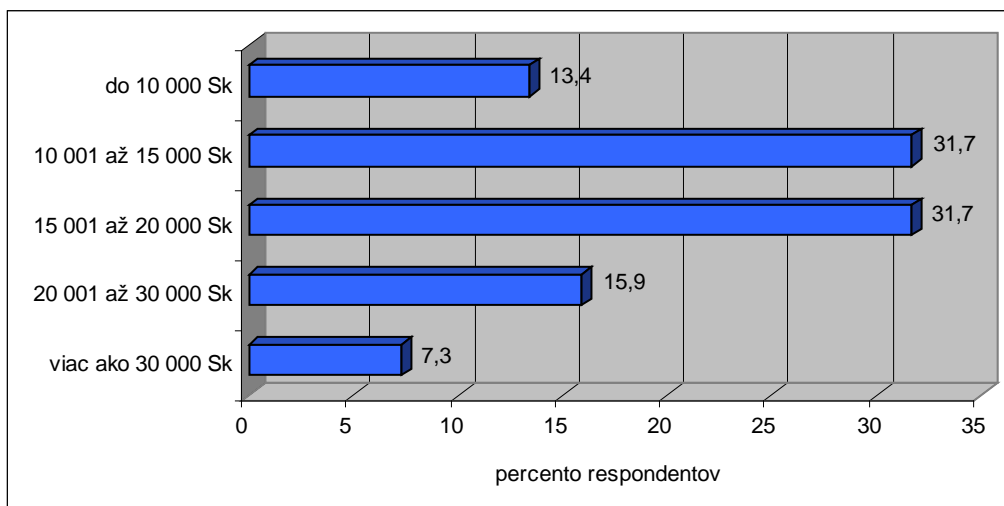

Graf č. 2: Odhadovaný celkový mesačný príjem - úplné rodiny

Medián odhadovaného príjmu neúplných rodín dosiahol hodnotu **16 000 Sk** (aritmetický priemer = 18 782,9 Sk), aj u tohto podsúboru sme zistili veľmi vysoký stupeň príjmovej variability (smerodajná odchýlka = 11 839,6 Sk). Príjem v intervale 10 001 Sk až 15 001 Sk alebo 15 001 Sk až 20 tisíc Sk mal podľa odhadov študentov rovnaký počet rodín (31,7 % pre obidva uvedené intervaly). Výsledky sú znázornené v grafe č. 3.

Graf č. 3: Odhadovaný celkový mesačný príjem - neúplné rodiny

Vo všeobecnosti majú najväčší príjem rodiny so študentom spoločenských vied, podnikania alebo práva, či berieme do úvahy len úplné alebo všetky rodiny (medián príjmu všetkých rodín bol 27 000 Sk, medián príjmu úplných rodín bol 28 500 Sk, bližšie pozri tab. č. 15 a tab. č. 16). Najmenší odhadovaný príjem sme zistili u rodín so študentmi, ktorí študovali poľnohospodárstvo alebo veterinárstvo (medián príjmu všetkých rodín bol 22 000 Sk).

Tabuľka č. 15:

Odhadovaný mesačný príjem domácností vo vzťahu k študijnému zameraniu respondentov (Sk)
Všetky rodiny

Skupina študijných odborov	Medián	Aritmetický priemer	Smerodajná odchýlka
Pedagogika	23 000	26 482,2	16 472,7
Humanitné vedy a umenie	23 000	25 766,8	14 765,4
Spoločenské vedy, podnikanie a právo	27 000	29 717,5	13 059,5
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	25 000	28 511,3	20 206,2
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	22 000	24 185,2	12 330,8
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	26 000	29 424,1	15 737,2
Služby	*	*	*

* kvôli nedostatočnému počtu respondentov sme tieto výsledky neuviedli

Tabuľka č. 16:

Odhadovaný mesačný príjem domácností vo vzťahu k študijnému zameraniu respondentov (Sk)
Úplné rodiny

Skupina študijných odborov	Medián	Aritmetický priemer	Smerodajná odchýlka
Pedagogika	25 000	28 448,0	17 220,4
Humanitné vedy a umenie	25 000	27 884,2	15 378,7
Spoločenské vedy, podnikanie a právo	28 500	30 548,9	12 602,3
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	25 000	28 315,8	18 958,8
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	25 000	26 610,5	13 000,9
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	26 000	30 275,5	16 517,3
Služby	*	*	*

* kvôli nedostatočnému počtu respondentov sme tieto výsledky neuviedli

3.1.2 Sociálno-demografická charakteristika prieskumného súboru

Tabuľka č. 17:

Zloženie prieskumnej vzorky
podľa pohlavia

Pohlavie	Percento respondentov (%)
Muži	53,8
Ženy	46,2
Celý súbor	100,0

Počet mužov a žien vo výberovom súbore denných študentov bol pomerne vyrovnaný - približne polovica z nich bola mužského pohlavia a polovica respondentov ženského pohlavia (tab. č. 17). Zloženie súboru respondentov podľa veku je uvedené v tab. č. 18.

Tabuľka č. 18: Vek respondentov

Vek	Percento (%)
18 -19	3,7
20	15,9
21	24,9
22	21,6
23	15,1
24	8,8
25	4,3
26 a viac	5,7
Celý súbor	100,0

Takmer všetci študenti (98,3 %) uviedli, že nie sú ženatí/vydaté. Nadpolovičnú väčšinu odpovedajúcich študentov tvorili slobodní, ktorí nemali v čase zberu údajov stáleho partnera/partnerku (58,7 %) a 39,4 % bolo slobodných, avšak mali stáleho partnera/partnerku. Zistili sme, že stáleho partnera má významne väčší podiel žien ($p < 0,001$; bližšie pozri tab. č. 19). Tento jav možno vysvetliť tým, že vo všeobecnosti dievčatá dozrievajú skôr po fyzickej aj psychickej stránke, sú teda na dlhodobější vzťah pripravené skôr ako ich rovesníci mužského pohlavia.

Tabuľka č. 19: Korelácia medzi pohlavím a rodinným stavom respondentov (%)

Rodinný stav	Celý súbor (%)	Muži (%)	Ženy (%)
slobodný/á so stálou partnerkou/partnerom	39,4	33,1	46,6
slobodný/á bez stálej partnerky/partnera	58,7	65,8	50,5
ženatý/vydatá	1,7	0,9	2,6
rozvedený/rozvedená	0,2	0,2	0,3
spolu	100,0	100,0	100,0

Jedno alebo viacero detí malo len 1,0 % študentov.

Približne **4,7% respondentov uviedlo, že má nejaký fyzický hendikep alebo chronické ochorenie, ktoré im spôsobuje pri štúdiu ťažkosti.** Najčastejšie išlo o krátkozrakosť, astmu, alergiu, ale aj bronchitídu, poruchy štítnej žľazy, ochorenia chrbtice, ekzém a epilepsiu.

3.1.3 Študijná situácia respondentov

Tabuľka č. 20: Doterajší počet rokov štúdia na VŠ

	Percento respondentov (%)
jeden	13,9
dva	28,2
tri	21,8
štyri	19,2
päť	9,8
šesť alebo viac	7,1
spolu	100,0

Najväčšia skupina študentov (28,2 %) študovala v čase zberu údajov druhý rok štúdia na VŠ; 21,8 % študovalo tretí rok a 19,2 % štvrtý rok (tab. č. 20).

Približne **41,9 % respondentov uviedlo, že študuje prvý stupeň vysokoškolského štúdia (bakalársky) a 58,1 % študovalo druhý stupeň (magisterský, inžiniersky alebo doktorský).**

V tab. č. 21 je uvedené študijné zameranie respondentov.

Tab. č. 21: Študijné zameranie respondentov (ISCED 97)

Skupina študijných odborov	Celý súbor (%)
Pedagogika	11,4
Humanitné vedy a umenie	13,5
Spoločenské vedy, podnikanie a právo	16,4
Prírodné vedy, matematika, informatika	1,3
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	25,0
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	14,1
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	12,2
Služby	6,1
Spolu	100,0

3.1.4 Pracovné skúsenosti študentov pred začatím štúdia na VŠ

Tabuľka č. 22:

Počet rokov medzi štúdiom na SŠ a VŠ (iba študenti, ktorí v štúdiu nepokračovali bezprostredne)

	Percento respondentov (%)
jeden	9,1
dva	5,0
tri	1,8
štyri alebo viac	1,9

Väčšina respondentov (79,4 %) pokračovala v štúdiu na VŠ bezprostredne po absolvovaní strednej školy. Ostatní (20,6 %) začali študovať na VŠ po jednoročnej alebo viacročnej pauze, pričom najčastejšie uvádzali obdobie jedného roka (9,1 %) a je prirodzené, že s predĺžovaním prestávky priamoúmerne klesal počet študentov, ktorí začali študovať na VŠ (bližšie pozri tab. č. 22).

Medzi študentmi rôzneho študijného zamerania sme zistili významný rozdiel v tom, či začali študovať na VŠ bezprostredne po ukončení strednej školy alebo až neskôr ($p < 0,05$; pozri tab. č. 23). Bezprostredne po ukončení strednej školy pokračovali v štúdiu na VŠ najmä respondenti technického zamerania (86,3 %) a učiteľského, resp. pedagogického zamerania (82,3 %). Tento jav môže byť spôsobený do istej miery tým, že na technické študijné odbory prijímajú istú časť uchádzačov na základe výborného prospechu na strednej škole, teda bez prijímacích pohovorov a prijímacie konanie na učiteľské, resp. pedagogické študijné odbory je vo všeobecnosti menej náročné ako u iných odborov. Na druhej strane takmer jedna tretina študentov humanitných vied začala študovať na VŠ aspoň po jednoročnej prestávke (31,6 %).

Tabuľka č. 23:

Korelácia medzi študijným zameraním a časom medzi stredoškolským a vysokoškolským štúdiom

Skupina študijných odborov	bezprostredné pokračovanie	pokračovanie po jednom alebo viacerých rokoch
Pedagogika	82,3	17,7
Humanitné vedy a umenie	68,4	31,6
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	79,0	21,0
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	86,3	13,7
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	75,6	24,4
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	74,5	25,5
Služby	*	*

* výsledky sme kvôli malému počtu respondentov neuviedli

Medzi mužmi a ženami sme v otázke času medzi stredoškolským a vysokoškolským štúdiom nezistili žiadny štatisticky významný rozdiel.

Najčastejšou príčinou nepokračovania v štúdiu na VŠ hneď po ukončení SŠ bolo neuspene na prijímacích pohovoroch (7,6 %). Kvôli nedostatku financií bezprostredne nepokračovalo v štúdiu na VŠ len 1,9 % respondentov, čo je uspokojivý výsledok. Ženy významne častejšie uviedli, že na VŠ nezačali študovať hneď po ukončení SŠ kvôli nedostatku voľných študijných miest ($p < 0,001$). To môže znamenať, že ženy sa častejšie uchádzali o štúdium, kde počet uchádzačov do väčšej miery prevyšoval plánovaný počet prijatých a príčinou neprijatia v tomto prípade nebol neúspech na prijímacích pohovoroch. Muži zase významne častejšie zdôvodnili oneskorené začatie štúdia na VŠ osobnými alebo rodinnými dôvodmi ($p < 0,05$; bližšie pozri tab. č. 24).

Tabuľka č. 24: Príčiny nepokračovania v štúdiu na VŠ bezprostredne po ukončení SŠ (%)

	Celý súbor	Muži	Ženy
Nedostatok voľných študijných miest	4,0	2,4	5,9
Neuspene na prijímacích pohovoroch	7,6	7,5	7,7
Nedostatok financií	1,9	2,4	1,3
Chcel/a som najprv získať skúsenosti na trhu práce a zarábať si peniaze	3,7	4,4	2,8
Osobné alebo rodinné dôvody	3,4	5,1	1,5
Zdravotné dôvody	0,5	0,7	0,3
Iné	3,4	4,9	1,8

Poznámka: Respondenti mohli zvoliť viacero odpovedí.

Približne dve tretiny študentov uviedlo, že už pred začatím štúdia na VŠ získali nejaké skúsenosti na trhu práce, čo možno hodnotiť z hľadiska získavania pracovných skúseností aj z finančného hľadiska jednoznačne pozitívne. Najväčšiu skupinu tvoria študenti, ktorí pracovali príležitostne, teda napríklad brigádnicky počas letných prázdnin (53,6 %), väčšina totiž bezprostredne pokračovala v štúdiu na VŠ a teda na dlhodobjšiu prácu nebol vytvorený priestor (bližšie pozri tab. č. 25).

Tabuľka č. 25: Skúsenosti na trhu práce pred vstupom na vysokú školu

	Celý súbor (%)
Nemal/a som žiadne skúsenosti	32,0
Išlo len o príležitostnú prácu (napr. brigádu počas prázdnin)	53,6
Išlo o absolventskú prax alebo krátkodobú odbornú prax	9,5
Išlo o základnú alebo civilnú vojenskú službu	3,2
Bol/a som riadne zamestnaná, podnikal/a som alebo pracoval/a na živnosť	7,5

Poznámka: Študenti mohli uviesť viacero možností.

Respondenti rôzneho študijného zamerania sa významne líšili v tom, či pred začatím štúdia na VŠ mali nejaké skúsenosti na trhu práce ($p < 0,05$). Až 42,0 % študentov humanitných vied a umenia uviedlo, že nemali žiadne skúsenosti. Na druhej strane túto odpoveď zvolilo len 22,8 % študentov technického zamerania (bližšie pozri tab. č. 26). Aj pri voľbe odpovede, že išlo len o príležitostnú prácu (napr. brigádu počas prázdnin), sme medzi responden-

tmi jednotlivých študijných zameraní zistili významný rozdiel ($p < 0,001$). Túto odpoveď zvolilo len 39,3 % študentov humanitných vied, avšak až 69,7 % študentov technického zamerania.

Tabuľka č. 26: Skúsenosti na trhu práce vo vzťahu k študijnému zameraniu (%)

Skupina študijných odborov	nemal/a som žiadne skúsenosti	išlo len o príležitostnú prácu
Pedagogika	29,5	61,1
Humanitné vedy a umenie	42,0	39,3
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	26,3	55,5
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	22,8	69,7
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	28,7	53,0
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	35,9	48,5
Služby	*	*

* výsledky sme kvôli malému počtu respondentov neuviedli

Vo voľbe jednotlivých odpovedí sa muži a ženy signifikantne nelíšili.

3.1.5 Životné podmienky študentov

3.1.5.1 Spôsob bývania

Približne štvrtina študentov (24,2%) uviedla, že býva počas semestra **v spoločnej domácnosti s rodičmi**. Ostatní bývali mimo domácnosti rodičov - z nich prirodzene najväčšia skupina **v študentskom domove (60,2 %)**, približne **desatina v podnájme (10,6%)** a **5,0% uviedlo iný typ ubytovania**, napr. spoločný byt s manželom/partnerom, bývanie u príbuzných, známych, vo vlastnom byte, príp. v kňazskom seminári alebo v rehoľnom dome (študenti Rímskokatolíckej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave).

3.1.5.2 Finančná situácia študentov

Keďže finančnú náročnosť života študenta výrazne ovplyvňuje spôsob bývania, pri hodnotení príjmov a výdavkov budeme osobitne brať do úvahy **študentov, ktorí bývali u rodičov alebo príbuzných** a osobitne **študentov, bývajúcich mimo domácnosti rodičov (v internáte, podnájme, prenajatom byte apod.)**. Všetky výsledky v tejto kapitole vyjadrujú **mesačnú výšku finančných príjmov, resp. výdavkov v hotovostnej forme**. Čo sa týka štatistického vyhodnotenia výsledkov, u väčšiny položiek nenadobudla krivka hodnôt priebeh krivky normálneho rozdelenia, preto **v texte správy uvádzame mediánové hodnoty* jednotlivých položiek** výdavkov, avšak pre úplnosť uvádzame v tabuľkách aj hodnoty aritmetického priemeru a smerodajnej odchýlky. Možno predpokladať, že vo väčšine prípadov respon-

---

* Medián je prostredná hodnota, teda rad hodnôt zoradených podľa veľkosti delí na polovice (G. Clauss a H. Ebner, 1988; J. Chajdiak, 2003)

denti nevedeli uviesť presnú výšku svojich výdavkov, preto majú uvedené výsledky orientačnú hodnotu.

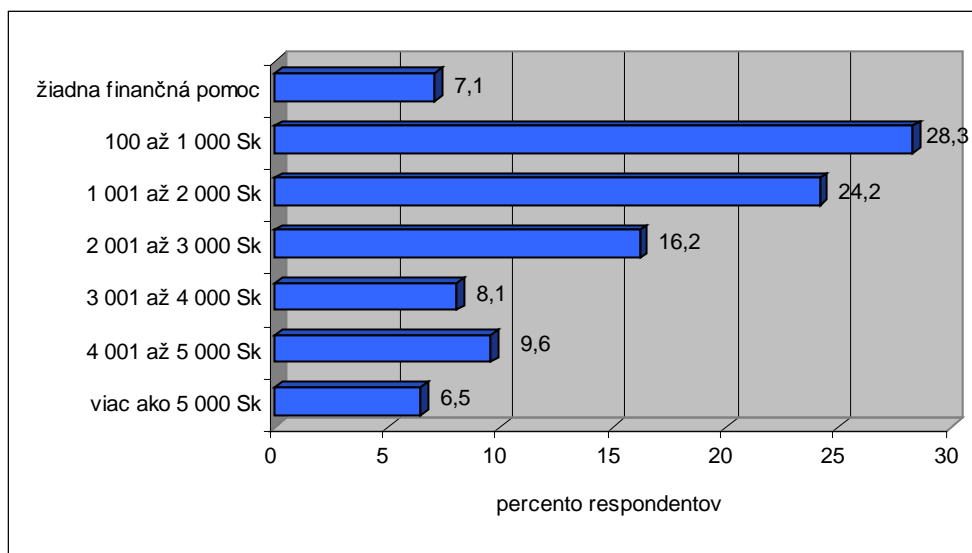
A Príjmy študentov

Príjem študentov sme z hľadiska zdroja financií hodnotili v uvedených štyroch kategóriách: podpora od rodičov, príp. partnera/manžela, financie z verejných zdrojov (študentský grant, pôžička alebo štipendium), práca popri štúdiu a iné zdroje (úspory z práce počas letných prázdnin, športové aktivity, financie od starých rodičov, iných príbuzných apod.).

Prevažná väčšina študujúcich v dennej forme štúdia uviedla (**93,2 %**), že ich **rodičia finančne podporujú**. Je to celkom prirodzené, pretože študenti VŠ majú v porovnaní so svojimi výdavkami väčšinou len malý alebo žiadny príjem a teda rodičia sa spolupodieľajú na financovaní ich potrieb, prípadne voľnočasových aktivít. **Financie od partnera, resp. manžela dostáva** naopak len **5,4 % respondentov**. Môže to súvisieť s tým, že len vo veľmi málo prípadoch sú už študenti v manželskom zväzku a hoci takmer 40 % z nich má stáleho partnera/partnerku, z výsledkov vyplýva, že ich partner vo väčšine prípadov finančne nepodporuje. Približne **5,3 % študentov nedostáva podporu ani od rodičov ani od partnera**.

U respondentov, **bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s jedným alebo obidvomi rodičmi alebo u príbuzných**, bola mediánová hodnota finančnej podpory od rodičov **2 000 Sk** (aritmetický priemer = 2 387,6 Sk, smerodajná odchýlka = 1 997,5 Sk). **Najväčšiu skupinu** tvorili študenti, ktorí dostávali sumu **100 až 1 000 Sk (28,3 %)**. **Druhou najväčšou skupinou** boli tí, ktorých rodičia podporujú sumou **1 001 Sk až 2 000 Sk (24,2 %)**. Teda približne polovica respondentov dostáva sumu do 2 000 Sk. Výsledky sú znázornené v grafe č. 4.

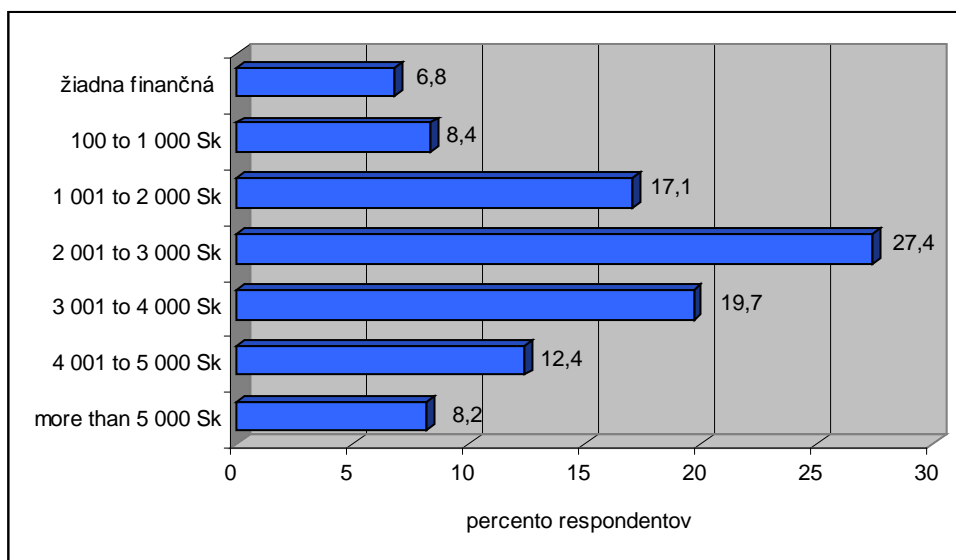
Graf č. 4: Finančná pomoc od rodičov – bývajúci u rodičov (%)

U študentov, ktorí počas semestra **nebývali s rodičmi alebo príbuznými**, bola mediánová hodnota peňažného príjmu od rodičov **3 000 Sk** (aritmetický priemer = 3 141,5 Sk, smerodajná odchýlka = 1 888,8 Sk). **Najväčšiu skupinu** tvorili respondenti, ktorí dostávajú od rodičov podporu vo výške **medzi 2 001 Sk až 3 000 Sk (27,4 %)**. **Druhú najväčšiu skupinu** tvorili študenti, ktorých rodičia podporujú sumou v rozsahu **3 001 Sk až 4 000 Sk (19,7 %)**.

Teda takmer polovica respondentov dostávala od otca a mamy financie v rozmedzí **2 001 Sk až 4 000 Sk**. Výsledky sú znázornené v grafe č. 5.

Graf č. 5: Finančná pomoc od rodičov – bývajúci mimo domácnosti rodičov (%)

Porovnaním mediánovej hodnoty celkového príjmu obidvoch skupín je zrejmé, že študenti, bývajúci **mimo domácnosti rodičov, dostávali od nich o tisíc Sk viac ako ich spolužiaci, ktorí aj počas semestra bývajú u rodičov**. To je v súlade so zistením, že výška tejto sumy bola u väčšiny respondentov, bývajúcich mimo domácnosti rodičov, výraznejšie posunutá do vyšších hodnôt.

Výška finančnej pomoci od rodičov teda vo všeobecnosti nebola diferencovaná podľa regiónu, v ktorom respondent študuje.

Skúmali sme aj výšku rodičovskej finančnej pomoci pre študentov rôzneho študijného zamerania. Kvôli nedostatočne veľkým podsúborom študujúcich jednotlivé zamerania a zároveň bývajúcich počas semestra u rodičov opäť uvádzame len výsledky za študentov, bývajúcich mimo domácnosti rodičov. Vo všeobecnosti **najvyššiu sumu peňazí od rodičov** dostávali študenti **pedagogiky (3 800 Sk)**, **najmenej** dostávajú študenti **humanitných vied (2 000 Sk**, pozri tab. č. 27). Pre spoľahlivú interpretáciu týchto výsledkov by sme však potrebovali pracovať s väčším súborom respondentov.

Tabuľka č. 27:

Mesačná finančná podpora od rodičov v hotovosti (Sk) – bývajúci mimo domácnosti rodičov

Skupina študijných odborov	Medián	Aritmetický priemer	Smerodajná odchýlka
Pedagogika	3 800,0	3 415,9	1 548,1
Humanitné vedy a umenie	2 000,0	2 271,2	1 859,2
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	3 000,0	3 069,4	1 832,8
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	3 000,0	3 187,1	1 412,7
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	3 000,0	3 592,6	2 246,6
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	3 000,0	3 470,3	2 417,4

Služby	*	*	*
--------	---	---	---

* výsledky sme neuviedli kvôli nedostatočnému počtu respondentov

Tabuľka č. 28:

Finančná podpora študentov z verejných zdrojov

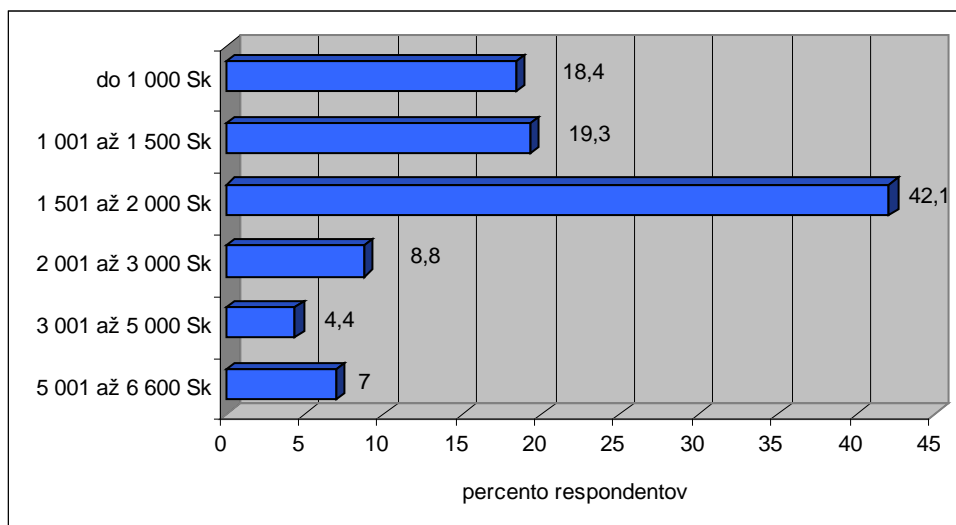
	Percento respondentov (%)
štipendium	28,0
bez uvedenia špecifikácie	3,2
sociálne	15,1
motivačné	10,7
prospechové	9,0
mimoriadne	0,6
bez uvedenia špecifikácie	1,1
študentská pôžička	6,6
študentský grant	0,5

Približne tretina respondentov (31,3 %) uviedla, že dostáva financie z verejných zdrojov, určených pre študentov, teda zo študentského grantu, pôžičky alebo štipendia. Najväčšia skupina študentov poberala štipendium (28,0 %), približne 6,6 % respondentov uviedlo, že poberá študentskú pôžičku a len nepatrné množstvo študentov dostalo finančnú podporu vo forme grantu (0,5 %). Približne 1,4 % respondentov uviedlo, že dostáva sociálne aj motivačné štipendium a 3,5 % využí-

valo kombináciu štipendia a pôžičky. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v tabuľke č. 28.

Mediánová hodnota výšky sociálneho štipendia bola 2 000 Sk* (aritmetický priemer = 2 184,0 Sk, smerodajná odchýlka = 1 350,5 Sk). Najväčšia skupina študentov dostávala sociálne štipendium v rozpätí 1 501 Sk až 2 000 Sk mesačne (42,1 %). Štipendium v ostatných príjmových rozpätiach dostáva značne menší podiel respondentov (bližšie pozri graf č. 6).

Graf č. 6: Výška sociálneho štipendia (%)

Sociálne štipendium poberalo 10,6 % respondentov, bývajúcich počas semestra u rodičov alebo príbuzných a 14,7 % bývajúcich mimo domácnosti rodičov. Tento rozdiel je spôsobený najmä tým, že hranica príjmu sa u študujúcich mimo miesta trvalého pobytu zvyšuje o 1,2-násobok sumy životného minima ďalšej spoločne posudzovanej plnoletej fyzickej osoby, avšak u študujúcich v mieste trvalého pobytu sa táto hranica zvyšuje len o sumu

* Do tohto hodnotenia sme započítali len tých poberateľov sociálneho štipendia, ktorí nedostávajú iný druh štipendia (90 % zo súboru poberateľov štipendia)

uvedeného životného minima, čo súvisí s rôznou výškou životných nákladov týchto dvoch skupín študentov.

Spomedzi respondentov, pochádzajúcich z úplných rodín, poberalo sociálne štipendium 13,8 %, z neúplných rodín s jedným rodičom to bolo až 25,6 % študentov. Pridelenie tejto finančnej pomoci je závislé od viacerých faktorov, okrem iného aj od počtu spoločne posudzovaných osôb a finančného príjmu rodičov. My sme však mali k dispozícii výsledky odhadovaného mesačného príjmu domácnosti, možno však predpokladať, že príjem domácnosti a finančný príjem rodičov sa vo väčšine rodín zhodujú. Podľa výsledkov výskumu bol však medián odhadovaného mesačného príjmu neúplnej rodiny o 9 tisíc Sk menší ako v prípade úplnej rodiny (bližšie pozri graf č. 2 a graf č. 3, str. č. 25), čo môže byť hlavným dôvodom toho, že sociálne štipendium poberal väčší podiel študentov z neúplných rodín.

Tabuľka č. 29:

Podiel poberateľov sociálneho štipendia spomedzi študentov jednotlivých študijných zameraní

Skupina študijných odborov	Percento respondentov (%)
Pedagogika	18,8
Humanitné vedy a umenie	18,4
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	8,0
Prírodné vedy, matematika, informatika	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	10,9
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	12,6
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	23,3
Služby	*

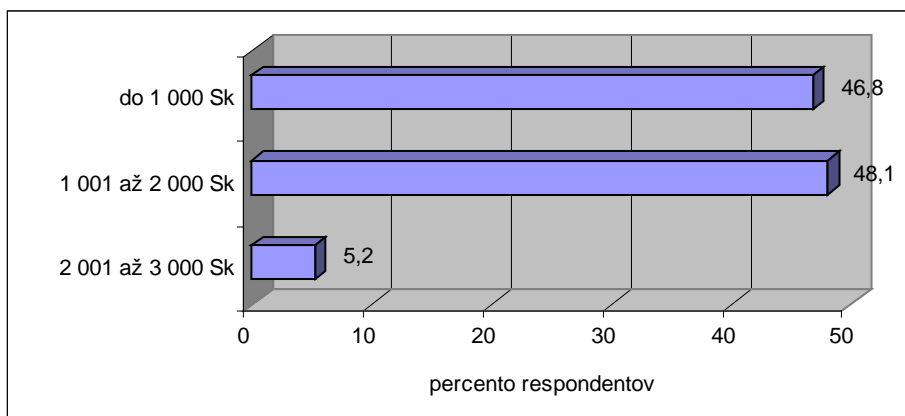
* údaje sme neuviedli kvôli nedostatočne veľkému počtu respondentov

Percento poberateľov sociálneho štipendia sa medzi študentmi jednotlivých študijných zameraní významne líšil ($p < 0,05$). Túto finančnú pomoc poberalo až 23,3 % respondentov zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia, avšak len 8,0 % respondentov spoločenských vied, podnikania alebo práva (bližšie pozri tab. č. 29). Z týchto výsledkov vyplýva, že ekonomická situácia rodín študentov spoločenskovedného zamerania je vo všeobecnosti najlepšia, čo potvrdzuje aj zistenie najväčšieho odhadovaného príjmu tejto skupiny rodín (bližšie

pozri tab. č. 15 a tab. č. 16, str. č. 26). Na druhej strane sa nepotvrdilo, že by študenti zdravotníctva a sociálnych služieb vyrastali v rodinách s výrazne nepriaznivejšou sociálno-ekonomickou situáciou.

Mediánová hodnota motivačného štipendia bola 1 500 Sk (aritmetický priemer = 1 506,7 Sk, smerodajná odchýlka = 604,8 Sk). Čo sa týka výšky tohto štipendia, prepočítanej na jeden mesiac, existovali dve takmer rovnako veľké skupiny poberateľov – jednu tvorili študenti dostávajúci toto štipendium v rozmedzí 1 001 Sk až 2 000 Sk (48,1 %), druhú skupinu tvorili poberajúci sumu do 1 000 Sk (46,8 %). Výsledky sú znázornené v grafe č. 7.

Graf č. 7: Výška motivačného štipendia na jeden mesiac (%)

Medzi študijným zameraním a podielom poberačiek motivačné štípendium sme zistili významný rozdiel ($p < 0,001$). Podľa výsledkov prieskumu toto štípendium poberala až štvrtina respondentov zdravotníctva a sociálnych služieb (25,2 %), v rámci ostatných študijných zameraní je to však väčšinou len menej ako 12 % (bližšie pozri tab. č. 30).

Tabuľka č. 30:

Podiel poberačiek motivačného štípendia spomedzi študentov jednotlivých študijných zameraní

Skupina študijných odborov	Percento (%)
Pedagogika	6,3
Humanitné vedy a umenie	8,8
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	7,3
Prírodné vedy, matematika, informatika	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	11,9
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	5,9
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	25,2
Služby	*

* výsledky sme kvôli nedostatočne veľkému počtu respondentov neuviedli

Študentskú pôžičku poberalo 5,0 % bývajúcich u rodičov a 7,1 % bývajúcich na internáte, v podnájme apod. Medzi uvedenými skupinami študentov nebol z hľadiska poberania uvedenej finančnej pomoci štatisticky významný rozdiel. Kým túto finančnú pomoc **poberá len 4,1 % mužov, zo žien je to 9,4 %**. Medzi týmito znakmi sme zistili štatisticky významný rozdiel ($p < 0,05$).

Zárobok z práce popri štúdiu je ďalší príjem značnej skupiny študentov (podrobnejšie v kapitole 3.1.6. Práca popri štúdiu, str. č. 38).

Približne 14,5 % respondentov uviedlo, že má financie aj z iného zdroja, napr. od širšej rodiny (súrodencov, starých rodičov, tety apod.), komunity (u študentov katolíckej teológie), z práce cez letné prázdniny, zo sirotského dôchodku, náhradného výživného alebo aj zo stávkovania.

B Výdavky študentov

Obidve skupiny študentov minuli **najviac peňazí** prirodzene na **stravu**. **U bývajúcich v spoločnej domácnosti s rodičmi** táto položka predstavovala **1 000 Sk**, **u bývajúcich na internáte, v podnájme apod.** to bolo **1 705 Sk**. Títo študenti minuli pomerne vysokú sumu aj za **poplatok na bývanie (1 300 Sk)**. Zistené hodnoty výdavkov podľa jednotlivých položiek sú uvedené tab. č. 31 a tab. č. 32. Možno hodnotiť kladne, že výdavky na študijný a pracovný materiál vo všeobecnosti nepredstavujú veľkú finančnú záťaž.

Tab. č. 31: Výška mesačných výdavkov študentov – bývajúci v spoločnej domácnosti s rodičmi (Sk)

	Medián	Aritmetický priemer	Smerodajná odchýlka
Životné náklady			
ubytovanie + dodat. výdavky spojené s bývaním	0,0	37,2	240,0
strava	1 000,0	1 402,6	1 257,8
odevy, hygienické potreby a kozmetika	550,0	928,6	944,4
cestovné	300,0	453,2	590,8
poplatky za zdravotnícke služby a lieky	0,0	167,9	387,7
Výdavky spojené so štúdiom			
zápisné do ročníka	20,0	24,7	32,6
príspevky študentským spolkom	0,0	1,8	16,2
študijný a pracovný materiál	300,0	442,5	582,8
Ostatné výdavky			
kultúra, zábava, šport, iné voľnočasové aktivity	575,0	903,0	877,4
iné poplatky	0,0	118,1	330,5

Tab. č. 32: Výška mesačných výdavkov študentov – bývajúci mimo domácnosti rodičov (Sk)

	Medián	Aritmetický priemer	Smerodajná odchýlka
Životné náklady			
ubytovanie + dodatočné výdavky spojené s bývaním	1 300,0	1 451,2	1 048,2
strava	1 705,0	1 812,6	992,9
odevy, hygienické potreby a kozmetika	500,0	717,8	792,7
cestovné	600,0	692,9	545,1
poplatky za zdravotnícke služby a lieky	0,0	128,3	237,4
Výdavky spojené so štúdiom			
zápisné do ročníka	0,0	25,3	108,6
príspevky študentským spolkom	0,0	2,0	11,7
študijný a pracovný materiál	200,0	321,1	615,2
Ostatné výdavky			
kultúra, zábava, šport, iné voľnočasové aktivity	500,0	669,0	740,7
iné poplatky	0,0	99,8	428,1

Mediánová hodnota celkovej sumy, ktorú minú študenti, **bývajúci počas semestra u rodičov**, predstavovala **3 810 Sk** mesačne (aritmetický priemer = 4 507,8 Sk, smerodajná odchýlka = 2 979,8 Sk) a **u bývajúcich mimo domácnosti rodičov to bolo 5 550 Sk** (aritmetický priemer = 5 944,6 Sk, smerodajná odchýlka = 2 733,6 Sk).

Ak by sme chceli skúmať výšku výdavkov študentov jednotlivých študijných zameraní, **najvyššiu sumu minuli študenti zdravotníctva a sociálnych služieb (6 660 Sk)**. Táto skupina je charakteristická aj najväčšou variabilitou tohto znaku (smerodajná odchýlka je 3 440,3 Sk). Na spoľahlivé objasnenie týchto výsledkov by sme však potrebovali pracovať s väčšou vzorkou respondentov. Vo všeobecnosti **najmenej financií minuli študenti humanitných vied (4 280 Sk**, bližšie pozri tab. č. 33). Je zaujímavé, že najnižšiu smerodajnú odchýlku v skúmanom znaku sme zistili u študentov pedagogického zamerania (2 027,9 Sk), teda nie u skupiny študentov s najnižšou výškou celkových výdavkov. Tento výsledok môže do istej miery naznačovať najmenšiu heterogenitu tejto skupiny študentov, najmä z hľadiska sociálno-ekonomických podmienok.

Tabuľka č. 33:**Celková výška výdavkov študentov jednotlivých študijných zameraní (Sk)
Iba bývajúci mimo domácnosti rodičov**

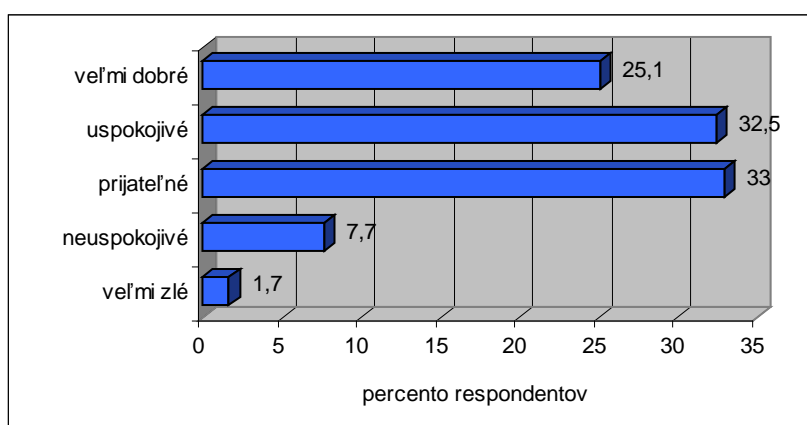
Skupina študijných odborov	Medián	Aritmetický priemer	Smerodajná odchýlka
Pedagogika	5 750,0	5 947,7	2 027,9
Humanitné vedy a umenie	4 280,0	4 886,3	2 501,7
Sociálne, ekonomické a právne vedy	5 500,0	6 071,4	3 073,8
Prírodné vedy	*	*	*
Konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	5 218,0	5 705,4	2 542,4
Pôdohospodárske a veterinárske vedy	5 480,0	5 775,7	2 523,1
Zdravotníctvo a sociálne služby	6 660,0	7 591,6	3 440,3
Služby	*	*	*

Vysvetlivky: * - výsledky sme neuviedli kvôli nedostatočne veľkému počtu respondentov

3.1.5.3 Ako študenti zhodnotili svoje životné podmienky

Skúmali sme mieru spokojnosti študentov s ich podmienkami, týkajúcimi sa bývania, úrovne materiálneho zabezpečenia a zvládania študijných, príp. aj pracovných povinností.

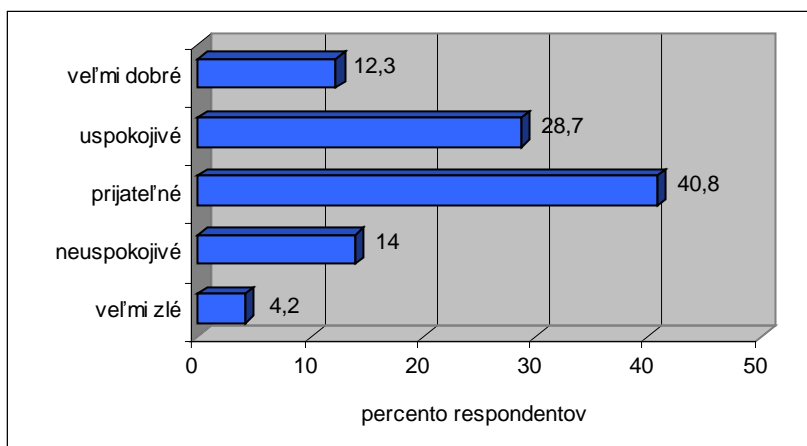
Študenti najčastejšie zhodnotili, že ich bývanie je na prijateľnej úrovni (33,0%) alebo na uspokojivej úrovni (32,5%). Len takmer desatina uviedla odpoveď, ktorá odzrkadľuje neuspokojivé alebo veľmi zlé podmienky bývania (bližšie pozri graf č. 8). Väčšina z nich (83,6%) uviedla, že býva v študentskom domove.

Graf č. 8: Zhodnotenie podmienok bývania študentov

Úroveň materiálneho zabezpečenia a finančná situácia je pre 40,8% respondentov na prijateľnej úrovni a také isté percento študentov zhodnotilo túto oblasť svojho života ako uspokojivú (28,7%) alebo veľmi dobrú (12,3%). Necelá pätina uviedla, že má materiálne zabezpečenie a finančnú situáciu neuspokojivú alebo veľmi zlú, čo je značne veľký podiel (bližšie pozri graf č. 9).

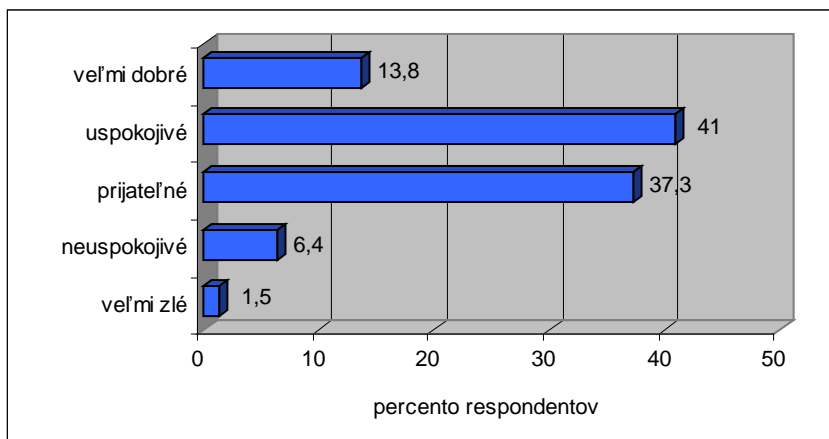

Graf č. 9: Zhodnotenie finančnej situácie študentov

Väčšina študentov zvládala študijné, príp. aj pracovné povinnosti na uspokojivej (41,0%) alebo prijateľnej úrovni (37,3%). Len necelá desatina uviedla, že svoje študijné, príp. aj pracovné povinnosti zvláda neuspokojivo alebo veľmi zle (bližšie pozri graf č. 10). Väčšina študentov teda nemá s touto oblasťou výrazné problémy, čo je pozitívny výsledok, ktorý odzrkadľuje ich schopnosť dobre zvládať študijné povinnosti, resp. dobre zladiť študijné a pracovné povinnosti.

Graf č. 10: Zhodnotenie zvládania študijných, príp. aj pracovných povinností

3.1.6 Práca popri štúdiu

3.1.6.1 Časový rozsah práce

Celkom **55,7 % študentov** uviedlo, že **počas semestra pracujú**. Vo väčšej alebo menšej miere pracuje počas celého semestra štvrtina (24,8 %) a takmer tretina zväčša pracuje iba príležitostne (30,9 %).

Medzi tým, či študenti bývajú v spoločnej domácnosti s rodičmi/príbuznými alebo mimo nej a pracovaním počas semestra sme nezistili žiadny signifikantný rozdiel. Neplatí teda, že by spomedzi bývajúcich na internáte, v podnájme apod. pracovalo významne väčšie percento ako spomedzi bývajúcich u rodičov.

Študenti jednotlivých študijných zameraní sa významne líšili v tom, koľko času strávia prácou ($p < 0,001$). Vo väčšej alebo menšej miere pracovali počas celého semestra najmä študenti spoločenských vied, podnikania alebo práva (39,4 %; pozri tab. č. 34) a študenti pedagogiky (33,3 %). Významným determinujúcim faktorom pre prácu popri štúdiu môže byť množstvo pracovných príležitostí, čo súvisí s regiónom, kde mladý človek študuje alebo býva. Príležitostne pracovali najmä študenti skupiny študijných odborov techniky, spracovateľstva alebo konštruktérstva (42,2 %) a s malým rozdielom aj študenti poľnohospodárstva alebo veterinárstva (35,8 %). Viac ako polovica respondentov humanitných vied a umenia (66,1 %) a zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia (54,4 %) uviedla, že počas semestra vôbec nepracuje.

Tabuľka č. 34: Časový rozsah práce popri štúdiu u študentov jednotlivých študijných zameraní

Skupina študijných odborov	viac-menej počas celého semestra	zväčša iba príležitostne	cez semester vôbec nepracujem
Pedagogika	33,3	31,3	35,4
Humanitné vedy a umenie	15,2	18,7	66,1
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	39,4	21,9	38,7
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	22,3	42,2	35,5
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	19,3	35,8	44,9
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	18,4	27,2	54,4
Služby	*	*	*

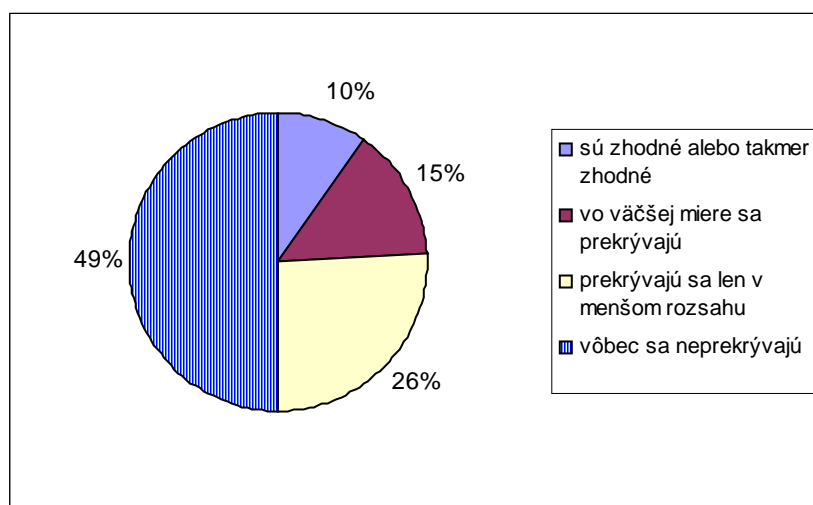
* výsledky neuvádzame kvôli nedostatočne veľkému počtu respondentov

V otázke časového rozsahu práce popri štúdiu sme medzi mužmi a ženami nezistili žiadny signifikantný rozdiel.

3.1.6.2 Miera prekrytia oblasti štúdia a práce

Pre najväčšiu skupinu respondentov, ktorí popri štúdiu pracujú, sa zameranie štúdia a práce vôbec neprekrývalo (50,1 %). Možno predpokladať, že značná časť z tejto skupiny študentov pracuje manuálne a jediným motívom pre väčšinu z nich je získanie financií. Druhou najpočetnejšiu skupinu tvorili študenti, u ktorých **sa štúdium a práca prekrývali len v menšom rozsahu (25,6 %).** Na druhej strane **len takmer štvrtina uviedla, že zameranie ich práce a štúdia je zhodné alebo sa prekrýva do väčšej miery** (pozri graf č. 11). Teda len malá časť študentov má prácu, v ktorej by sa mohli intenzívnejšie rozvíjať v oblasti štúdia.

Graf č. 11: Prekrytie oblasti štúdia a práce

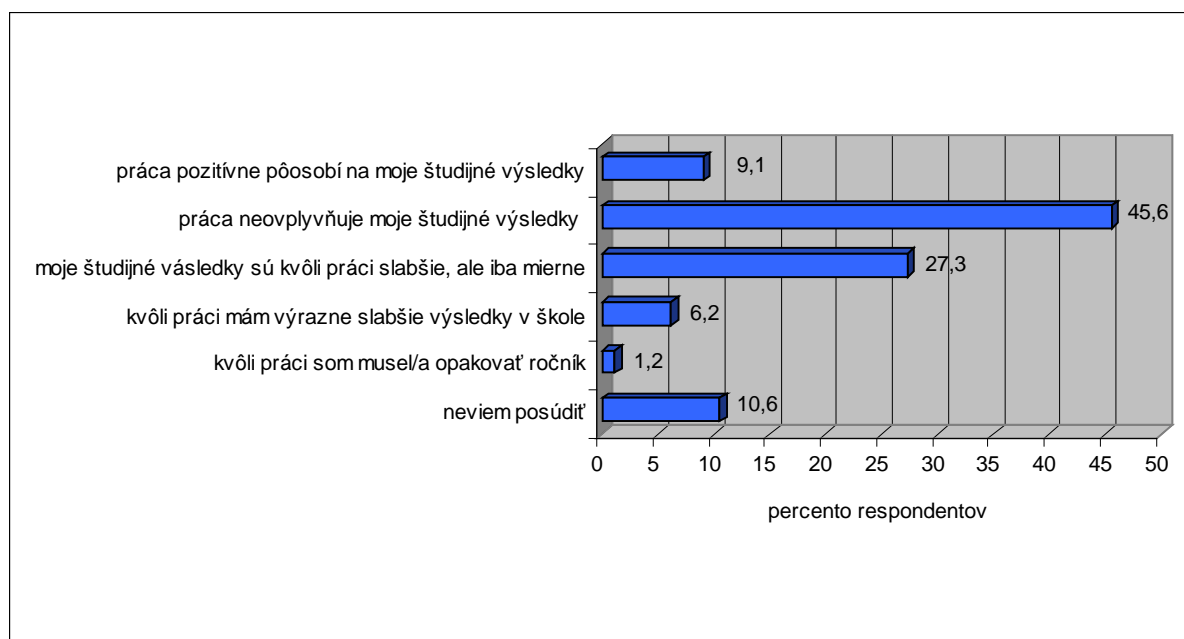

V otázke prekrytia oblasti práce a štúdia sme medzi mužmi a ženami nezistili žiadny významný rozdiel.

3.1.6.3 Vplyv práce na študijné výsledky

Takmer polovica respondentov (45,6 %) zhodnotila, že **práca neovplyvňuje ich študijné výsledky** (pozri graf č. 12).

Graf č. 12: Vplyv práce popri štúdiu na študijné výsledky

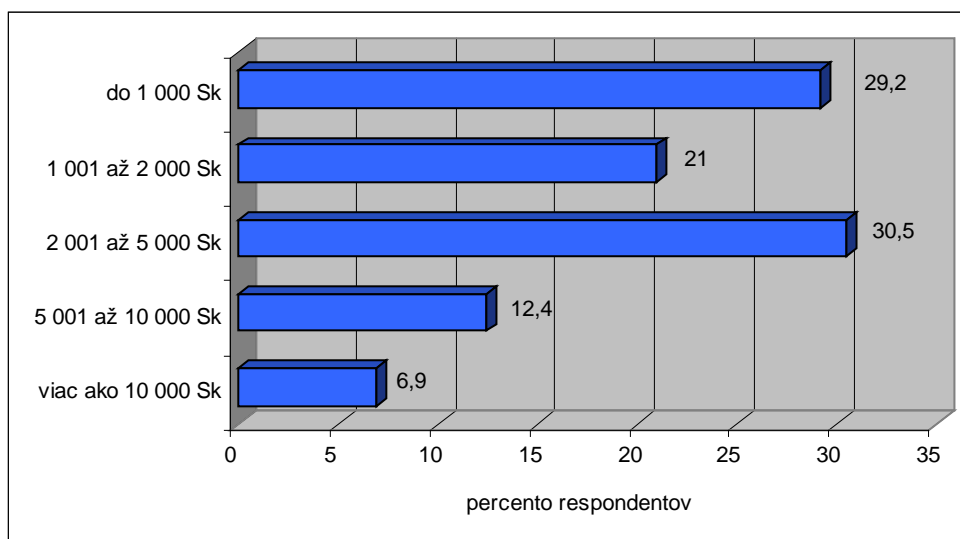

Tento výsledok prezrádza, že veľká časť študentov, ktorí popri štúdiu pracujú, dokáže veľmi úspešne zladiť svoje študijné povinnosti s potrebou zarobenia financií a získania skúse-

ností na trhu práce, čo je jednoznačne uspokojivý výsledok. **Spolu približne tretina respondentov** uviedla, že kvôli práci popri štúdiu majú **slabší prospech**, či už **mierne slabší (27,3 %)**, **výrazne slabší (6,2 %)** alebo štúdium a práca kolidovali do takej miery, že **museli kvôli práci opakovať ročník (1,2 %)**. Tento výsledok signalizuje, že existuje skupina študentov, ktorým by ďalšie výraznejšie zvyšovanie poplatkov za štúdium bez primeranej finančnej podpory mohlo vážne ohroziť dokončenie štúdia na VŠ.

Mediánová hodnota mesačného príjmu z práce počas semestra bola **2 000 Sk** (aritmetický priemer = 4 332,0 Sk, smerodajná odchýlka = 8 469,8 Sk). U študentov, ktorí **pracujú viac-menej počas celého semestra, táto hodnota predstavovala 4 000 Sk** (aritmetický priemer = 6 055,8 Sk, smerodajná odchýlka = 9 198,1 Sk) **a u pracujúcich príležitostne to bolo 1 250 Sk** (aritmetický priemer = 2 521,7 Sk, smerodajná odchýlka = 7 426,1 Sk). Výberový súbor bol charakteristický veľmi vysokou mierou variability, čo je pravdepodobne podmienené rôznym časovým rozsahom, náplňou, odvetvím práce aj finančným ohodnotením. **Najväčšia skupina študentov mala mesačný zárobok v rozmedzí 2 001 Sk až 5 000 Sk (30,5 %)**, **druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili študenti s mesačným zárobkom do 1 000 Sk (29,2 %)**, pozri graf č. 13).

Graf č. 13: Výška mesačného zárobku z práce počas semestra

Medzi výškou zárobku - či už počas semestra alebo prázdnin - a pohlavím respondentov sme nezistili žiadny signifikantný rozdiel.

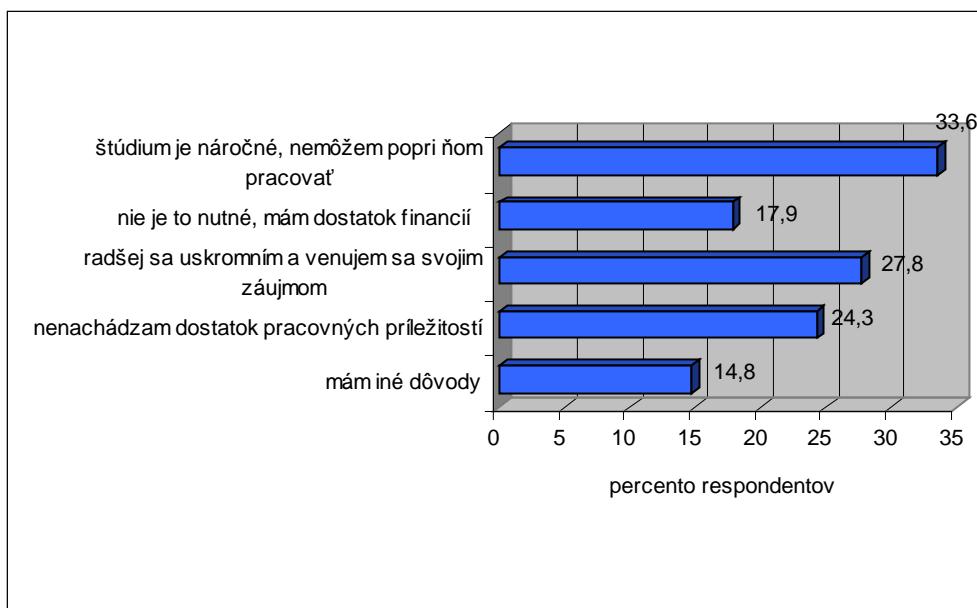
3.1.6.4 Študenti, ktorí počas semestra nepracujú

Takmer polovica respondentov (44,3%) uviedla, že počas semestra vôbec nepracujú. Do tejto kategórie študentov môžu patriť tí, ktorí na to nie sú odkázaní, teda majú dostatok financií, iní by radi pracovali, ale z nejakej príčiny nemôžu. Najväčšia skupina študentov uviedla, že dôvodom tejto skutočnosti je náročnosť štúdia (33,6%). Druhým najfrekvencovanejším dôvodom bola práve ochota uskromniť sa a venovať sa svojim záujmom (27,8%) a takmer štvrtina študentov uviedla, že nenachádza dostatok pracovných príležitostí (24,3%, bližšie pozri graf č. 14).

Graf č. 14: Dôvody, prečo študenti počas semestra nemusia alebo nemôžu pracovať

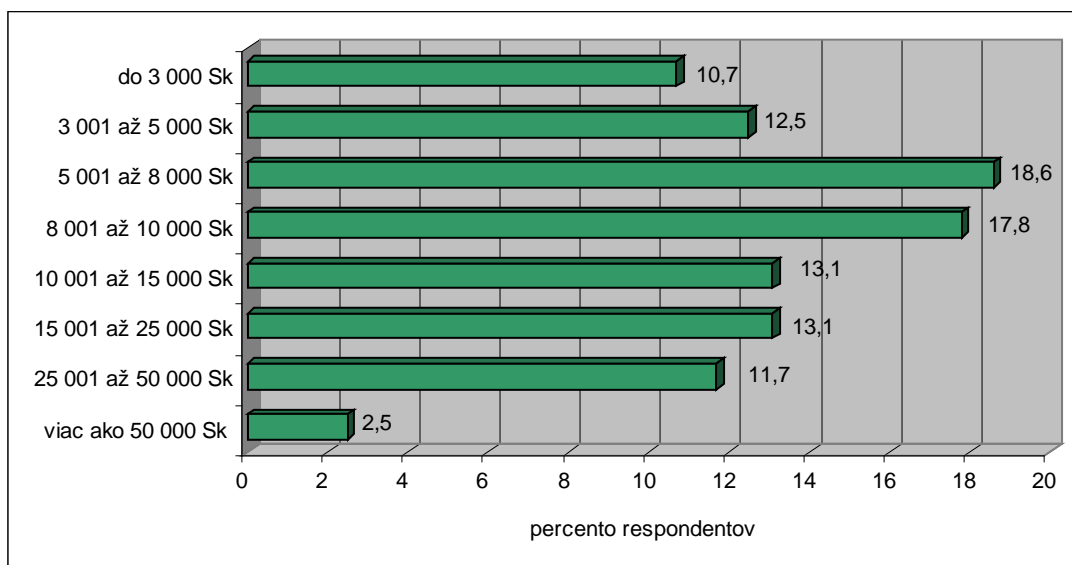

3.1.6.5 Práca počas prázdnin

Približne 69,1% študentov uviedlo, že počas posledných letných prázdnin pracovali. Na Slovensku pracovali približne dve tretiny z nich (68,5%), v zahraničí takmer tretina (30,2%) a 1,3% študentov uviedlo, že pracovali na Slovensku aj v zahraničí.

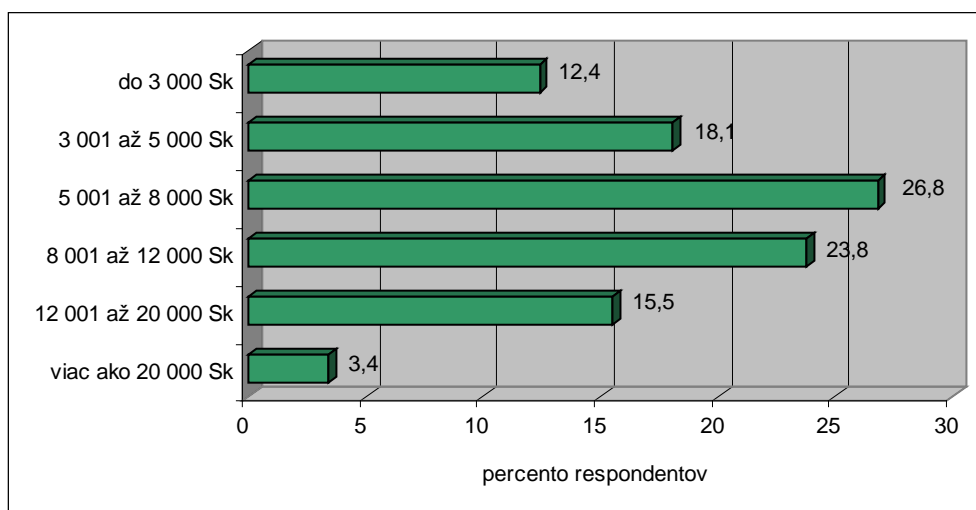
Najväčšia skupina študentov mala mesačný zárobok v rozmedzí 5 001 Sk až 8 000 Sk (18,6%) a s nepatrným rozdielom skupina so zárobkom 8 001 Sk až 10 000 Sk (17,8%). Výsledky sú znázornené v grafe č. 15.

Graf č. 15: Mesačný zárobok z práce počas prázdnin

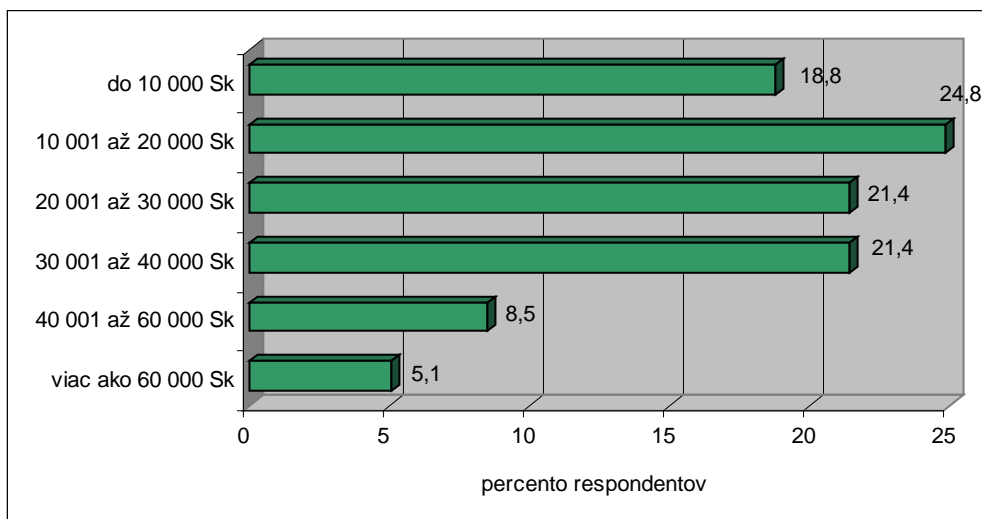
Mediánová hodnota mesačného príjmu študentov, ktorí pracovali na Slovensku, bola 8 000 Sk (aritmetický priemer = 9 175,1 Sk, smerodajná odchýlka = 6 684,7 Sk). Výška príjmu bola charakteristická vysokou mierou variability, čo je pravdepodobne spôsobené najmä rôznou dĺžkou pracovnej doby, rôznym odvetvím uplatnenia i tým, či sa jedná o slovenskú alebo zahraničnú firmu. Najväčšia skupina respondentov uviedla, že ich mesačný príjem počas prázdnin bol v rozpätí 5 001 Sk až 8 000 Sk (26,8%), druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili študenti, ktorých zárobok dosiahol hodnotu v rozpätí 8 001 Sk až 12 000 Sk (23,8%). Teda až približne polovica respondentov mala zárobok v rozpätí 5 001 Sk až 12 000 Sk (50,6 %; bližšie pozri graf č. 16).

Graf č. 16: Mesačný zárobok z práce počas prázdnin u študentov, ktorí pracovali na Slovensku

U študentov, ktorí pracovali počas prázdnin v zahraničí, bola mediánová hodnota mesačného príjmu 25 000 Sk (aritmetický priemer = 32 804,5 Sk, smerodajná odchýlka = 37 422,1 Sk). Aj táto hodnota bola charakteristická veľmi vysokou variabilitou. K faktorom, podmieňujúcim túto variabilitu, patria okrem dĺžky pracovnej doby, odvetviu uplatnenia aj špecifiká krajiny, v ktorej študent pracoval. Najväčšia skupina študentov zarobila sumu v rozpätí 10 001 Sk až 20 000 Sk (24,8 %), ale aj v ďalších troch príjmových rozpätiach bol podiel respondentov veľmi blízky 20 % (bližšie pozri graf č. 17).

Graf č. 17: Mesačný zárobok z práce počas prázdnin u študentov, ktorí pracovali v zahraničí

3.1.7 Časový rozvrh študentov

Rozloženie rôznych druhov aktivít počas týždňa sme sledovali v členení na činnosti spojené s účasťou na vyučovaní, s osobným štúdiom a s platenou prácou (študenti mali uviesť údaje za posledný týždeň, ktorý v čase vyplňania dotazníka práve uplynul).

Tabuľka č. 35:
Čas strávený na vyučovaní počas jedného týždňa

Počet hodín	Percento respondentov (%)
do 5	14,4
5,5 – 10	16,5
10,5 – 15	22,1
15,5 – 20	18,5
20,5 – 25	15,3
25,5 – 30	9,3
viac ako 30	3,8
spolu	100,0

Najväčšia skupina respondentov uviedla, že na vyučovaní v škole strávila 10,5 až 15 hodín (22,1 %), druhá najväčšia skupina bola na prednáškach, seminároch, apod. 15,5 až 20 hodín (18,5 %). Iba veľmi malé percento študentov uviedlo viac ako 30 hodín (3,8 %). Výsledky sú uvedené v tab. č. 35.

Tabuľka č. 36:
Čas strávený osobným štúdiom počas pracovných dní v týždni

Počet hodín	Percento respondentov (%)
žiadny čas	12,6
0,5 – 5	28,8
5,5 – 10	29,1
10,5 – 15	13,1
15,5 – 20	8,2
viac ako 20	8,2
spolu	100,0

Čo sa týka osobného štúdia, najväčšia skupina študentov strávila touto aktivitou počas pracovných dní v týždni 5,5 až 10 hodín (29,1 %) a takmer také isté percento (28,8 %) uviedlo hodnotu v rozmedzí 0,5 až 5 hodín. Iba 8,2 % študentov uviedlo, že osobným štúdiom strávili viac ako 20 hodín (bližšie pozri tab. č. 36).

Tabuľka č. 37:
Čas strávený osobným štúdiom počas víkendu

Počet hodín	Percento respondentov (%)
žiadny čas	37,4
0,5 – 5	35,0
5,5 – 10	19,5
10,5 – 15	4,3
viac ako 15	3,8
spolu	100,0

Najväčšia skupina respondentov uviedla, že osobnému štúdiu sa cez víkend vôbec nevenovala (37,4 %). Približne 35,0 % študentov strávilo individuálnym štúdiom iba 0,5 až 5 hodín. Výsledky sú uvedené v tab. č. 37.

Tabuľka č. 38:**Čas strávený v práci počas pracovných dní v týždni**

Počet hodín	Percento respondentov (%)
žiadny čas	67,0
1 – 5	6,5
6 – 10	8,7
11 – 15	5,8
16 – 20	4,8
21 – 30	4,6
viac ako 30	2,6
spolu	100,0

Až 67,0 % študentov uviedlo, že počas pondelka až piatka vôbec nepracovali. Medzi respondentmi boli však aj takí, ktorí počas pracovných dní v týždni pracovali viac ako 30 hodín (2,6 %). Výsledky sú uvedené v tab. č. 38.

Tabuľka č. 39: Čas strávený v práci počas víkendu

Počet hodín	Percento respondentov (%)
žiadny čas	79,2
1 – 5	6,6
6 – 10	9,4
11 – 20	3,9
viac ako 20	0,9
spolu	100,0

Čo sa týka času, stráveného v práci počas víkendu, viac ako tri štvrtiny respondentov uviedlo, že cez víkend vôbec nepracovali (79,2 %). Výsledky sú uvedené v tab. č. 39.

3.1.8 Medzinárodná mobilita

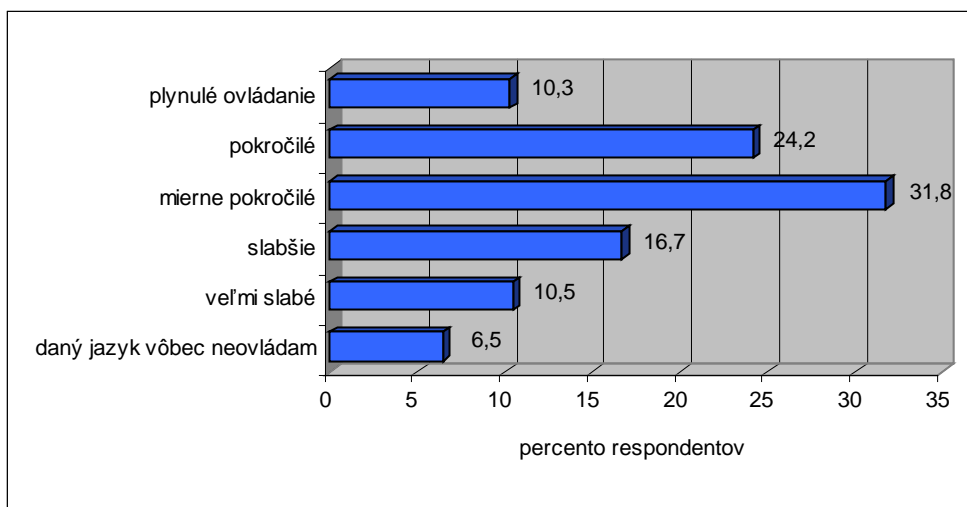
V posledných rokoch sa vo väčšej miere otvárajú možnosti vycestovať za účelom vzdelávania do zahraničia. Je to spôsobené spoločenskými a politickými zmenami po roku 1989 a pravdepodobne uľahčené aj začlenením Slovenska do Európskej únie. Študijný pobyt v zahraničí môže slúžiť na zlepšenie schopnosti komunikovať v jazyku danej krajiny, na nadobudnutie nových vedomostí a skúseností v študovanej oblasti a v neposlednom rade spoznanie kultúry a prírodných krás krajiny pobytu.

3.1.8.1 Ovládanie cudzích jazykov

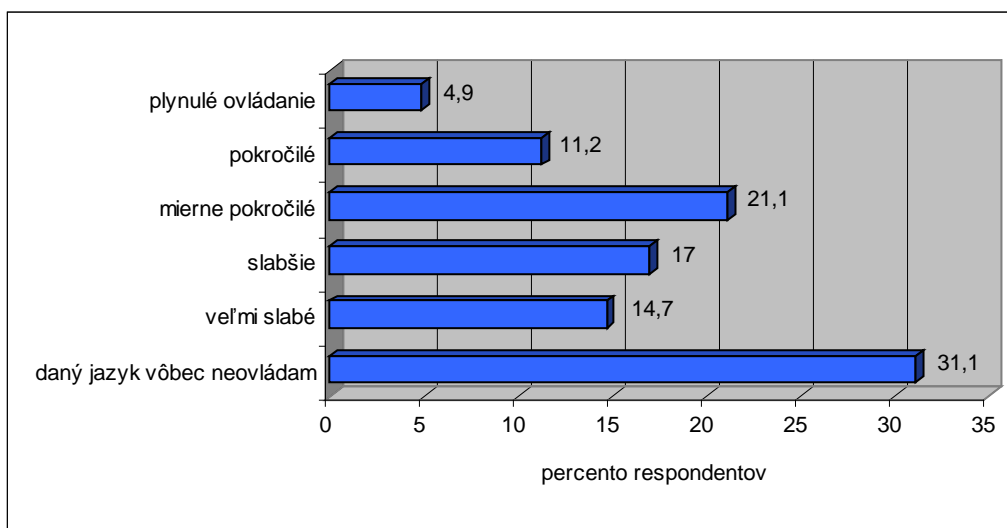
Základným predpokladom úspešného absolvovania študijného pobytu v zahraničí je schopnosť komunikovať v jazyku danej krajiny. **Najlepšie na tom boli študenti s ovládaním anglického jazyka; najväčšia skupina ovládala tento jazyk na veľmi dobrej úrovni (10,3 % hovorilo plynulo po anglicky a 24,2 % na pokročilej úrovni, pozri graf č. 18). Druhým jazykom bola nemčina (4,9 % študentov hovorilo plynulo po nemecky a 11,2 % na pokročilej úrovni, pozri graf č. 19). Francúzsky a španielsky jazyk ovládal na veľmi dobrej úrovni len veľmi malý podiel študentov (bližšie pozri graf č. 20 a graf č. 21). Študenti mali možnosť uviesť ďalšie cudzie jazyky, ktoré ovládajú, v dotazníkoch sa objavili najmä český jazyk, taliansky jazyk, ruský jazyk, maďarský jazyk, poľský jazyk a latinský jazyk, avšak kvôli nedostatočnému množstvu respondentov, ktorí tieto jazyky uviedli, sme zistené výsledky nepovažovali za spoľahlivé.**

Graf č. 18: Ovládanie anglického jazyka

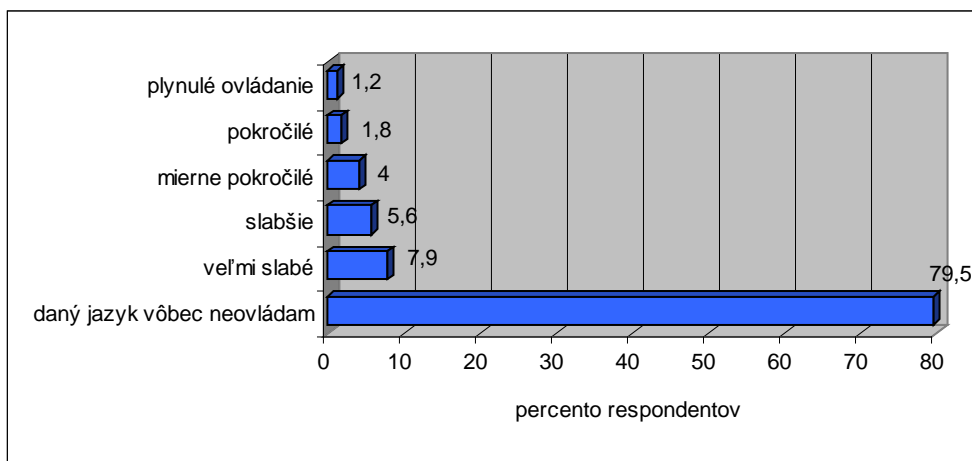

Graf č. 19: Ovládanie nemeckého jazyka

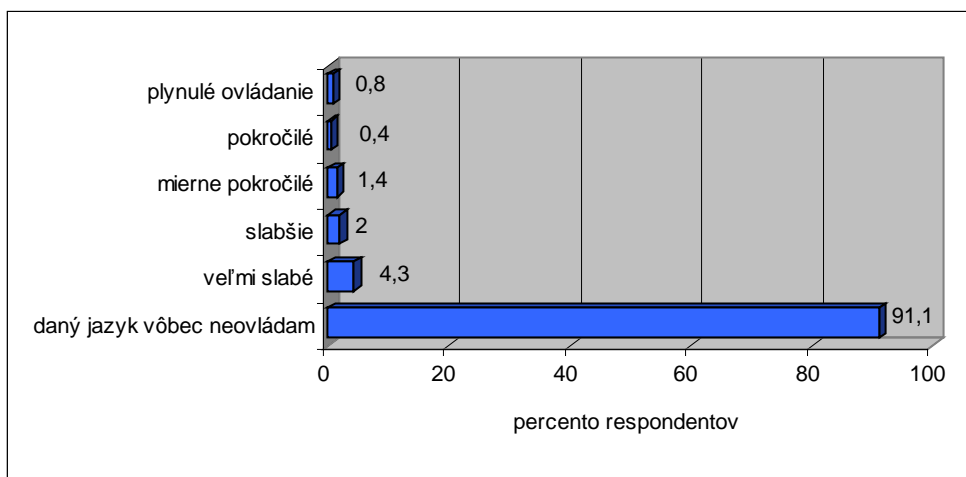

Graf č. 20: Ovládanie francúzskeho jazyka

Graf č. 21: Ovládanie španielskeho jazyka

Medzi študijným zameraním a ovládaním anglického jazyka sme zistili významný rozdiel ($p < 0,001$). Približne polovica respondentov pedagogického a spoločenskovedného zamerania uviedla, že tento jazyk ovláda plynulo alebo na pokročilej úrovni (53,1 %; 50,7 %, príslušne). Môže to byť spôsobené tým, že značná časť odpovedajúcich študentov pedagogických študijných odborov sa na štúdium tohto jazyka zameriava a pri štúdiu spoločenských vied je anglický jazyk väčšinou jedným z predmetov prijímacieho konania, takže istá úroveň ovládania tohto jazyka sa vyžaduje ako predpoklad prijatia na tieto študijné odbory. Na druhej strane približne štyria z desiatich študentov poľnohospodárstva alebo veterinárstva a zdravotníctva alebo sociálneho zabezpečenia uviedli, že anglický jazyk ovládajú slabšie, veľmi slabo alebo ho neovládajú vôbec (bližšie pozri tab. č. 40).

Tab. č. 40: Korelácia medzi študijným zameraním a ovládaním anglického jazyka

Skupina študijných odborov	Stupeň ovládania jazyka				
	plynulo	pokročilo	mierne pokročilo	slabšie	veľmi slabo alebo vôbec
Pedagogika	21,9	31,2	21,9	13,5	11,5
Humanitné vedy a umenie	16,8	19,5	26,6	12,4	24,7
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	16,7	34,0	37,7	5,8	5,8
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*	*	*

Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	2,8	26,5	33,2	20,9	16,6
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	8,5	11,9	34,7	20,3	24,6
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	5,8	18,5	32,0	25,3	18,4
Služby	*	*	*	*	*

* výsledky sme neuviedli kvôli nedostatočne veľkému počtu respondentov

Študenti rôzneho študijného zamerania sa významne líšia aj v ovládaní nemeckého jazyka ($p < 0,001$). Tento jazyk ovládajú plynulo alebo na pokročilej úrovni najmä študenti pedagogiky a poľnohospodárstva alebo veterinárstva (20,8 %; 17,8 %, príslušne). Pozri tab. č. 41.

Tabuľka č. 41: Korelácia medzi študijným zameraním a ovládaním nemeckého jazyka

Skupina študijných odborov	Stupeň ovládania jazyka				
	plynulo alebo pokročilo	mierne pokročilo	slabšie	veľmi slabo	vôbec
Pedagogika	20,8	30,2	16,7	11,5	20,8
Humanitné vedy a umenie	12,4	22,1	21,3	9,7	34,5
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	15,2	25,4	20,3	23,9	15,2
Prírodné vedy, matematika, informatika	*	*	*	*	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	15,7	18,0	16,1	19,4	30,8
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	17,8	19,5	12,7	11,0	39,0
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	14,6	15,5	15,5	11,7	42,7
Služby	*	*	*	*	*

* výsledky sme neuviedli kvôli nedostatočne veľkému počtu respondentov

3.1.8.2 Druh absolvovanej študijnej aktivity v zahraničí

Len 8,6 % študentov uviedlo, že boli počas štúdia na VŠ za účelom vzdelávania (v rámci študijného pobytu, jazykového kurzu, odbornej praxi apod.) v zahraničí.

Študenti rôzneho študijného zamerania sa v absolvovaní študijného pobytu významne líšili ($p < 0,001$). V minulosti sa na pobyte zúčastnila takmer štvrtina respondentov, študujúcich humanitné vedy (23,4 %), z ostatných študijných zameraní to bola menej ako desatina (bližšie pozri tab. č. 42). Tento výsledok môže byť do istej miery spôsobený tým, že väčšina respondentov (76,0 %), ktorí boli zo skupiny študijných odborov humanitné vedy a absolvovali vzdelávací pobyt v zahraničí, boli študenti katolíckej teológie. Môžeme predpokladať, že absolvovanie študijného pobytu v zahraničí je u týchto študentov vo väčšine prípadov koordinované katolíckou cirkvou a nie Slovenskou akademickou asociáciou pre medzinárodnú spoluprácu alebo inou inštitúciou takéhoto charakteru, teda aj možnosti pobyt absolvovať sa pravdepodobne líšia.

Tab. č. 42: Absolvovanie študijnej aktivity v zahraničí študentmi rôzneho študijného zamerania

Skupina študijných odborov	Percento respondentov (%)
Pedagogika	7,4
Humanitné vedy a umenie	23,4
Spoločenské vedy, podnikanie, právo	8,2
Prírodné vedy, matematika, informatika	*
Technika, spracovateľstvo, konštruktérstvo	4,3
Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	6,1
Zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie	7,8
Služby	*

Vysvetlivky: * - výsledky sme neuviedli kvôli nedostatočnému počtu respondentov

Medzi úrovňou vzdelania otca študenta a absolvovaním študijnej aktivity v zahraničí sme nezistili žiadny signifikantný rozdiel.

Berúc do úvahy len študentov, ktorí boli na vzdelávacom pobyte, najväčšia skupina z nich absolvovala v zahraničí **odbornú prax (32,4 %)**, avšak **takmer rovnaký podiel** bol v cudzej krajine za účelom **študijného pobytu (31,0 %)** alebo na **jazykovom kurze**

(29,6 %), letnej školy alebo študijnej cesty sa zúčastnilo 23,9 % respondentov. Približne 7,0 % zo študentov, ktorý boli v zahraničí za účelom nejakej študijnej aktivity, absolvovalo študijný pobyt aj jazykový kurz. Niektorí študenti absolvovali až tri aktivity: na študijnom pobyte, jazykovom kurze aj odbornej praxi sa zúčastnilo 1,4 % študentov a na jazykovom kurze, odbornej praxi a letnej škole alebo študijnej ceste taký istý podiel respondentov.

3.1.8.3 Dĺžka študijnej aktivity v zahraničí

Tabuľka č. 43: Dĺžka študijnej aktivity v zahraničí

Počet mesiacov	Percento respondentov (%)
do 1 mesiaca	34,2
1, 25 až 3	28,1
3,25 až 6	20,7
6, 25 až 12	7,3
12,25 až 24	7,3
viac ako 24	2,4
spolu	100,0

Najväčšia skupina študentov bola na študijnom pobyte, jazykovom kurze, odbornej praxi alebo inej vzdelávacej aktivite, ktorá trvala do 1 mesiaca (34,2 %) a s predĺžením času pobytu tento podiel klesal (bližšie pozri tab. č. 43).

3.1.8.4 Zdroje financovania študijnej aktivity v zahraničí

Spôsob financovania vzdelávacieho pobytu v zahraničí sa môže od jedného prípadu k druhému líšiť, existuje veľa variantov a reálne riešenie tejto otázky závisí od konkrétnych možností, ktoré má daný študent k dispozícii. Približne polovica zo študentov, ktorí spomínaný pobyt absolvovali, získala aspoň časť sumy na tento účel od rodičov, partnera alebo širšej rodiny (49,3 %). Druhým, najčastejšie použitým zdrojom financií na študijný pobyt v zahraničí bol príjem z vlastnej práce, túto možnosť uviedlo 19,7 % respondentov. Takmer pätina získala potrebné financie prácou počas samotného študijného pobytu v zahraničí (16,9 %). Výsledky sú uvedené v tab. č. 44.

Tabuľka č. 44: Financovanie študijnej aktivity v zahraničí

Zdroj financií	Percento respondentov (%)
príspevok od rodičov, rodiny, partnera	49,3
príjem z vlastnej práce	19,7
príjem z práce počas študijného pobytu v zahraničí	16,9
študentský grant alebo štipendium z hostiteľskej krajiny	11,3
pôžička z hostiteľskej krajiny	2,8
študentský grant z Európskej únie	7,0
pôžička zo Slovenska	2,8
študentský grant zo Slovenska	4,2
špeciálna podpora pre štúdium v zahraničí (napr. od sponzora)	12,7
iné	15,5

3.1.8.5 Krajina pobytu

V tab. č. 45 uvádzame, akú krajinu respondenti v rámci pobytu navštívili.

Tabuľka č. 45: Krajina študijného pobytu v zahraničí

	Percento respondentov (%)
Česká republika	7,0
Rakúsko	12,7
Nemecko	11,3
Švajčiarsko	2,8
Taliansko	22,5*
Francúzsko	5,6
Holandsko	2,8
Belgicko	2,8
Luxembursko	2,8
Španielsko	1,4
Veľká Británia	8,5
Írsko	2,8
Švédsko	1,4
Fínsko	1,4
USA	12,7
Japonsko	1,4
spolu	100,0

* veľký podiel respondentov, ktorý boli na vzdelávacom pobyte v Taliansku, tvorili najmä študenti katolíckej teológie

3.1.8.6 Organizačné zastrešenie vzdelávacej aktivity v zahraničí

Tabuľka č. 46:
Zastrešenie študijnej aktivity v zahraničí programom medzinárodnej spolupráce

	Percento respondentov (%)
SOCRATES/ERASMUS	10,9
SOCRATES/LINGUA	0,0
CEEPUS	0,0
LEONARDO DA VINCI	3,1
TEMPUS	1,6
Iný program EÚ	7,8
Rakúsko-slovenská spolupráca	3,1
Iný bilaterálny program	7,8
Aktivita nebola súčasťou žiadneho programu	65,6

U nadpolovičnej väčšiny respondentov (65,6 %), ktorí sa zúčastnili na vzdelávacom pobyte v zahraničí, táto aktivita nebola organizovaná nijakým programom medzinárodnej spolupráce. Približne desatina z tejto skupiny študentov bola na študijnom pobyte, ktorý bol súčasťou programu SOCRATES/ERASMUS (10,9 %, bližšie pozri tab. č. 46).

3.1.8.7 Vplyv prípadných negatívnych javov na plánovanie študijnej aktivity v zahraničí

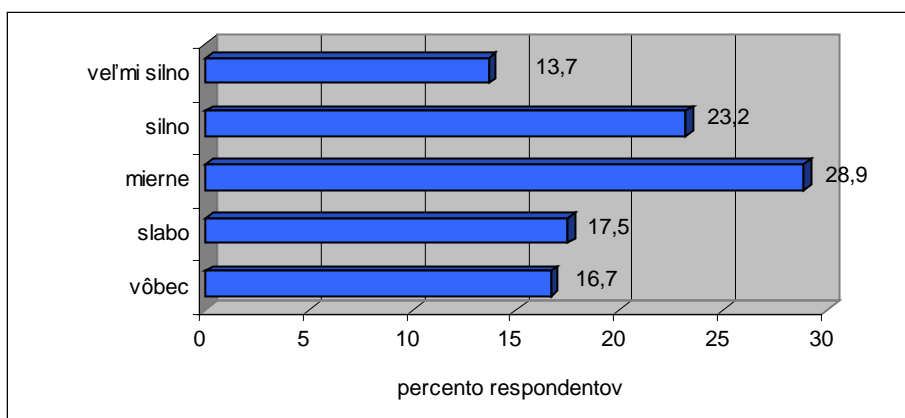
Skúmali sme, do akej miery môžu byť ambície absolvovať študijný pobyt v zahraničí ovplyvnené nejakými negatívnymi faktormi, ktoré sa v súvislosti s pobytom môžu vyskytnúť.

Študenti sa vo všeobecnosti najmenej obávajú straty sociálnych výhod, ako sú napr. študentské zľavy alebo rodinné prídavky. Prípadná strata týchto výhod vôbec neovplyvňuje prípadný plán absolvovať pobyt v zahraničí až u takmer tretiny respondentov (31,4 %), takmer štvrtina uviedla, že uvedený faktor by mohol ovplyvniť ich plán vycestovať na vzdelávací pobyt do zahraničia len slabo (24,2 %). Prípadného malého prínosu pre štúdium na Slovensku sa vôbec neobáva 25,4 % študentov, u takmer štvrtiny (22,6 %) by tento faktor mohol ovplyvniť rozhodnutie absolvovať študijný pobyt v zahraničí len slabo. Prípadný obmedzený prístup k mobility programom na Slovensku by vôbec neodradil 21,5 % študentov a takmer štvrtinu (23,8 %) by daný problém mohol ovplyvniť len slabo. Ani prípadná strata príležitostí zarobiť peniaze by v spomínanom pláne vôbec neovplyvnila 27,2 % respondentov a takmer pätinu by ovplyvnila len slabo (17,2 %).

V súvislosti s pobytom v zahraničí sa študenti vo všeobecnosti najviac obávajú zväčšenia finančnej záťaže. Približne 13,2 % respondentov by spomínaný jav ovplyvnil veľmi silno a až takmer jednu tretinu silno (29,1 %). **Nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka bol ďalší dôvod, ktorý by približne tretinu študentov ovplyvnil veľmi silno (13,7 %) alebo silno (23,2 %).** Výsledky sú znázornené v grafe č. 22 až v grafe č. 35.

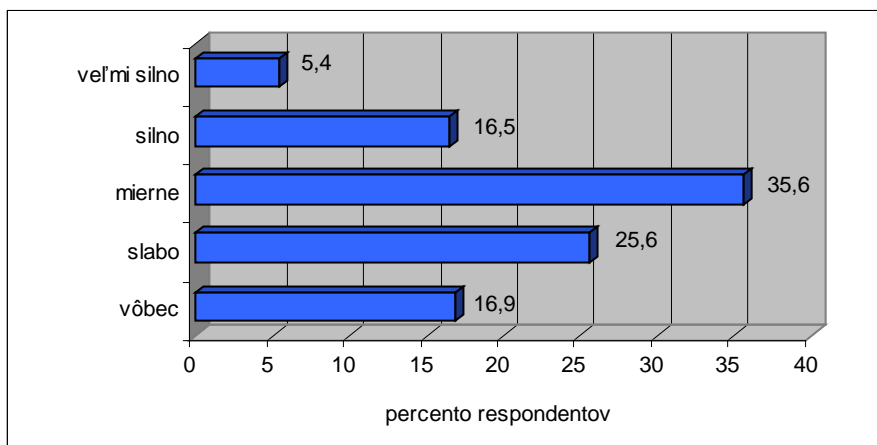
Graf č. 22:

Vplyv prípadného nedostatočného ovládania cudzieho jazyka na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

Graf č. 23:

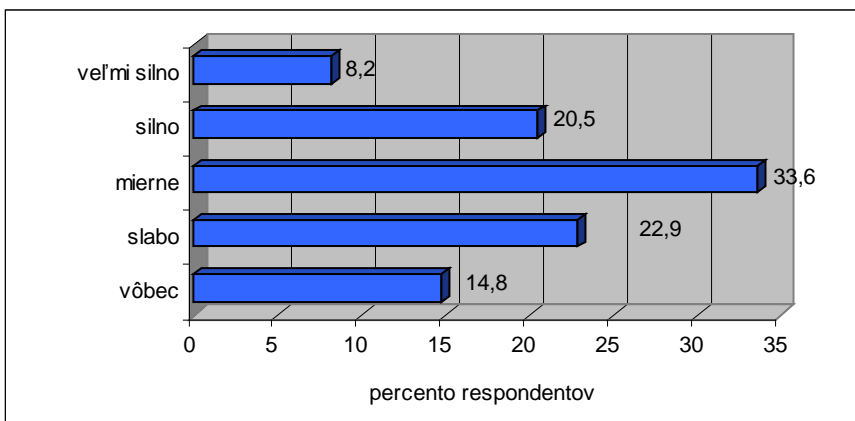
Vplyv prípadných ťažkostí v získavaní informácií na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

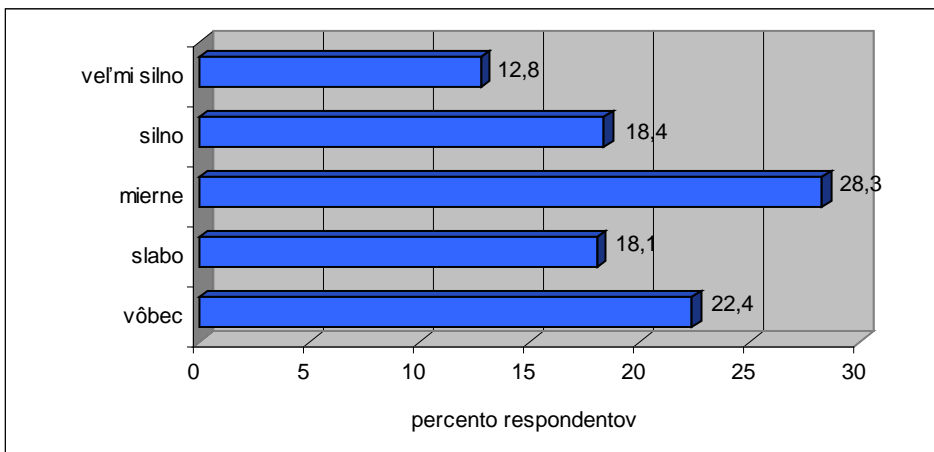
Graf č. 24:

Vplyv prípadných problémov s ubytovaním v hosťiteľskej krajine na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

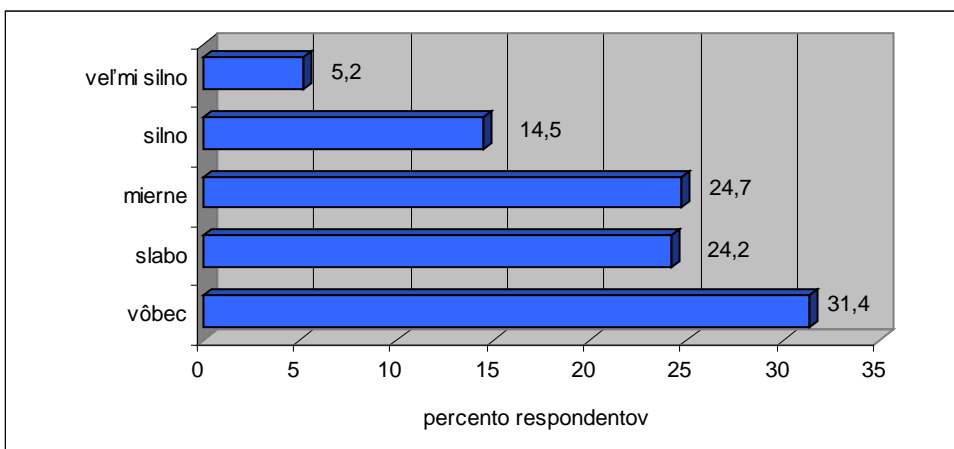
Graf č. 25:

Vplyv odľúčenia od partnera, rodiny a priateľov na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

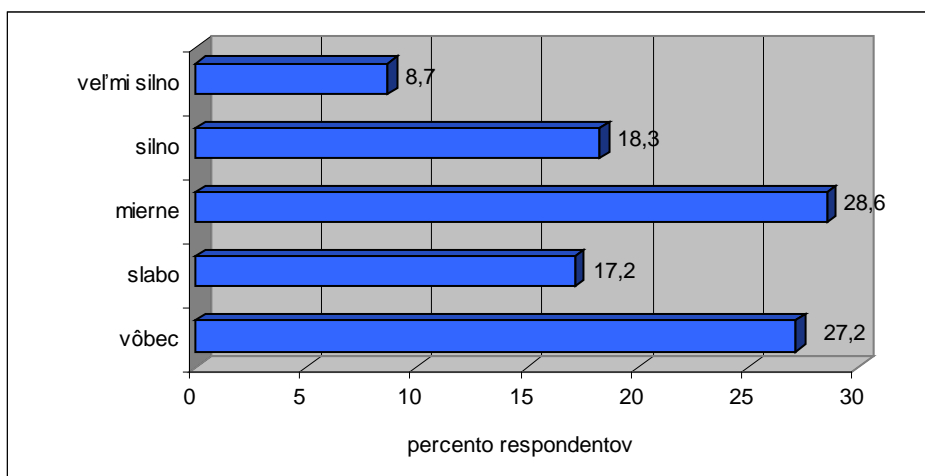
Graf č. 26:

Vplyv prípadnej straty sociálnych výhod (študentských zliav, rodinných prídavkov, atď.) na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

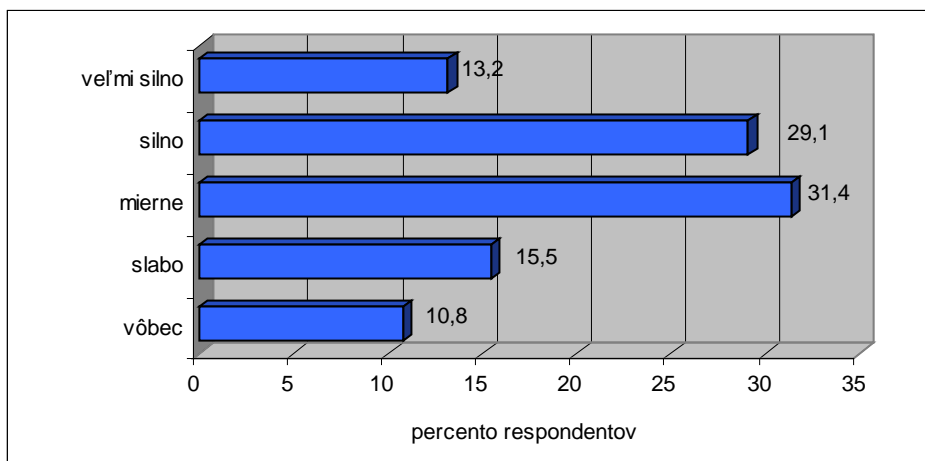

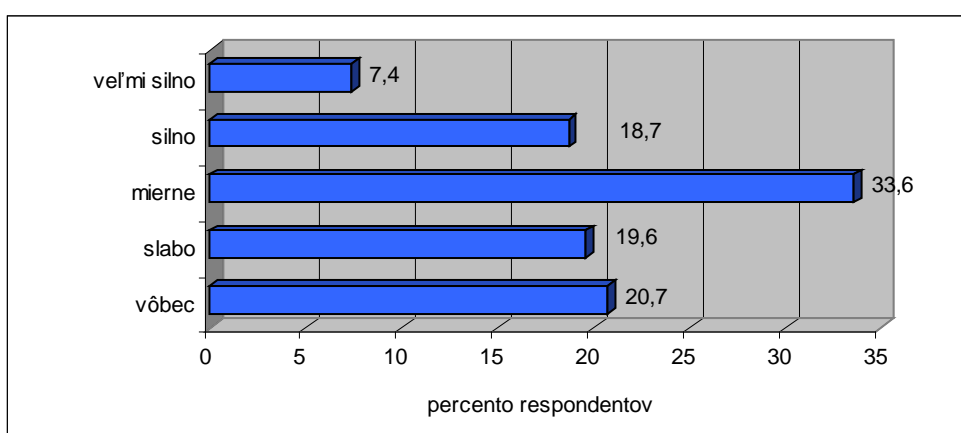
Graf č. 27:
Vplyv prípadnej straty príležitostí zarobiť peniaze na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

Graf č. 28:
Vplyv prípadného zväčšenia finančnej záťaže na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

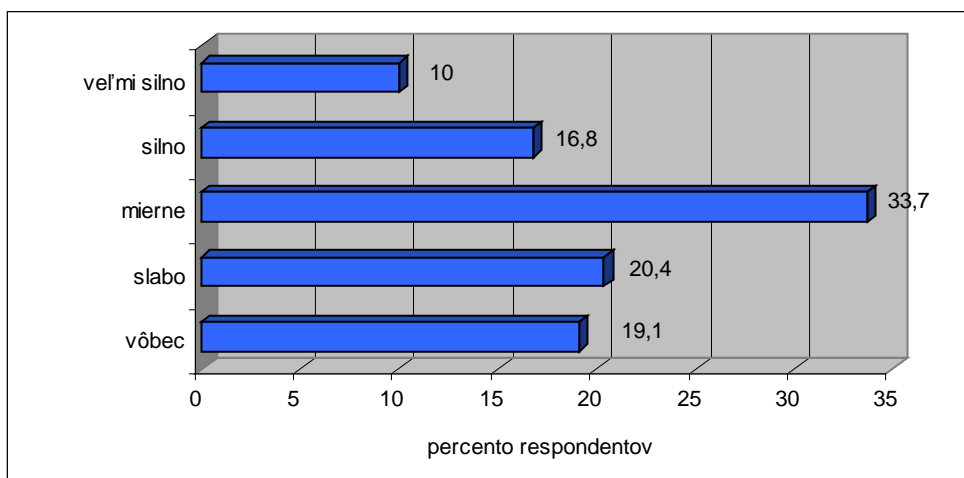

Graf č. 29:
Vplyv prípadného nedostatku osobnej motivácie na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

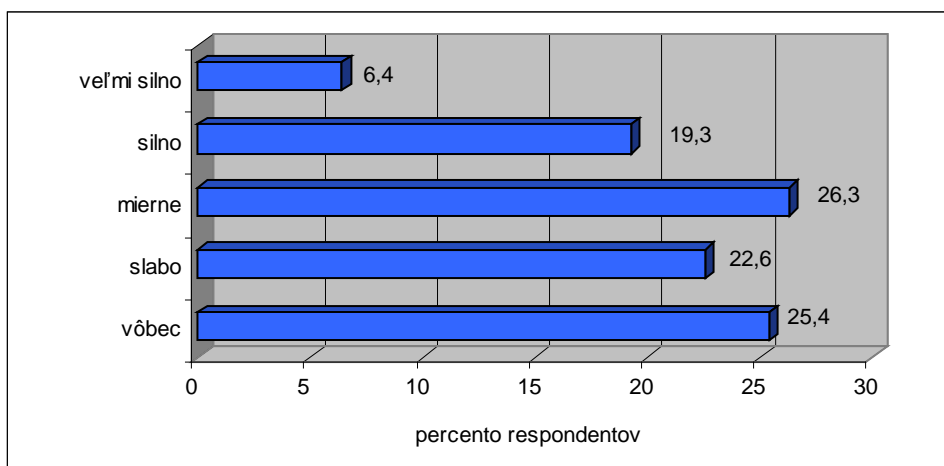
Graf č. 30:

Vplyv prípadného oneskorenia v napredovaní štúdia na Slovensku na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

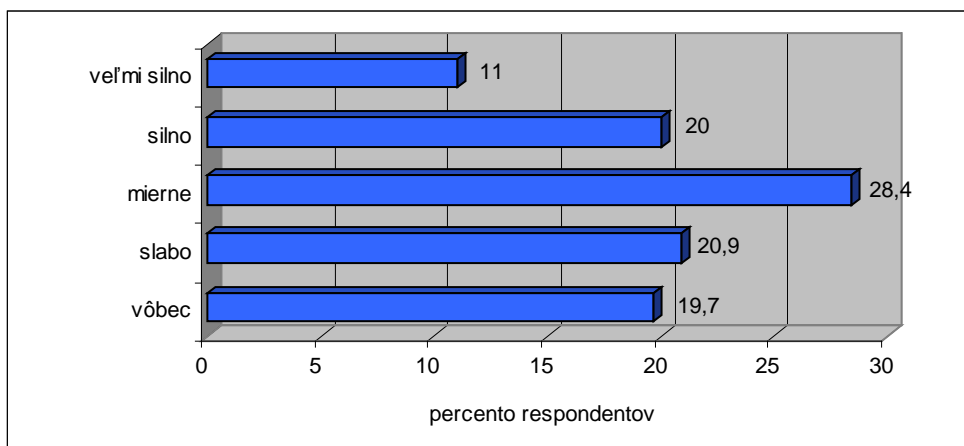
Graf č. 31:

Vplyv prípadného malého prínosu pre štúdium na Slovensku na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

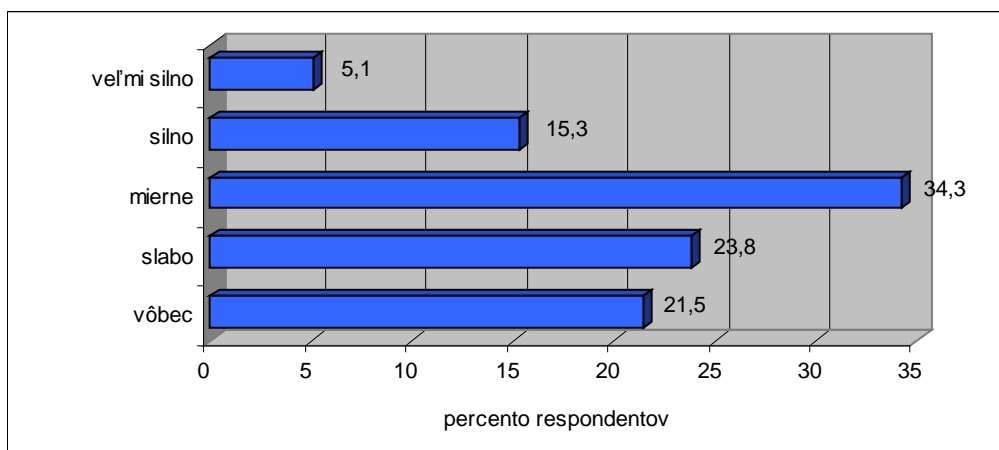
Graf č. 32:

Vplyv prípadných problémov s uznaním výsledkov štúdia dosiahnutých v zahraničí na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

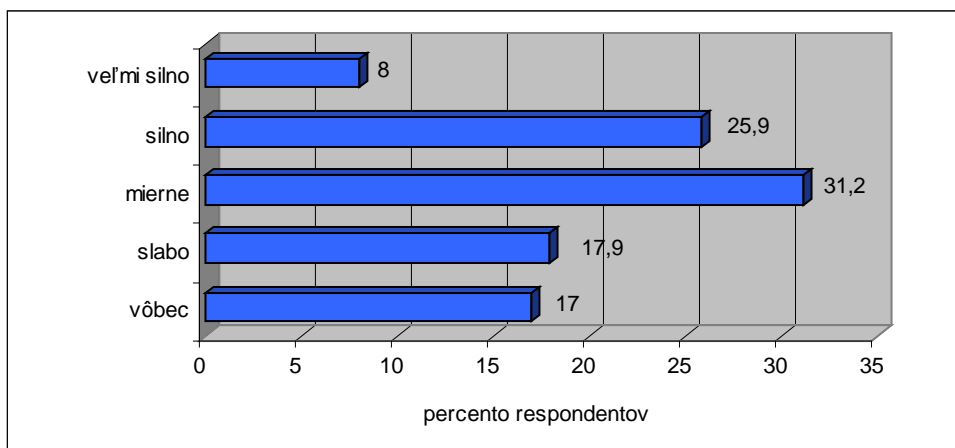
Graf č. 33:

Vplyv prípadného obmedzeného prístupu k mobilityným programom na Slovensku na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

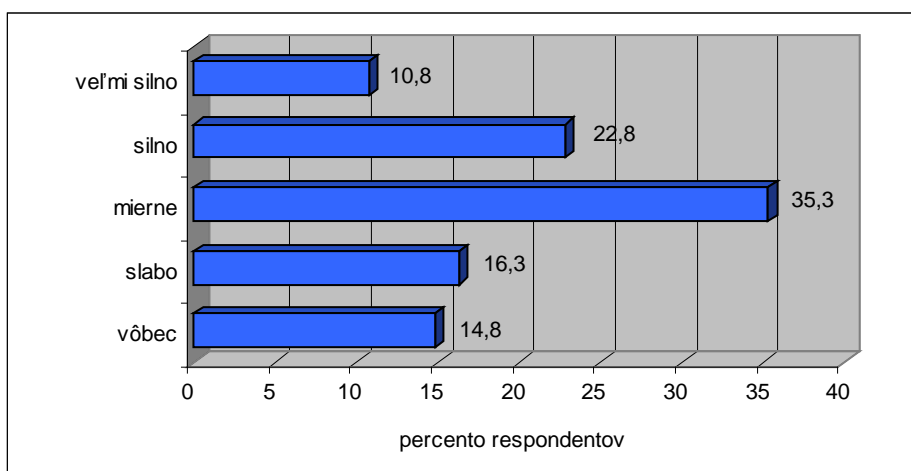
Graf č. 34:

Vplyv prípadných problémov s umožnením pobytu v želanej krajine (udelenie víz, povolenie k pobytu, atď.) na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

Graf č. 35:

Vplyv prípadných obmedzených možností študovať v želanej inštitúcii a/alebo študijný program na plánovanie študijného pobytu v zahraničí

Ukázalo sa, že vplyv väčšiny z skúmaných negatívnych javov, ktoré by sa v súvislosti s pobytom mohli vyskytnúť, sa významne líšil v závislosti od toho, či študent pobyt v zahraničí už v minulosti absolvoval alebo nie (bližšie pozri tab. č. 47, 1. časť a 2. časť). **Vo všeobecnosti mal výskyt prípadných negatívnych javov značne menší vplyv na študentov, ktorí už v minulosti pobyt absolvovali.** To poukazuje na to, že väčšina študentov, ktorí už na pobyte boli, majú s realizáciou aj prínosom pobytu v zahraničí dobré skúsenosti.

Tabuľka č. 47, 1. časť:

Vplyv niektorých faktorov na absolvovanie študijného pobytu v zahraničí – porovnanie názorov študentov, ktorí už pobyt absolvovali s názormi študentov, ktorí pobyt zatiaľ neabsolvovali

	Vplyv uvedených faktorov na plánovanie pobytu				
	veľmi silno	silno	mierne	slabo	vôbec
Odlúčenie od partnera, rodiny a priateľov ($p < 0,05$)					
pobyt už absolvovali	8,9	9,0	23,9	25,4	32,8
pobyt zatiaľ neabsolvovali	13,0	19,3	28,6	17,6	21,5
Zväčšenie finančnej záťaže ($p < 0,05$)					
pobyt už absolvovali	7,4	32,3	27,9	10,3	22,1
pobyt zatiaľ neabsolvovali	13,6	29,0	31,8	15,8	9,8
Nedostatok osobnej motivácie ($p < 0,05$)					
pobyt už absolvovali	7,5	8,9	25,4	23,9	34,3
pobyt zatiaľ neabsolvovali	7,5	19,7	34,4	19,2	19,2

Tabuľka č. 47, 2. časť:

Vplyv niektorých faktorov na absolvovanie študijného pobytu v zahraničí – porovnanie názorov študentov, ktorí už pobyt absolvovali s názormi študentov, ktorí pobyt zatiaľ neabsolvovali

	Vplyv uvedených faktorov na plánovanie pobytu			
	veľmi silno alebo silno	mierne	slabo	vôbec
Strata príležitostí zarobiť peniaze ($p < 0,001$)				
pobyt už absolvovali	16,2	20,6	14,7	48,5
pobyt zatiaľ neabsolvovali	27,7	29,7	17,6	25
Oneskorenie v napredovaní môjho štúdia ($p < 0,001$)				
pobyt už absolvovali	19,1	20,6	22,1	38,2
pobyt zatiaľ neabsolvovali	27,3	35,4	20,3	17,0
Malý prínos pre moje štúdium na Slovensku ($p < 0,05$)				
pobyt už absolvovali	27,3	9,1	28,8	34,8
pobyt zatiaľ neabsolvovali	25,4	28,1	22,3	24,2
Obmedzený prístup k mobilityným programom na Slovensku ($p < 0,05$)				
pobyt už absolvovali	10,6	30,3	22,7	36,4
pobyt zatiaľ neabsolvovali	21,1	35,0	24,0	19,9
Problémy s umožnením pobytu v želanej krajine ($p < 0,05$)				
pobyt už absolvovali	23,8	34,9	12,7	28,6
pobyt zatiaľ neabsolvovali	34,4	31,2	18,2	16,2

3.2 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V EXTERNEJ FORME ŠTÚDIA

Externé štúdium má u nás dlhú tradíciu; Jeho hlavná funkcia spočívala vždy predovšetkým v rozšírení alebo v prehĺbení kvalifikácie, a to na základe aktuálnej pracovnej pozície adepta externého štúdia, pričom jeho motivácia bola často podmienená aj tlakom zamestnávateľa. Aktuálny vývoj má oproti minulosti svoje špecifiká. Domnievame sa, že medzi ne patrí aj posun v motivácii podmieňujúcej preferenciu externého štúdia pred denným. Možno predpokladať, že popri študujúcich, ktorí sú už určitú dobu pracovne aktívni alebo podnikajú a pre štúdium externou formou sa rozhodli preto, aby si zlepšili svoju pozíciu na trhu práce, je tu skupina, ktorých motivácia môže byť diametrálne odlišná. Sú to:

- študujúci, ktorí si túto formu zvolili po predchádzajúcom neúspechu dostať sa na denné štúdium zvoleného zamerania (neboli prijatí na denné štúdium, pretože neobstáli na prijímacích pohovoroch alebo neboli prijatí pre nedostatok miesta)
- študujúci, ktorí sa rozhodnú externe študovať z ekonomických dôvodov (finančná situácia rodiny)
- študujúci, ktorí preferujú voľnejší režim štúdia, ktorý im umožňuje spájať štúdium s voľno časovými aktivitami, cestovaním a pod.

Situáciu prvých dvoch uvedených skupín možno vnímať aj z hľadiska napĺňania postulátu rovnosti šancí pre vstup na vysokú školu a zabezpečenia rovnakých podmienok pre štúdium. Osobitný význam môže mať pri zvažovaní spoplatnenia/nespoplatnenia externého štúdia; táto téma je v súčasnosti na Slovensku živo diskutovaná. Riešitelia úlohy sa zamerali aj na túto problematiku.

3.2.1 Sociálno-demografická charakteristika prieskumného súboru

Z analýzy výsledkov prieskumu vyplýva, že 52 % z celkového počtu externe študujúcich predstavovali ženy, mužov bolo 48 %.

Tabuľka č. 52: Externe študujúci podľa veku

Vek	Externé štúdium		
	Muži %	Ženy %	Spolu %
18 r.	0,0	0,4	0,2
19 r.	2,1	2,4	2,3
20 r.	2,1	3,2	2,7
21 r.	3,0	5,1	4,1
22 r.	6,8	9,9	8,4
23 r.	7,6	5,9	6,8
24 r.	9,4	9,1	9,2
25 r.	6,0	5,1	5,5
26 r.	6,4	8,7	7,6
27 r.	8,1	4,3	6,1
28 r.	6,4	6,3	6,3
29 r.	4,2	4,0	4,1
30 r.	4,7	3,6	4,1
viac ako 30r.	33,2	32,0	32,6
Spolu	100,0	100,0	100,0
<i>Aritmetický priemer</i>	29 rokov	29 rokov	29 rokov

žov a u žien študujúcich externe rovnaké (tabuľka č. 52).

Tabuľka č. 53:

Štruktúra súboru externe študujúcich podľa rodinného stavu a podľa rodu

Rodinný stav	Muži %	Ženy %	Spolu %
slobodní, rozvedení, vdovci, vdovy - s partnerkou / partnerom	34,5	27,2	30,7
slobodní, rozvedení, vdovci, vdovy - bez stáleho partnera / partnerky	31,5	34,6	33,1
ženatí, vydaté	34,0	38,2	36,2
Spolu	100,0	100,0	100,0

uvádzali, že majú stálu partnerku (35 %, na rozdiel od žien, z ktorých len 27 % uviedlo, že má stáleho partnera; tabuľka č. 53).

Tabuľka č. 54:

Štruktúra súboru externe študujúcich podľa počtu detí a podľa rodu

Priemerný vek študujúcich dosiahol hodnotu 29 rokov, čo je asi o 6 rokov viac ako u denných študentov.

Vo vekovej štruktúre externe študujúcich boli v porovnaní s dennými študentmi výraznejšie zastúpené vyššie vekové kategórie.

Študujúcich vo veku 22 rokov a mladších bolo v našom súbore spolu necelých 10 % (u denných 66 %); prevažujú v ňom 22 až 28-roční, ale rozdiel oproti ostatným vekovým skupinám nie je taký výrazný ako u denne študujúcich. Vyššie hodnoty veku boli medzi externistami častejšie, 31-roční a starší boli v celom súbore respondentov zastúpení takmer výhradne študentmi externého štúdia.

Hodnoty priemerného veku boli u mu-

ženatých / vydatých bolo v súbore externých študentov 36 % (u denných len 2 %). To je podmienené najmä vyšším vekom externých študentov.

Medzi ženami a mužmi je v podiele ženatých / vydatých rozdiel približne 4 percentuálnych bodov (muži - 34 % ženatých, vydaté ženy - 38 %). Na druhej strane, muži výrazne častejšie ako ženy

Počet detí	Muži %	Ženy %	Spolu %
nemá deti	65,5	58,7	62,0
1 dieťa	13,2	18,9	16,2
2 deti	15,3	15,4	15,3
3 deti	5,1	4,3	4,7
4 deti	0,4	2,4	1,4
5 detí	0,4	0,4	0,4
Spolu	100,0	100,0	100,0
Študenti s deťmi - %	34,5	41,3	38,0
Študenti s deťmi do 15 r. - %			32,3

Takmer dve tretiny respondentov uviedli, že nemajú deti (62 %). 38 % externe študujúcich sa staralo o 1 alebo viac detí, 32 % uviedlo, že majú dieťa / deti mladšie ako 15 rokov. Pokiaľ ide o počet detí, mužov bolo relatívne viac ako žien v kategórii bezdetných (rozdiel 7 percentuálnych bodov; tabuľka č. 54).

Študijný status respondentov

Tabuľka č. 55: Štruktúra súboru externe študujúcich podľa stupňa štúdia a podľa rodu

	Študenti na 1.st. (bakal.) %	Študenti na 2.st. (mag.,dr.,inž.) %	Spolu
Muži	42,0	61,4	68,7
Ženy	58,0	38,6	31,3
Spolu	100,0	100,0	100,0

Z celkového počtu študujúcich približne 69 % študovalo na 1. bakalárskom a 31 % na 2. magisterskom (doktorskem, inžinierskom) stupni.

Tabuľka č. 56:
Štruktúra súboru externe študujúcich
podľa počtu rokov štúdia na vysokej škole

Na vysokej škole študoval:	Štujúci %
1 rok	14,1
2 roky	27,0
3 roky	24,1
4 roky	22,3
5 rokov	8,4
dlhšie ako 5 rokov	4,1
Počet študujúcich spolu	100,0

Najviac študujúcich z nášho súboru študovalo na vysokej škole 2 roky (27 %), ale študujúcich 3 a 4 roky bolo len o málo menej (24 a 22 %). Študujúcich prvý rok bolo 14 %.

Tabuľka č. 57:
Štruktúra súboru externe študujúcich podľa hlavných skupín
študijných programov / odborov

Hlavné skupiny študijných programov	Štujúci %
Výchova a vzdelávanie	24,1
Humanitné vedy a umenie	17,8
Sociálne, ekonomické a právne vedy	32,7
Prírodné vedy, matematika, informatika	6,3
Konštruovanie, technológie a výroba	6,9
Pôdohospodárske a veterinárne vedy	4,9
Zdravotníctvo a sociálne služby	2,8
Služby	4,5
Spolu	100,0

Približne tretina študujúcich študovala program zo skupiny „Sociálne, ekonomické a právne vedy“ (33 %). Druhú pomerne početnú skupinu (24 %) predstavovali študenti so zameraním na výchovu a vzdelávanie. Asi 18 % študujúcich študovalo program so zameraním na humanitné vedy. Percentuálne podiely študujúcich zaradených do programov z ostatných skupín neprekročili hranicu 10 % (tabuľka č. 57).

3.2.2 Vstup na vysokú školu

Len asi pätina respondentov (21 %) uviedla, že ich súčasné štúdium začalo hneď po ukončení stredoškolského vzdelávacieho procesu, zatiaľ čo 79 % uviedlo, že začali študovať neskôr, s odstupom 1 alebo viacerých rokov. To je v súlade s oficiálnymi štatistickými údajmi o študentoch vysokých škôl (pozri úvod k tejto časti analýzy; tabuľka č. 58).

Takmer $\frac{3}{4}$ z externe študujúcich (73 %) malo pred vstupom na vysokú školu skúsenosti z pracovnej aktivity (boli riadne zamestnaní alebo podnikali, resp. pracovali v rámci absolventskej praxe¹⁰, civilnej vojenskej služby a pod.); ostatní (27 %) mali skúsenosti len s krátkodobou prácou alebo nepracovali vôbec. U denných študentov bol tento pomer obrátený (len 19 % malo skúsenosti z pracovnej aktivity a až 81 % pracovalo krátkodobo alebo vôbec).

Muži uvádzali relatívne častejšie skúsenosti s pracovnou aktivitou pred vstupom na vysokú školu ako ženy (rozdiel 7 percentuálnych bodov; pozri tabuľku č. 58).

¹⁰ Špecifický nástroj politiky trhu práce, ktorý sa využíva pri riešení nezamestnanosti mladých ľudí, ktorým sa bezprostredne po ukončení štúdia nepodarilo riadne sa zamestnať.

Tabuľka č. 58:

Štruktúra súboru externe študujúcich podľa pracovnej aktivity pred vstupom na vysokú školu a podľa rodu

Skúsenosti z pracovnej aktivity pred vstupom na vysokú školu	Muži %	Ženy %	Spolu %
Žiadne / len krátkodobá práca	23,4	30,3	27,0
Z výkonu civilnej vojenskej služby	24,7	0,0	11,9
Z absolventskej praxe (cez úrad práce)	4,3	10,6	7,6
iná odborná prax	10,2	16,5	13,5
bol riadne zamestnaný / podnikal (aspoň 6 mes.)	57,4	51,6	54,4
Štujúci, kt. mali skúsenosti z prac.aktivity spolu* (% z celkového počtu študujúcich)	76,6	69,7	73,0

* Popri riadne zamestnaných sú započítaní aj študenti, ktorí boli zapojení do pracovného procesu v rámci civilnej vojenskej služby, absolventskej praxe, prípadne inej dlhodobejšej odbornej praxe

Poznámka:

Respondenti mohli uviesť viac možností, celkový súčet za jednotlivé položky môže preto prekročiť sumu 100,0 %.

Tabuľka č. 59:

Štruktúra súboru externe študujúcich podľa súčasnej pracovnej pozície

Súčasná pracovná pozícia	Spolu %
Zamestnaní na plný pracovný úväzok	62,4
Zamestnaní na skrátený pracovný úväzok	12,5
Podnikatelia, živnostníci	10,4
Nezamestnaní	11,0
Nie sú ekon. aktívni (v dom.,na rodič.dov., v dôch.ap.)	3,7
Spolu	100,0

V čase konania prieskumu bolo 85 % externe študujúcich zamestnaných alebo podnikalo a 11 % bolo nezamestnaných (tabuľka č. 59).

Vzhľadom na osobitosť externého štúdia sme sa v prieskume zamerali aj na motiváciu, ktorá podmienila rozhodnutie respondentov študovať na vysokej škole a taktiež motiváciu, ktorá rozhodla o ich voľbe študovať externe.

Oba spomenuté ukazovatele boli sledované prostredníctvom batérie otázok, na ktoré mohol respondent odpovedať pomocou hodnotiacej škály odstupňovanej od hodnoty 0 (žiadny vplyv) až po hodnotu 5 (veľmi silný vplyv).

3.2.2.1 Motivácia pre vysokoškolské štúdium

V pozícii faktorov ovplyvňujúcich rozhodnutie ísť študovať na vysokú školu boli sledované:

1. tlak zo strany zamestnávateľa
2. snaha zabezpečiť si postup v zamestnaní
3. lepšie podmienky zamestnať sa
4. finančne si polepšiť
5. odborne sa rozvíjať

6. tlak zo strany rodiny

Kompletné výsledky hodnotení sú v tabuľke č. 60

Tabuľka č. 60: Faktory ovplyvňujúce motiváciu rozhodnutia študovať na vysokej škole (počet hodnotení - %)

Hodnotiaca škála		A) Zamest- návateľ	B) Postup v zamest- naní	C) Lepšie podm. zamestnať sa	D) Finančne si polepšiť	E) Odborne sa rozvíjať	F) Rodina
0	žiadny vplyv	42,9	26,6	16,4	19,8	14,3	39,5
1	veľmi slabý	9,8	4,9	4,1	5,5	5,3	10,2
2	slabý	13,3	13,3	9,8	7,8	13,5	13,3
3	mierny	11,9	12,9	14,5	16,6	15,1	16,6
4	silný	7,8	14,9	18,0	18,0	16,0	8,6
5	veľmi silný	14,3	27,4	37,2	32,3	35,8	11,9
Počet hodnotení spolu		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hodnotenia počtom bodov 4 a 5 spolu - %		22,1	42,3	55,2	50,3	51,8	20,5

U všetkých uvedených faktorov sme zaznamenali pomerne silný vplyv. Najvyšší percentuálny podiel odpovedajúcich, ktorí hodnotili počtom bodov 4 a 5 (silný a veľmi silný vplyv) možno pozorovať v prípade faktora zameraného na zlepšenie zamestnateľnosti – uviedla ich spolu viac ako polovica respondentov (55 % respondentov), ale len o málo menej to bolo u faktorov „chcem sa odborne rozvíjať“ (52 %) a „chcem si finančne polepšiť“ (50 %). 42 % respondentov uviedlo silný a veľmi silný vplyv u faktora „chcem si zabezpečiť postup v zamestnaní“. Tlak zo strany zamestnávateľa a rodiny bol hodnotený častejšie nižším počtom bodov, resp. 0 (žiadny vplyv).

Tieto výsledky dokazujú, že štúdium na vysokej škole je u externistov v značnej miere vecou vnútornej osobnostnej zaangažovanosti v prepojení na ambíciu byť v zamestnaní úspešnejší, resp. mať výhodnejšiu pozíciu na trhu práce.

3.2.2.2 Motivácia voľby externého štúdia

V pozícii faktorov ovplyvňujúcich rozhodnutie pre externú formu štúdia boli sledované:

1. finančné dôvody (mať príjem)
2. nechcel zanechať aktuálne zamestnanie / podnikanie
3. možnosť sklbiť štúdium so starostlivosťou o rodinu
4. možnosť organizovať si štúdium voľnejšie
5. neprijali ho / neprijali by ho na denné štúdium

Kompletné výsledky hodnotení sú v tabuľke č. 61.

Aj výber externej formy štúdia bol pomerne silne ovplyvnený všetkými hore uvedenými faktormi. Relatívne slabší vplyv (v porovnaní s ostatnými faktormi) mali na rozhodovanie fakt neprijatia, resp. potenciálneho neprijatia na denné štúdium a možnosť sklbiť štúdium so starostlivosťou o rodinu.

U faktora neprijatia, resp. potenciálneho neprijatia na denné štúdium uviedlo 13 % respondentov slabý a veľmi slabý vplyv, takmer polovica respondentov uviedla u neho hodnotenie nulou (žiadny vplyv). 12 % respondentov pripustilo jeho mierny vplyv na rozhodovanie a 26 % respondentov, čo je viac ako štvrtina uvádzala silný a veľmi silný vplyv. Napriek

Tabuľka č. 61: Faktory ovplyvňujúce motiváciu rozhodnutia študovať externe (počet hodnotení - %)

Hodnotiaca škála		A) Finančné dôvody (mať príjem)	B) Nechce zanechať, prerušit' zamestn., podnik.	C) Skĺbiť štúdium so starostl. o rodinu	D) Organizovať si štúdium voľnejšie	E) Neprijali, neprijali by ho na denné štúdium
0	žiadny vplyv	29,0	30,7	39,5	17,2	49,1
1	veľmi slabý	8,2	4,9	6,7	5,1	5,5
2	slabý	9,0	11,3	11,9	12,0	7,8
3	mierny	16,1	11,0	14,1	16,8	11,8
4	silný	12,5	9,0	8,6	12,7	4,1
5	veľmi silný	25,2	33,1	19,2	36,2	21,7
Počet hodnotení spolu		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hodnotenia počtom bodov 4 a 5 spolu - %		37,7	42,1	27,8	48,9	25,8

konštatovaniu o relatívne najslabšej sile pôsobenia tohto faktora (v porovnaní s ostatnými sledovanými faktormi) považujeme tento údaj za pozoruhodný. Potvrďuje to predpoklad, že popri klasickej skupine externých študentov, ktorí sa po určitej dobe pôsobenia v pracovnom procese rozhodnú pre zvýšenie svojej kvalifikácie, sú medzi externými študentmi takí, ktorí si zvolili túto formu štúdia po tom, čo boli neúspešní pri snahe dostať sa na denné štúdium, alebo im nebolo umožnené študovať zvolený program v dennom štúdiu pre nedostatok miesta (resp. ktorí takýto výsledok predpokladali).

V prípade finančných dôvodov sme zaznamenali silný a veľmi silný vplyv u 38 % respondentov, čo možno tiež považovať za závažné zistenie. Môže to znamenať, že pre značnú časť mladých ľudí sú finančné prostriedky limitujúcim faktorom pri ich rozhodovaní o vysokoškolskom štúdiu a niektorí z nich riešia túto situáciu voľbou externej formy štúdia.

Najviac respondentov, takmer polovica, hodnotilo počtom bodov 4 a 5 možnosť organizovať si štúdium voľnejšie (49 %).

Študenti mali možnosť doplniť ďalšie faktory, ktoré podmienili ich rozhodnutie študovať na vysokej škole externe. Túto možnosť využilo 12 respondentov (približne 3 % z celého súboru), ktorí v tejto súvislosti uvádzali vek, mať dostatok voľného času, rodinné dôvody, prestup z denného štúdia (uviedli 3 respondenti) a kombináciu s denným štúdiom iného programu, resp. na inej vysokej škole (3 respondenti).

3.2.3 Sociálne a ekonomické zázemie študentov

3.2.3.1 Rodinné zázemie

Príjem domácností externých študentov (prepočítaný na 1 člena domácnosti) dosiahol hodnotu 9 454 Sk, čo je približne o 2 810 SK viac ako priemerný príjem slovenských domácností na 1 člena rodiny (údaj z roku 2005)¹¹. Táto hodnota je vyššia aj od priemerného mesačného príjmu domácností denných študentov, resp. rodičov denných študentov (o 2 272 Sk).

¹¹ Zdroj: EU SILC - Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností v SR; Štatistický úrad SR

Tabuľka č. 62:

Domácnosti študentov podľa čistého priemerného mesačného príjmu na 1 člena rodiny

Čistý priemerný mesačný príjem na 1 člena rodiny	Počet domácností %
do 10 000 Sk	2,2
10 001 – 15 000 Sk	7,2
15 001 – 20 000 Sk	16,8
21 000 – 25 000 Sk	21,4
25 001 – 30 000 Sk	26,2
30 001 – 35 000 Sk	9,4
35 001 – 40 000 Sk	8,0
40 001 – 45 000 Sk	3,3
45 001 – 50 000 Sk	2,2
viac ako 50 000 Sk	3,3
Spolu	100,0

Je potrebné uviesť, že variabilita v hodnotách mesačného príjmu bola u externých študentov pomerne vysoká a popri domácnostiach s pomerne nízkym príjmom boli medzi nimi i také, ktorých príjem prekročoval 30 000 mesačne (26 %, t.j. viac ako štvrtina; tabuľka č. 60). Je to podmienené tým, že medzi externými študentmi sú tak skupiny mladých ľudí, o ktorých sa ešte starajú rodičia, ako aj takí, ktorí už majú za sebou určitý postup v zamestnaní a môžu mať aj relatívne vysoký príjem. Okrem toho značná časť z nich má už vlastnú domácnosť, resp. nie je finančne odkázaná na príjem od rodičov (v prieskume – 22 % respondentov s vlastnou domácnosťou) a zároveň žijú sami (74 % z respondentov bolo slobodných, rozvedených alebo vdovcov, 62 % uviedlo, že nemajú deti); ekonomické pomery tejto časti študujúcich sú teda prirodzene iné ako u študujúcich žijúcich spoločne s rodičmi a závislými od ich ekonomickej a finančnej situácie.

U študujúcich žijúcich s rodičmi v spoločnej domácnosti sme osobitne sledovali ekonomickú aktivitu ich rodičov, ktorá môže byť jedným z ukazovateľov podmienok zabezpečujúcich vstup na vysokú školu a taktiež priebeh štúdia a jeho úspešné ukončenie (možnosť finančne zabezpečiť ich štúdium; údaje poskytuje tabuľka č. 63).

Tabuľka č. 63: Ekonomická aktivita rodičov externe študujúcich (%)

Ekonomická aktivita	Otec %	Matka %
zamestnaný / podniká / živnosť	77,5	66,0
nezamestnaný	9,6	11,4
nepracuje (v domácnosti, na rodič. dovolenke apod.)	4,2	9,3
dôchodca, dôchodkyňa	8,7	13,3
Spolu	100,0	100,0

Rodičia týchto študentov sú zväčša zamestnaní alebo podnikajú - zamestnaného otca uviedlo 78 %, zamestnanú matku 65 % študentov. Nezamestnaného otca malo približne 10 %, nezamestnanú matku 11 % študentov. Ekonomicky neaktívneho

otca uviedlo 13 % respondentov, ekonomicky neaktívnu matku 25 % študentov.

V porovnaní s denne študujúcimi sú to údaje menej priaznivé (u denných študentov vyššie podiely ekonomicky aktívnych rodičov a nižšie percentuálne podiely nezamestnaných a taktiež ekonomicky neaktívnych rodičov). Pomerne vysoký počet ekonomicky neaktívnych rodičov môže byť do určitej miery ovplyvnený vyšším vekom rodičov externých študentov (v nadväznosti na ich relatívne vyšší vek v porovnaní s dennými študentmi).

Tieto výsledky by zároveň mohli signalizovať, že odklad štúdia a rozhodnutie pre externú formu môžu byť okrem iného podmienené aj menej priaznivou ekonomickou situáciou v rodine.

Ďalšími faktormi, ktoré spoluurčujú sociálne zázemie študujúcich sú vzdelanie a povolanie rodičov.

Tabuľka č. 64: Vzdelanie rodičov externe študujúcich (%)

Dosiahnuté vzdelanie	Otec %	Matka %
základné / neukončené základné	4,5	3,9
učňovské / stredné bez maturity	17,8	16,1
stredné s maturitou	36,2	38,7
pomaturitné kvalifikačné št. (2.mat.)	11,0	16,5
vyššie odborné (absolútorium)	10,7	13,6
vysokoškolské (vr.vedec.kvalifikácie)	19,8	11,2
Spolu	100,0	100,0

Vyššie a vysokoškolské vzdelanie (vrátane vedeckej kvalifikácie) uviedlo v prípade svojich otcov 31 %, v prípade matiek 25 % externých študentov, naproti tomu iba základné vzdelanie mali 4 % otcov a rovnaký percentuálny počet matiek (tabuľka č. 64).

Porovnanie s dennými študentmi ukazuje, že vzdelanostná úroveň otcov externe študujúcich sa len nepatrne líši od vzdelania otcov denných študentov, zatiaľ čo matky externe študujúcich mali vzdelanostnú úroveň o niečo nižšiu.

Pri porovnávaní profesiových štruktúr otcov a matiek denných a externých študentov možno pozorovať rozdiely v rozpätí približne do 6 až 8 percentuálnych bodov. Otcovia externe študujúcich boli v porovnaní s dennými študentmi slabšie zastúpení v skupine vedcov a odborných duševných pracovníkov a taktiež v skupine technických, zdravotníckych, pedagogických alebo iných pomocných odborných pracovníkov), relatívne viac ich patrilo medzi nižších administratívnych pracovníkov a prevádzkových pracovníkov v službách a obchode. Medzi matkami denných a externých študentov nie sú rozdiely tak vysoké. Výraznejšie bolo nižšie percentuálne zastúpenie matiek externých študentov medzi technickými, zdravotníckymi, pedagogickými a inými pomocnými odbornými pracovníkmi (5 %, matky denných študentov 11 %) a taktiež medzi prevádzkovými pracovníkmi v službách a obchode (11 %, matky denných študentov 14 %; tabuľka č. 65).

Tabuľka č. 65: Povolanie rodičov externe študujúcich (%)

Povolanie rodičov	Otec %	Matka %
Zákonodarca / vyšší št.úradn. / vedúci / riad.prac.	12,7	7,6
vedec. / odb. duševný pracovník	5,1	4,7
technic. /zdrav./ pedag./iný pomocný odbor. prac.	21,2	28,1
nižší administratívny pracovník	16,3	25,5
prevádzkový pracovník v službách / obchode	13,4	11,1
kvalifik. pracovník v poľnohospodárstve / lesníctve	9,2	9,2
remeselník / kvalifikovaný robotník	13,4	7,6
pracovník pri obsluhu strojov, zariadení	5,3	2,4
pomocný /nekvalifikovaný pracovník	2,3	3,8
pracovník v armáde	1,1	0,0
Spolu	100,0	100,0

3.2.3.2 Bývanie študentov

Z celkového počtu externe študujúcich 42 % uviedlo, že počas semestra bývajú s rodičmi, 56 % bývalo vo vlastnom byte alebo v podnájme a len 2 % študujúcich uviedli bývanie v študentskom domove, resp. v ubytovni.

Uvedená štruktúra študentov podľa spôsobu bývania je podmienená tým, že značná časť externe študujúcich sú ekonomicky nezávislí od rodičov s vlastnými domácnosťami.

Tabuľka č. 66: Hodnotenie podmienok bývania

S podmienkami bývania	Býva počas semestra		Spolu %
	s rodičmi al. príbuz. %	v podnájme, vlastn. byte %	
spokojný	48,5	70,4	60,9
prijateľné	32,2	24,4	27,7
nespokojný	19,3	5,2	11,4
Spolu	100,0	100,0	100,0

Takmer dve tretiny respondentov vyjadrili s podmienkami bývania spokojnosť (61 %); nespokojných bolo 11 %. Spokojnejší s podmienkami bývania boli študenti bývajúci v podnájme alebo vo vlastnom byte (tabuľka č. 66).

3.2.4 Štruktúra príjmov a výdavkov externých študentov

3.2.4.1 Príjmy

Príjmy študentov boli vo vzťahu k ich zdrojom sledované v tejto štruktúre:

- finančná podpora od rodičov alebo partnera
- príjmy zo štátnych / verejných zdrojov
- príjem zo zamestnania / podnikateľských aktivít
- ostatné príjmy

U externých študentov sa celková výška príjmov pohybovala zväčša v rozpätí od 5 000 do 20 000 SK (príjem v tomto rozpätí uviedli spolu približne $\frac{3}{4}$ respondentov), 11 % študentov uviedlo príjem vyšší ako 20 000 Sk (tabuľka č. 67).

Tabuľka č. 67: Príjem externe študujúcich podľa spôsobu bývania a podľa rodu

Príjem spolu	Študenti spolu (celý súbor)	Študenti bývajúci:		Muži	Ženy
		s rodičmi	vo vlastnom byte, v podnájme		
Do 5 000 Sk	11,2	11,2	11,1	11,0	11,5
5 001-10 000 Sk	26,6	40,3	16,0	19,3	33,2
10 001-15 000 Sk	24,3	21,9	26,4	22,3	25,8
15 001-20 000 Sk	26,5	18,4	33,1	36,0	18,4
Viac ako 20 000 Sk	11,4	7,2	13,4	11,4	11,1
SPOLU	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aritmetický priemer	13 650 Sk	11 950 Sk	14 967 Sk	14 374 Sk	13 134 Sk
Medián	13 000 Sk	10 000 Sk	15 000 Sk	15 000 Sk	12 000 Sk

Priemerná hodnota príjmu dosiahla 13 650 Sk, mediánová hodnota 13 000 Sk.

Medzi študentmi bývajúcimi s rodičmi a samostatne vo vlastnom alebo prenajatom byte sa výška príjmu pomerne výrazne líšila: jeho priemerná hodnota u študentov bývajúcich

s rodičmi dosiahla hodnotu 11 950 Sk (medián 10 000 Sk), zatiaľ čo u študentov bývajúcich oddelene od rodičov to bolo približne o 3 000 Sk viac (medián vyšší dokonca o 5 000 SK). Je teda zrejme, že ide o pomerne odlišné skupiny študentov.

Študenti bývajúci vo vlastnom alebo prenajatom byte sú z väčšej časti ekonomicky nezávislí, samostatní, obvykle sú už zamestnaní, s vlastným príjmom. To vysvetľuje ich priaznivejšie finančné pomery.

Rozdiely v príjmovej situácii sme zistili aj pri porovnaní údajov u mužov a žien.

Ženy mali príjem najčastejšie v intervale 5 001 až 10 000 Sk (približne tretina žien), muži od 15 001 do 20 000 Sk (viac ako tretina mužov). Kým priemerný mesačný príjem žien dosiahol výšku 13 134 Sk (medián 12 000 Sk), u mužov to bolo o približne 1 000 Sk viac (14 374 Sk; medián 15 000 Sk). Príjmová situácia žien je teda o niečo menej priaznivá ako príjmová situácia mužov.

V štruktúre príjmov externých študentov sú najvýraznejšie (vzhľadom na výšku zdroja aj frekvenciu výskytu) zastúpené príspevky od rodičov alebo partnera a príjem z pracovnej aktivity. Príjem zo štátnych, resp. verejných zdrojov uviedlo len 7 respondentov, čo z celkového počtu 472 odpovedajúcich predstavovalo 2 % (vzhľadom na nízku početnosť sa im ďalej nebudeme venovať). Príjmy z ostatných zdrojov (pôžičky, iné bližšie nešpecifikované zdroje) uviedlo 20 % respondentov.

Nasledujúca tabuľka č. 68 poskytuje prehľad o približnej výške jednotlivých zdrojov príjmu (na základe hodnoty aritmetického priemeru a mediánu) a počte študujúcich, ktorí daný zdroj finančného príjmu využívali, ako aj počte tých, ktorí financie z daného zdroja nemali. Prehľad o počte respondentov podľa intervalov príjmu vo vzťahu k jednotlivým zdrojom príjmu poskytuje tabuľka č. 69.

Tabuľka č. 68: Zdroje príjmu externých študentov podľa spôsobu bývania a podľa rodu

	Študenti bývajúci:		Muži	Ženy
	s rodičmi	vo vlast. byte, v podnájme		
Príjem od rodičov / partnera:				
- žiadny takýto príjem	43 %	78 %	72 %	54 %
- mali takýto príjem	57 %	22 %	28 %	46 %
- AP príjmu	2 111 Sk	1 204 Sk	1 033 Sk	2 130 Sk
- mediánová hodnota príjmu	2 000 Sk	0	0	0
Príjem zo štátnych / verejných zdrojov:				
- žiadny takýto príjem	98 %	99 %	99 %	98 %
- mali takýto príjem	2 %	1 %	1 %	2 %
- AP príjmu	46 Sk	15 Sk	18 Sk	39 Sk
- mediánová hodnota príjmu	0	0	0	0
Príjem z platenej práce (zamestnania, podnikania):				
- žiadny takýto príjem	22 %	5 %	11 %	14 %
- mali takýto príjem	78 %	95 %	89 %	86 %
- AP príjmu	9 165 Sk	13 175 Sk	12 714 Sk	10 213 Sk
- mediánová hodnota príjmu	8 700 Sk	14 000 Sk	15 000 Sk	10 000 Sk
Príjem z ostatných zdrojov:				
- žiadny takýto príjem	73 %	85 %	81 %	76 %
- mali takýto príjem	27 %	15 %	19 %	24 %
- AP príjmu	895 Sk	302 Sk	610 Sk	745 Sk
- mediánová hodnota príjmu	0	0	0	0

Tabuľka č. 69:

Výška príjmov od rodičov / partnera, z platenej práce a z ostatných zdrojov u externých študentov (podľa skupín študentov podľa bývania a podľa rodu - v %)

	Študenti bývajúci:		Muži	Ženy
	s rodičmi	vo vlast. byte, v podnájme		
Príjem od rodičov / partnera:				
Žiadny príjem	43,2	78,2	72,4	54,1
do 5 000 Sk	52,4	16,5	25,4	38,5
5 001-10 000 Sk	3,9	1,9	1,8	3,7
10 001-15 000 Sk	0,5	3,4	0,4	3,7
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00
Príjem z platenej práce (zamestnania, podnikania):				
Žiadny príjem	21,8	5,3	11,4	13,5
do 5 000 Sk	13,1	13,9	10,1	16,8
5 001-10 000 Sk	30,6	15,8	16,7	27,5
10 001-15 000 Sk	15,5	28,6	20,2	25,4
15 001-20 000 Sk	14,1	27,1	33,3	10,2
Viac ako 20 000 Sk	4,9	9,4	8,3	6,6
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00
Príjem z ostatných zdrojov:				
Žiadny príjem	73,3	85,3	81,1	76,2
do 5 000 Sk	21,8	14,3	14,5	20,1
5 001-10 000 Sk	4,9	0,4	4,4	3,7
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00

Poznámka:

Nie sú zaradené údaje za príjem zo štátnych / verejných zdrojov, pretože ho uvádzal veľmi malý počet respondentov

Študenti žijúci samostatne, uvádzali príjem od rodičov alebo partnera len v 22 %, zatiaľ čo zo študentov bývajúcich s rodičmi ho uviedlo 57 %. Na druhej strane príjem z platenej práce uviedlo až 95 % samostatne žijúcich respondentov, zatiaľ čo z bývajúcich u rodičov ho uviedlo 78 % respondentov. U oboch skupín však tento zdroj príjmu uvádzal vysoký podiel respondentov a z uvedených hodnôt aritmetického priemeru a mediánu vyplýva, že ide o kľúčovú položku v štruktúre príjmov oboch skupín.

Ženy uvádzali častejšie ako muži príjem od rodičov alebo partnera (46 %, z mužov len 28 %) a aj poskytovaná suma tohto príjmu bola u nich vyššia (aritmetický priemer 2 130 Sk, u mužov 1 033 Sk, mediánová hodnota v oboch podsúboroch 0, čo bolo spôsobené nadpolovičným počtom nulových hodnôt tohto príjmu tak u mužov, ako aj u žien).

Rozdiel je zrejmy aj pri príjme z platenej práce (uviedlo ho 89 % mužov, u žien percentuálny podiel nižší o 3 body). Ženy mali zároveň asi o 2 500 Sk nižší priemerný príjem ako muži.

Z Tabuľky č.69 je zrejmy posun vo výške príjmov z platenej práce u mužov smerom k vyšším hodnotám v porovnaní so ženami. Asi tretina mužov uviedla príjem z tohto zdroja vo výške 15 001 až 20 000 Sk (u žien len 10 %).

Tieto rozdiely môžu byť ovplyvnené tým, že mladí muži sú na slovenskom trhu práce považovaní za perspektívnejšiu pracovnú silu – majú lepšie šance zamestnať a za lepších platových podmienok (v prípade mladých žien pôsobí syndróm potenciálneho materstva). Menej priaznivú situáciu u žien môže mať na svedomí aj ich orientácia na zamestnania s niž-

šou príjmovou hladinou. Väčšia závislosť žien na príjme od rodičov alebo partnera môže byť daná okrem iného aj tým, že takýto zdroj príjmu uvádzala pravdepodobne aj určitá časť vydatých študentiek alebo žien žijúcich so stálym partnerom, ktorý finančne zabezpečuje chod domácnosti (u mužov je takáto situácia menej pravdepodobná).

3.2.4.2 Výdavky

Tabuľka č. 70:

Celková suma výdavkov externých študentov

Výdavky:	Študenti spolu (celý súbor) %
do 2500 Sk	0,6
2501 - 5000 Sk	8,1
5001 - 7500 Sk	8,6
7501-10000 Sk	20,0
10001-12500 Sk	19,4
12501-15000 Sk	15,7
15001-17500 Sk	11,1
17500-20000 Sk	8,4
viac ako 20000 Sk	8,1
SPOLU	100,0
Aritmetický priemer	12 447 Sk
Medián	11 900 Sk

Celková suma výdavkov spojených so štúdiom, dosiahla u externých študentov priemernú hodnotu 12 447 Sk (medián 11 900 Sk). Najčastejšie sa celková suma výdavkov pohybovala v rozpätí od 7 500 do 10 000 SK (20 % respondentov) a od 10 000 do 12 500 Sk (19 % respondentov; tabuľka č. 70).

Za najzávažnejšie výdavkové položky z hľadiska frekvencie výskytu a výšky udávaných súm je treba u externistov považovať poplatky za bývanie a spojené s bývaním a výdavky minuté na stravu. Vypočítaná priemerná hodnota dosiahla u výdavkov za bývanie sumu 3 637 Sk, u stravovania to bolo 3 458 Sk (medián u oboch položiek 3000 Sk). Vo vzťahu k celkovej sume výdavkov predstavovala každá zo spomenutých položiek asi štvrtinu. Obe skupiny výdavkov uvádzalo viac ako 90 % respondentov.

Mesačné sumy minuté na oblečenie, obuv, hygienické potreby a kozmetiku sa vyšplhali do výšky 1 816 Sk mesačne a uvádzalo ich 89 % respondentov. O niečo menej vynaložili externí študenti na cestovanie spojené so štúdiom (priemer 1 252 Sk; uviedlo ho 82 % respondentov; tabuľka č. 71).

Tabuľka č. 71: Výdavky externých študentov – štruktúra

Výdavky za:	Výdavky v Sk		Počet študentov, ktorí:	
	Aritmetický priemer	Medián	nemali takéto výdavky (%)	mali takéto výdavky (%)
Bývanie	3 637	3 000	6,1	93,9
Stravovanie	3 458	3 000	2,3	97,7
Oblečenie, obuv, hygienic.potreby	1 816	2 000	11,5	88,5
Cestovanie	1 252	1 000	18,2	81,8
Školné, poplatky za štúdium	807	1 000	37,2	62,8
Popl.spojené s organiz. štud.živ.	72	0	94,4	5,6
Učebnice, študijný materiál	453	270	44,3	55,7
Ostatné výdavky	1 413	700	32,6	67,4
Výdavky spolu	12 447	11 900	-	-

Poznámka:

- Pri veľmi vysokých početnostiach respondentov, ktorí neuvádzali výdavky za danú položku (nulová suma) má aritmetický priemer a medián nízku vypovedaciu hodnotu; v tabuľke sú uvedené kvôli úplnosti a posúdeniu pozície v celkovej štruktúre výdavkov.

- Celkové údaje za „Výdavky spolu“ sú vypočítané ako aritmetický priemer / medián z celkových súm výdavkov za jednotlivých respondentov (nie ako súčet výdavkov za jednotlivé položky; zahrnutí sú aj respondenti, ktorí uviedli len celkovú sumu výdavkov bez rozpísania na jednotlivé položky)

Podrobnejšia analýza výdavkov nevyhnutných pre zabezpečenie základných životných potrieb poukázala na niektoré významné rozdiely medzi študentmi žijúcimi v spoločnej domácnosti s rodičmi a študentmi, bývajúcimi oddelene od rodičov (v podnájme alebo vo vlastnom byte). Výsledky sú usporiadané v tabuľke č. 72.

Rozdiely sú zrejmé najmä pri položke týkajúcej sa poplatkov za bývanie - študenti bývajúci s rodičmi minú pochopiteľne na tento účel podstatne nižšiu sumu ako študenti s vlastným bytom alebo v podnájme (rozdiel približne 2000 Sk). O niečo vyššie výdavky možno pozorovať u tejto skupiny študentov aj za stravovanie (aritmetický priemer 3 756 Sk, zatiaľ čo bývajúci u rodičov 3 105 Sk, teda o 651 Sk menej), avšak pri položkách za oblečenie, obuv a hygienické potreby a taktiež pri výdavkoch na dopravu sú už sumy v podstate vyrovnané.

Tabuľka č. 72: Životné náklady externých študentov spolu a podľa spôsobu bývania (v %)

Výdavky za:	Študenti spolu (celý súbor) %	Študenti bývajúci:	
		s rodičmi	vo vlastnom byte, v podnájme
Bývanie			
žiadne výdavky	6,1	12,7	1,1
do 2500 Sk	34,0	42,9	26,2
2501 - 5000 Sk	38,8	33,7	43,5
5001 - 7500 Sk	13,8	7,3	18,7
viac ako 7500 Sk	7,3	3,4	10,5
SPOLU	100,0	100,0	100
Aritmetický priemer	3 638 Sk	2 721 Sk	4 369 Sk
Medián	3 000 Sk	2 000 Sk	4 000 Sk
Stravovanie			
žiadne výdavky	2,3	2,9	1,9
do 2500 Sk	38,2	40,0	35,6
2501 - 5000 Sk	44,9	48,8	43,1
5001 - 7500 Sk	10,0	6,3	12,7
viac ako 7500 Sk	4,6	2,0	6,7
SPOLU	100,0	100,0	100,0
Aritmetický priemer	3 458 Sk	3 105 Sk	3 756 Sk
Medián	3 000 Sk	3 000 Sk	3 000 Sk
Oblečenie, obuv, hygienické potreby, kozmetika			
žiadne výdavky	11,5	8,3	14,2
do 1000 Sk	29,0	25,3	31,5
1001-2000 Sk	31,9	37,6	28,1
2001-3000 Sk	18,0	21,5	15,0
viac ako 3000 Sk	9,6	7,3	11,2
SPOLU	100,0	100,0	100,0
Aritmetický priemer	1 816 Sk	1 869 Sk	1 771 Sk
Medián	2 000 Sk	2 000 Sk	1 500 Sk
Cestovanie			
žiadne výdavky	18,2	14,2	21,7
do 500 Sk	14,6	14,6	15,0
501-1000 Sk	24,4	26,8	22,1
1001-1500 Sk	12,1	12,2	12,0
1501-200 Sk	21,5	24,4	19,9
viac ako 2000 Sk	9,2	7,8	9,3
SPOLU	100,0	100,0	100,0
Aritmetický priemer	1 252 Sk	1 205 Sk	1 237 Sk
Medián	1 000 Sk	1 000 Sk	1 000 Sk

Externí študenti zväčša neuvádzali poplatky spojené organizovaným študentským životom („social welfare contributions to the university and student association“; tento druh poplatkov uviedlo len 6 % respondentov), preto sa im ďalej nebudeme venovať.

Osobitným problémom sú u externistov už spomínané poplatky spojené so štúdiom.

Zákon o vysokých školách¹² nerobí pri stanovení poplatkov spojených so štúdiom medzi dennými a externými študentmi rozdiely. Napriek tomu sa od externých študentov požadujú rôzne sumy, ktoré náklady na štúdium zvyšujú (sú požadované vo forme daru, vnučované je im „doučovanie“ za úhradu, poplatky za prenajaté miestnosti apod.).

Tabuľka č. 73:

Výdavky externých študentov spojené so štúdiom

Výdavky za:	Študenti spolu (celý súbor) %
Školné	
žiadne výdavky	37,2
do 500 Sk	8,5
501-1000 Sk	26,3
1001-1500 Sk	15,9
Viac ako 1500 Sk	12,1
SPOLU	100,0
Aritmetický priemer	807 SK
Medián	1 000 Sk
Výdavky na učebnice, št. materiál	
žiadne výdavky	44,3
do 500 Sk	29,4
501-1000 Sk	18,6
viac ako 1000 Sk	7,7
SPOLU	100,0
Aritmetický priemer	453 Sk
Medián	270 Sk

Zatiaľ čo z denných študentov uvádzala platby spojené so štúdiom necelá polovica (49 %), z externých študentov ich uviedlo 63 %, t.j. takmer 2/3. Priemerná suma týchto výdavkov dosiahla u denných študentov 25 Sk, u externých to bolo 807 Sk, t.j. suma niekoľkonásobne vyššia.

Viac ako štvrtina externých študentov (26 %) uvádzala sumu v rozpätí od 500 do 1000 Sk a nepatrne vyšší percentuálny podiel dokonca sumu vyššiu (viac ako 1000 Sk - 28 % externých študentov; tabuľka č. 73).

Tabuľka č. 74:

Ostatné výdavky externých študentov (v %)

¹² Zákon č. 131/2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v aktuálnom znení (§ 92)

Výdavky (výška)	Študenti spolu (celý súbor) %
žiadne výdavky	32,6
do 1000 Sk	29,2
1001 - 2000 Sk	11,3
2001 - 3000 Sk	11,9
3001-4000 Sk	7,5
viac ako 4000 Sk	7,5
SPOLU	100
Aritmetický priemer	1 413 Sk
Medián	700 Sk

Pomerne vysokú sumu predstavuje položka „Ostatné výdavky“, do ktorej sme zahrnuli aj starostlivosť o zdravie (tieto výdavky však v nej predstavovali pomerne malý segment; AP – 192 Sk, medián – 0). Môže ísť o pomerne rôznorodú skupinu, ktorej obsah nevieme bližšie určiť (môžu to byť výdavky spojené s voľnočasovými aktivitami, na šport, kultúru a pod., môžu sa tu však nachádzať aj výdavky spojené so špecifickými potrebami študentov, ktoré nevedeli zaradiť medzi vymenované položky).

Študenti mali možnosť slovne doplniť túto položku, ale využilo to len 10 respondentov, ktorí uvádzali: internet, internetovú kaviareň, kopírovanie, diskety, poplatky za mobil ap. Vzhľadom na nízky počet odpovedajúcich nemožno tento výpočet považovať za reprezentatívny, možno ale predpokladať, že technické prostriedky modernej komunikácie, ako sú mobil a internet, a služby s nimi súvisiace môžu významne zasahovať do rozpočtu dnešných študentov. Navrhujeme ich preto v budúcnosti sledovať ako osobitný blok.

V porovnaní s dennými študentmi sú výdavky externých študentov 2-3-krát vyššie. Súvisí to, ako už bol uvedené, s rôznymi sociálno-ekonomickými charakteristikami oboch skupín (závislosť denných, nezávislosť externých študentov od rodičov, ich ekonomická aktivita, rodinná situácia a pod.). Je potrebné v tejto súvislosti uviesť, že medzi externými študentmi je pomerne veľká skupina takých, ktorí ešte nemajú vlastnú rodinu, ale sú už ekonomicky nezávislí, resp. majú pravidelný príjem z riadneho plateného zamestnania. To je skupina s relatívne vysokým príjmom, ktorý títo mladí ľudia majú k dispozícii iba pre svoje vlastné potreby. To všetko môže mať vplyv na orientáciu na kvalitnejšie, finančne náročnejšie služby a tovary, čo sa nadväzne premieťa do vyšších výdavkových súm.

Určitý nie zanedbateľný vplyv má na výdavky externých študentov aj daná forma ich štúdia (nutnosť cestovať raz do týždňa, prípadne aj častejšie na konzultácie, resp. kvôli ďalším študijným povinnostiam, rozdiely v poplatkoch za štúdium, potreby vyplývajúce z komunikácie a pod., s čím môžu byť spojené aj isté pre externých študentov špecifické finančné nároky).

Považujeme za dôležité upozorniť aj na určitý metodologický aspekt týkajúci sa sledovania týchto ukazovateľov u externých študentov. Tým, že mnohí z nich majú vlastné rodiny a disponujú s rodinným rozpočtom, mohlo byť pre nich zložitejšie vyčleniť dané položky z rodinného rozpočtu. To mohlo do určitej miery skresliť uvádzané sumy, najmä pokiaľ ide o životné náklady.

3.2.4.3 Hodnotiaci postoj študentov k svojej materiálnej a finančnej situácii

V prieskume sme sledovali aj subjektívny postoj študentov k vlastnej finančnej a celkovej materiálnej situácii. Vyjadriť ho mohli prostredníctvom 5-stupňovej bodovacej škály, pričom počet bodov 1 znamenal veľmi dobré hodnotenie, 2 – uspokojivé, 3 – prijateľné, 4 – neuspokojivé, 5 – veľmi zlé.

Externí študenti hodnotili svoju materiálnu a finančnú situáciu zväčša ako prijateľnú (hodnotenie počtom bodov 3 – 40 % respondentov), viac ako tretina študentov (36 %) ju po-

sudzovala ako veľmi dobrú alebo uspokojivú. Takmer štvrtina študentov (24 %) sa vyjadrila o svojich finančných a materiálnych pomeroch nepriaznivo (bodmi 4 alebo 5; tabuľka č. 75).

Tabuľka č. 75: Hodnotenie materiálnej a finančnej situácie študentov

Hodnotenie	Spolu	Muži	Ženy	Bývajúci	
				s rodičmi	vo vlast.byte, v podnájme
	%	%	%	%	%
1 veľmi dobré	14,9	17,5	12,6	7,4	20,8
2 uspokojivé	21,3	20,6	21,9	21,8	21,5
3 prijateľné	40,2	39,9	40,5	40,1	39,2
4 neuspokojivé	20,2	19,7	20,6	25,2	16,6
5 veľmi zlé	3,4	2,2	4,5	5,4	1,9
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hodnotenia 1 a 2 spolu (veľmi dobré a uspokojivé) - %	36,2	38,1	34,5	29,2	42,3
Hodnotenia 4 a 5 spolu (neuspokojivé a veľmi zlé) - %	23,6	21,9	25,1	30,6	18,5

Ženy boli so svojou materiálnou a finančnou situáciou nespokojnejšie ako muži, rozdiely v hodnoteniach podľa rodu ale neboli veľké. Oveľa výraznejšie odlišnosti sú badateľné v hodnoteniach študentov bývajúcich s rodičmi a študentov bývajúcich vo vlastnom byte alebo v podnájme: medzi študentmi bývajúcimi u rodičov sa vyskytovalo percentuálne viac nespokojných ako medzi študentmi s vlastným bytom alebo podnájomom (31 % ku 18 %, t. j. rozdiel 13 percentuálnych bodov).

3.2.5 Časový rozvrh študentov

Externé štúdium sa na rozdiel od denného nerealizuje každodennou účasťou študenta na prednáškach a seminároch, ale zväčša formou pravidelných konzultácií a samostatným štúdiom. Keďže externí študenti sú zväčša riadne zamestnaní, musia svoje študijné aktivity zosúladiť s aktivitami pracovnými.

Tabuľka č. 76:

Časový rozsah študijných a pracovných aktivít externých študentov podľa rodu (počet hodín v týždni)

Počet hodín v týždni	Muži (%)	Ženy (%)	Spolu (%)
A. Prednášky, semináre, testy			
0	10,3	8,6	9,4
do 5	25,4	18,1	21,6
6-10	28,6	24,7	26,6
11-15	23,2	30,1	26,8
16-20	8,0	9,9	9,0
viac ako 20	4,5	8,6	6,6
Spolu	100,0	100,0	100,0
Priemerný poč.hod./týžd.	9 hod.	12 hod.	10 hod.
B. Čas venovaný samostatnému štúdiu			
0	15,3	11,8	13,5
do 5	22,5	18,0	20,1
6-10	30,2	39,6	35,1
11-15	9,0	14,3	11,8
16-20	8,6	6,5	7,5
viac ako 20	14,4	9,8	12,0
Spolu	100,0	100,0	100,0
Priemerný poč.hod./týžd.	10 hod.	10 hod.	10 hod.
C. Čas venovaný platenej práci			
0	8,0	14,2	11,3
1-15	4,4	6,5	5,5
16-25	13,8	18,3	16,1
26-35	17,3	20,3	18,9
viac ako 35	56,5	40,7	48,2
Spolu	100,0	100,0	100,0
Priemerný poč.hod./týžd.	33 hod.	27 hod.	30 hod.

časti na prednáškach a konzultáciách - nulový počet hodín - 10 % z mužov, zo žien - 9 %, u samostatného štúdia muži - 0 hodín - 15 %, ženy - 12 %). Na druhej strane muži boli viac pracovne vyťažení: v danom týždni odpracovali priemerne 33 hodín, zatiaľ čo ženy o 6 hodín menej (27 hodín). Ženy zároveň častejšie uvádzali, že v danom týždni nepracovali (14 %, z mužov len 8 %). Muži navyše, výrazne častejšie uvádzali počet odpracovaných hodín za hranicou 35 (57 %; ženy - 41 %).

Tabuľka č. 77:

Priemerný počet hodín v týždni venovaný študijným aktivitám a platenej práci podľa vybraných skupín študijných programov / odborov

Skupina študijných programov / odborov	Priemerný počet hodín v týždni		
	prednášky, konzultácie konzultácie	osobné štúdium	platená práca
Celý súbor	10	10	30
V tom:			
výchova a vzdelávanie	11	9	30
humanitné vedy a umenie	12	12	33
sociál., ekonom. a právne vedy	11	12	29

sme preto ďalej neanalyzovali; tabuľka č. 77).

V týždennom časovom rozvrhu externých študentov pokrývala najväčší časový úsek platená práca (priemerný počet odpracovaných hodín - 30; viac ako 35 hodín v týždni pracovala takmer polovica respondentov).

Účasti na prednáškach a konzultáciách a samostatnému štúdiu bol venovaný približne rovnaký, 10-hodinový časový úsek (27 % respondentov uviedlo pri účasti na prednáškach a seminároch časový interval od 6 do 10 hodín a taký istý počet od 11 do 15 hodín; počet hodín venovaných samostatnému štúdiu sa najčastejšie pohyboval v intervale od 11 do 15 hodín; uviedla ho viac ako tretina respondentov; pozri tabuľku č. 76).

Ako vyplýva z tabuľky, ženy venovali študijným aktivitám o niečo viac času ako muži (priemerný počet hodín v týždni za účasť v škole a samostatné štúdium spolu - muži - 19, ženy 22 hodín), muži zároveň uvádzali u týchto aktivít za daný týždeň častejšie nulový údaj (u ú-

Študenti humanitných vied a umenia venovali študijným aktivitám v priemere 24 hodín v týždni, študenti sociálnych, ekonomických a právnych vied o 1 hodinu menej (23 hodín) a študenti so zameraním na výchovu a vzdelávanie 20 hodín (ostatné programy boli v súbore zastúpené malými početnosťami; tieto údaje

Tabuľka č. 78:

Časový rozsah študijných aktivít externých študentov podľa pracovnej záťaž (počet hodín v týždni)

Počet hodín / týždeň	Študenti s plat. prácou v týždni	
	do 15 h. %	viac ako 15h. %
A. Prednášky, semináre, testy		
0	3,9	10,5
do 5	26,9	20,7
6-10	29,5	25,6
11-15	17,9	28,7
16-20	6,4	9,6
viac ako 20	15,4	4,9
Spolu	100,0	100,0
Priemerný poč.hod./týžd.	12 hod.	10 hod.
B. Čas venovaný samostatnému štúdiu		
0	10,4	14,1
do 5	20,8	19,8
6-10	33,7	35,5
11-15	14,3	11,3
16-20	11,7	6,7
viac ako 20	9,1	12,6
Spolu	100,0	100,0
Priemerný poč.hod./týžd.	10 hod.	10 hod.

Sledovali sme tiež, či čas venovaný študijným aktivitám nie je ovplyvnený pracovnou záťažou študentov. Získané údaje sme usporiadali podľa 2 skupín študentov: tých, ktorí v danom týždni odpracovali maximálne 15 hodín a študentov, ktorí pracovali viac ako 15 hodín. Údaje, ktoré sme takto dostali síce na určité rozdiely poukazujú, tie však nie sú veľké a týkajú sa skôr účasti na prednáškach a seminároch; pokiaľ ide o čas venovaný samostatnému štúdiu, sú rozdiely medzi oboma skupinami veľmi malé (tabuľka č. 78). Dá sa to vysvetliť tým, že povinnosti v zamestnaní môžu niektorých pracujúcich študentov obmedzovať v účasti na vzdelávacích akciách v škole. Samostatné štúdium si študenti organizujú sami a ak chcú byť úspešní, musia si preň potrebný čas nájsť bez ohľadu na nároky vyplývajúce zo zamestnania.

3.2.5.1 Pracovná aktivita študentov

Pracovná aktivita je charakteristickým znakom tejto skupiny študentov. Väčšina externých študentov je, ako už bolo uvedené, riadne zamestnaná (spolu 85 % študentov malo riadne zamestnanie alebo podnikalo; pozri tabuľku č. 79).

Tabuľka č. 79: Platená práca podľa rodu

Platená práca:	Muži %	Ženy %	Spolu %
žiadna	8,0	14,2	11,3
menej alebo aspoň 5 hodín	4,4	6,5	5,5
viac ako 5 hodín	87,6	79,3	83,2
Miera zamestnanosti* (%)	92,0	85,8	88,7

* Miera zamestnanosti – podiel počtu študentov, ktorí v referenčnom týždni odpracovali aspoň 1 hodinu z celkového počtu študentov v %.

Počas týždňa pred konaním prieskumu vykonávalo platenú prácu 89 % externých študentov (študenti, ktorí uviedli, že pracovali aspoň 1 hodinu, t. j. sú započítaní aj tí, ktorí vykonávali príležitostnú prácu). Maximálne 5 hodín pracovalo v danom týždni len 6 % študentov, ostatní odpracovali viac ako 5 hodín (83 %). Nepracovalo 11 % študentov.

Pri sledovaní tejto problematiky sme zaznamenali pomerne výrazné rozdiely medzi mužmi a ženami:

- U mužov bolo relatívne menej takých, ktorí v danom týždni neodpracovali ani jednu hodinu ako u žien (muži – 8 %, ženy – 14 %)
- Ženy mali zároveň v porovnaní s mužmi nižší podiel študentov, ktorí odpracovali viac ako 5 hodín (ženy – 79 %, muži – 88 %)

Miera zamestnanosti (podiel študentov, ktorí odpracovali v danom týždni aspoň 1 hodinu z celkového počtu študentov) bola u mužov vyššia ako u žien (muži – 92 %, ženy 86 %).

Keďže ide o tak významnú črtu tejto skupiny študentov, zamerali sme sa v prieskume na viaceré aspekty, ktoré mohli mať súvis so zosúladením pracovných povinností so štúdiom. Sú to:

- Vzťah medzi študijným programom a charakterom vykonávanej práce (miera prekrývania),
- Využívanie možnosti práce na skrátený úväzok,
- Postoj zamestnávateľa k štúdiu,
- Hodnotenie organizácie externého štúdia s ohľadom na pracovnú aktivitu študentov,
- Hodnotenie situácie študenta pokiaľ ide o zvládanie pracovných a študijných aktivít.

A Študijný program a práca

Asi 40 % študentov uviedlo, že zameranie ich študijného programu a obsah práce, ktorú vykonávajú sú zhodné, resp. sa do značnej miery prekrývajú.

Pozoruhodná je skupina 28 % študentov, ktorí uviedli, že ich práca vôbec nesúvisí so zameraním ich štúdia. Pomerne vysoké percento, až 43 %, bolo takýchto študentov v skupine so zameraním na humanitné vedy a umenie (tabuľka č. 80).

Tabuľka č. 80: Prekrývanie obsahu vykonávanej práce a študijného programu

Práca a študijný odbor	Štujúci spolu %	Štujúci:		
		výchovu a vzdelávanie %	humanit. vedy a umenie %	sociál., ekon. a právne vedy %
sú zhodné / takmer zhodné	15,3	23,8	16,9	6,0
do značnej miery sa prekrývajú	25,1	20,8	11,7	28,6
len v menšom rozsahu	32,1	23,7	28,6	42,1
vôbec spolu nesúvisia	27,5	31,7	42,8	23,3
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0

V pozadí nesúladu medzi vykonávanou prácou a zameraním štúdia môžu byť nasledovné dôvody:

- Určitá časť študujúcich sa pokúša štúdiom riešiť zmenu svojej kvalifikácie a dosiahnuť tak zaujímavejšiu prácu, lepšie platenú prácu, lepšie podmienky zamestnať sa apod.
- Niektorí externí študenti sú v situácii, keď môžu svoju ambíciu študovať uskutočniť len v kombinácii s prácou, ktorá poskytne im a ich rodine nevyhnutný zdroj príjmu. Práca v takýchto prípadoch nemusí súvisieť so štúdiom, dôležitý je príjem z nej a to, či ju dokážu vykonávať popri štúdiu.

Z údajov získaných z prieskumu nie je možné urobiť detailnejšiu analýzu, na základe ktorej by sa dali potvrdiť alebo vyvrátiť uvedené hypotetické predpoklady. Môžu však byť námetom pre ďalší výskum.

B Využívanie práce na skrátený úväzok

Predpokladali sme, že pomerne veľká časť študentov bude vzhľadom na nutnosť zvládať súčasne pracovné aj študijné povinnosti voliť možnosť pracovať na skrátený úväzok.

Takúto možnosť práce uviedlo len 15 % z tých respondentov, ktorí boli pracovne aktívni. Príčiny nevyužívania tejto možnosti môžu byť jednak ekonomické (krátený príjem, ktorý nestačí pokryť potreby študenta a jeho rodiny), ale môže to byť podmienené aj trhom práce. V podmienkach relatívne vysokej nezamestnanosti a previsu ponuky pracovnej sily nad dopytom uprednostní zamestnávateľ skôr uchádzača na plný pracovný úväzok ako na skrátený.

C Postoj zamestnávateľa k štúdiu

Takmer polovica respondentov (48 %) označila postoj zamestnávateľa k ich štúdiu ako ústretový (snaží sa vytvárať im priaznivé podmienky pre štúdium), 46 % uviedlo, že zamestnávateľ im štúdium v podstate toleruje (bez ústretových krokov). Len 6 % z pracujúcich študentov uviedlo, že zamestnávateľ im dáva najavo negatívny vzťah k ich štúdiu.

V prieskume sme sledovali aj priame prejavy podpory štúdia zo strany zamestnávateľa. Išlo najmä o poskytnutie finančnej pomoci študujúcemu.

Len 21 študentov reagovalo pozitívne a uviedlo, že im zamestnávateľ poskytol podnikové štipendium. Jeho výška sa pohybovala v rozpätí od 200 do 3000 Sk (boli zahrnuté do ostatných príjmov).

D Spokojnosť s organizáciou externého štúdia

Vhodná forma organizovania študijných aktivít zo strany vysokých škôl môže prispieť k lepšiemu zlad'ovaniu práce a štúdia. Zaujímalo nás preto, ako samotní študenti hodnotia prístup vysokých škôl k tejto otázke (tabuľka č. 81).

Tabuľka č. 81:
Hodnotenie organizácie štúdia na vysokej škole

S organizáciou štúdia boli:	Študujúci %
veľmi spokojní	22,6
spokojní	33,4
je prijateľná	38,0
nespokojní	5,3
veľmi nespokojní	0,7
Spolu	100,0

Viac ako polovica študentov vyjadrila s organizáciou externého štúdia spokojnosť (veľmi spokojných a spokojných bolo spolu 56 %), nespokojných a veľmi nespokojných bolo spolu 6 % (dôvody nespokojnosti uviedli 5 študenti; týkali sa finančných poplatkov, preferovania víkendových dní na prednášky a konzultácie a málo zodpovedného prístupu k študentom).

E Zvládanie študijných a pracovných povinností

Tabuľka č. 82:
Zvládanie pracovných
a študijných povinností

Hodnotenie	Študujúci %
veľmi dobre	16,4
uspokojivo	37,8
prijateľne	36,1
neuspokojivo	8,4
veľmi zle	1,3
Spolu	100,0

Študenti mali tiež možnosť na päťstupňovej bodovacej škále ohodnotiť svoju situáciu z hľadiska zvládania študijných a pracovných povinností súčasne (zvláda veľmi dobre, uspokojivo, prijateľne, neuspokojivo, veľmi zle). Viac ako polovica študentov (55 %) sa vyjadrila, že nemá problémy so súčasných plnením študijných aj pracovných povinností (hodnotenie veľmi dobré a uspokojivé spolu). 10 % respondentov hodnotilo túto situáciu ako neuspokojivú alebo veľmi zlú (tabuľka č. 82).

3.2.6 Medzinárodná mobilita externých študentov

3.2.6.1 Absolvovanie študijných pobytov v zahraničí

Externí študenti využívajú v porovnaní s dennými študentmi menej možnosti študovať v zahraničí. Je to zrejme podmienené tým, že sú viazaní na domáce prostredie zamestnaním a mnohí z nich aj rodinou.

Tabuľka č. 83:
Štúdium v zahraničí – súčasná situácia a plány do budúcnosti

	Študujúci %
A. Bol za účelom štúdia v zahraničí :	
áno	4,3
nie	95,7
Spolu	100,0
B. Plánuje štúdium v zahraničí :	
určite nie	63,1
zatiaľ nevie, nerozhodnutý	16,0
možno áno	16,4
určite áno	4,3
áno, už dohodnuté	0,2
Spolu	100,0

Z celkového počtu respondentov len 4 % uviedli, že absolvovali niektorú z foriem štúdia v zahraničí.

Väčšina externých študentov nezvažuje možnosť štúdia v zahraničí ani v budúcnosti.

Len asi 5 % študujúcich sa vyjadrilo, že v budúcnosti určite počíta so študijným pobytom, zatiaľ čo takmer tretina respondentov takúto možnosť zvažuje (32 %). Ostatní, t.j. necelé dve tretiny (63 %) uviedli, že v budúcnosti štúdium v zahraničí neplánujú (tabuľka č. 83).

3.2.6.2 Ovládanie cudzích jazykov

Možnosť absolvovať študijný pobyt v zahraničí je viazanú na dobrú znalosť cudzích jazykov. Externí študenti sú na tom v jazykových zručnostiach o niečo horšie ako denní študenti, rozdiely ale nie sú veľké.

Znalosť angličtiny uviedlo 89 % externých študentov (z denných 94 %), pričom plynulú znalosť a pokročilý stupeň ovládania spolu uviedlo 37 % respondentov (z denných študentov 35 %).

Po nemecky hovorilo 58 % respondentov (z denných študentov 69 %), plynulý, resp. pokročilý stupeň ovládania uviedlo 18 % študentov (z denných 21 %)

Francúzsky vedelo 30 % respondentov (z denných študentov 21 %), plynulý, resp. pokročilý stupeň uviedlo 9 % respondentov (z denných len 4 %).

2 cudzie jazyky ovládalo plynule len 17 % respondentov spomedzi externých študentov (u denných to bolo ešte menej, len 15 %), najfrekventovanejšou kombináciou bola angličtina a nemčina (uviedli ju takmer dve tretiny z tých, ktorí plynule hovorili 2 cudzími jazykmi).

3.2.6.3 Faktory pôsobiace ako bariéry medzinárodnej mobility u externých študentov

V prieskume boli sledované aj faktory, ktoré by mohli pôsobiť ako prekážka (demotivátor) medzinárodnej mobility študentov (boli pokryté 14 položkami, ktoré mohli respondenti hodnotiť na 5-stupňovej bodovacej škále počnúc 1 – obmedzuje veľmi silne až po 5 – vôbec neobmedzuje).

Len veľmi malý počet externých študentov vyplnil túto časť dotazníka (len 14-15 % u jednotlivých položiek). Dá sa to vysvetliť tým, že väčšina externých študentov (63 %) vôbec nepočíta s možnosťou štúdia v zahraničí, a teda túto časť dotazníka odignorovali ako otázky pre nich neadekvátne. Ostatných zrejme odradil veľký počet položiek, ktoré bolo potrebné hodnotiť (14).

V nasledujúcej tabuľke sú usporiadané údaje z hodnotení odpovedajúcich respondentov. Na základe získaných údajov sme zostavili poradie položiek podľa percentuálneho zastúpenia hodnotení „obmedzuje veľmi silne“ a „obmedzuje silne“ spolu. Poradie je v tabuľke č. 84.

V pozícii najsilnejšie pôsobiaceho demotivátora sa nachádza faktor zvýšenej finančnej záťaže spojenej s možným študijným pobytom v zahraničí – takto ho vnímala takmer polovica z hodnotiacich respondentov (49 %). Asi tretina respondentov z tých, ktorí sa vyjadrili, hodnotila počtom bodov 1 a 2 odlúčenie od partnera, dieťaťa/detí alebo priateľov (33 %) a viac ako štvrtina (26 %) nedostatočné ovládanie jazykov. Takmer štvrtina odpovedajúcich respondentov označila ako silne a veľmi silne demotivujúce faktory nedostatok osobnej motivácie (22 %), problémy s uznaním výsledkov štúdia v zahraničí (22 %), obmedzený prístup k mobility programom na Slovensku (22 %), nízky prínos pre štúdium doma (24 %) a obmedzené možnosti študovať na želanej vysokej škole alebo želaný študijný program (24 %). U ostatných položiek sa počet hodnotiacich 1 a 2 pohyboval pod hranicou 20 %.

Tabuľka č. 84:

Poradie faktorov pôsobiacich ako demotivátory medzinárodnej mobility externých študentov

Faktor	Hodnotili počtom bodov 1 a 2 spolu %
Strata sociálnych dávok	11,8
Problémy s vybavovaním pobytu v želanom štáte	11,9
Problémy s ubytovaním v hostiteľskej krajine	15,9
Spomalenie v napredovaní štúdia	16,4
Ťažkosti pri získavaní informácií	17,1
Strata zárobku, možnosti zarobiť si	17,6
Nedostatok osobnej motivácie	22,1
Problémy s uznaním výsledkov štúdia v zahraničí	22,4
Obmedzený prístup k mobility programom na Slovensku	22,4
Nízky prínos pre štúdium doma	23,9
Obmedzené možnosti študovať na želanej škole / želaný študijný program	23,9
Nedostatočné ovládanie cudzích jazykov	26,4
Odlúčenie od partnera, dieťaťa, priateľov	33,3
Zvýšená finančná záťaž	48,5

Poznámka:

Respondenti mohli jednotlivým faktorom prideliť počet bodov od 1 do 5 podľa toho, ako silne ho obmedzovali pri zvažovaní možnosti študovať v zahraničí, a to:

- 1 – ak ho obmedzuje veľmi silne
- 2 – ak silne
- 3 – ak mierne
- 4 – ak slabو
- 5 – ak ho vôbec neobmedzuje

4. SÚHRN HLAVNÝCH VÝSLEDKOV PRIESKUMU

4.1 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V DENNEJ FORME ŠTÚDIA

- Približne 24 % študentov bývalo počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, 60 % v študentskom domove, 11 % v podnájme a 5 % v inom type ubytovania (u príbuzných, známych, v kňazskom seminári, vo vlastnom byte, v spoločnom byte s manželom, partnerom).
- Medián odhadovaného mesačného príjmu úplnej rodiny s vysokoškolským študentom bol v období zberu údajov 25 000.0 Sk (aritmetický priemer = 28 480.0 Sk, smerodajná odchýlka = 15 620.0 Sk). U neúplných rodín to bolo 16 000.0 Sk (aritmetický priemer = 18 780.0 Sk, smerodajná odchýlka = 11 840 Sk). V prepočte na jedného člena rodiny bola mediánová hodnota tohto príjmu 6,250.0 Sk (aritmetický priemer bol 7 182.3 Sk a smerodajná odchýlka bola 4 337.6 Sk).
- Mediánová hodnota celkovej mesačnej sumy, ktorú minú študenti bývajúci počas semestra u rodičov, predstavuje 3 810.0 Sk (aritmetický priemer = 4 510.0 Sk, smerodajná odchýlka = 2 990.0 Sk) a u bývajúcich mimo domácnosti rodičov je to 5 700.0 Sk (aritmetický priemer = 6 100.0 Sk, smerodajná odchýlka = 2 890.0 Sk).
- Prevažná väčšina študentov (93 %) uviedla, že ich rodičia finančne podporujú.
- U respondentov, bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, je mediánová hodnota finančnej podpory od rodičov 2 000.0 Sk mesačne (aritmetický priemer = 2 370.0 Sk, smerodajná odchýlka = 1 980.0 Sk). U študentov bývajúcich mimo domácnosti rodičov to je 3 000.0 Sk mesačne (aritmetický priemer = 3 140.0 Sk, smerodajná odchýlka = 1 890.0 Sk).
- Približne tretina respondentov (31,5 %) uviedla, že dostáva financie z verejných zdrojov určených pre študentov, teda zo študentského grantu, pôžičky alebo štipendia. Najväčšia skupina študentov poberala štipendium (27,5 %), približne 6,5 % respondentov uviedlo, že pobera študentskú pôžičku a len nepatrné množstvo študentov dostalo finančnú podporu vo forme grantu (0,5 %). Približne 1,5 % respondentov uviedlo, že dostáva sociálne aj motivačné štipendium a 3,5 % využíva kombináciu štipendia a pôžičky.
- Sociálne štipendium poberalo 15 % respondentov. Mediánová hodnota výšky tejto finančnej pomoci bola 2 000.0 Sk mesačne (aritmetický priemer = 2 180.0 Sk, smerodajná odchýlka = 1 350.0 Sk). Motivačné štipendium poberalo 10,5 % študentov. Mediánová hodnota motivačného štipendia bola 1 500.0 Sk mesačne (aritmetický priemer = 1 510.0 Sk, smerodajná odchýlka = 600 Sk).
- Spolu 56 % študentov uviedlo, že počas semestra pracujú. Štvrtina respondentov pracovala vo väčšej alebo menšej miere počas celého semestra a takmer tretina pracovala zväčša iba príležitostne (31 %).
- Mediánová hodnota mesačného príjmu z práce počas semestra bola 2 000.0 Sk (aritmetický priemer = 4 320.0 Sk, smerodajná odchýlka = 8 460.0 Sk). U respondentov, ktorí pracovali viac-menej počas celého semestra, predstavovala táto hodnota sumu 4 000.0 Sk (aritmetický priemer = 6 060.0 Sk, smerodajná odchýlka = 9 200.0 Sk) a u pracujúcich prí-

ležitosť to bolo 1 250.0 Sk (aritmetický priemer = 2 520.0 Sk, smerodajná odchýlka = 7 430.0 Sk).

- Takmer polovica študentov (44 %) uviedla, že počas semestra vôbec nepracujú, pričom 22 % vôbec nepracuje ani cez semester, ani cez prázdniny a 21 % pracuje iba cez prázdniny.
- Približne 69 % študentov uviedlo, že pracovali počas posledných letných prázdnin. Z nich pracovali na Slovensku približne dve tretiny (68,5 %), v zahraničí takmer tretina (30 %) a 1,5 % študentov uviedlo, že pracovali na Slovensku aj v zahraničí.
- Mediánová hodnota mesačného príjmu študentov, ktorí pracovali počas prázdnin na Slovensku bola 8,000.0 Sk (aritmetický priemer = 9 180.0 Sk, smerodajná odchýlka = 6 680.0 Sk), u študentov, ktorí pracovali v zahraničí, to bolo 25 000.0 Sk (aritmetický priemer = 32 800.0 Sk, smerodajná odchýlka = 37 420.0 Sk).
- V minulosti bolo za účelom štúdia (v rámci študijného pobytu, jazykového kurzu, odbornej praxe, študijnej cesty) v zahraničí len 8,5 % študentov.
- U nadpolovičnej časti respondentov, ktorí sa zúčastnili na pobyte za účelom štúdia v zahraničí, nebola táto aktivita organizovaná nijakým programom pre medzinárodnú spoluprácu (65,5 %). Približne desatina z tejto skupiny študentov bola na študijnom pobyte, ktorý bol súčasťou programu SOCRATES/ERASMUS (11 %).

4.2 ŠTUDENTI ŠTUDUJÚCI V EXTERNEJ FORME ŠTÚDIA

- Študenti študujúci externou formou štúdiu predstavujú osobitnú skupinu študentov, ktorá má niekoľko špecifických znakov. Tie potvrdzujú aj výsledky z prieskumu:
  - Na vysokú školu sa zväčšia hlásia s určitým časovým odstupom od ukončenia plynulej školskej dochádzky. Len asi pätina respondentov z prieskumného súboru externých študentov (21 %) uviedla, že ich súčasné štúdium začalo hneď po ukončení stredoškolského vzdelávacieho procesu, zatiaľ čo 79 % uviedlo, že začali študovať neskôr, s odstupom 1 alebo viacerých rokov.
  - Takmer ¾ z externé študujúcich respondentov (73 %) malo pred vstupom na vysokú školu skúsenosti z pracovnej aktivity (boli riadne zamestnaní alebo podnikali, resp. pracovali v rámci absolventskej praxe, civilnej vojenskej služby a pod.); ostatní (27 %) mali skúsenosti len s krátkodobou prácou alebo nepracovali vôbec (u denných študentov bol tento pomer obrátený - len 19 % malo skúsenosti z pracovnej aktivity a až 81 % pracovalo krátkodobo alebo vôbec).
  - V čase konania prieskumu bolo 85 % externé študujúcich zamestnaných alebo podnikalo; 11 % bolo nezamestnaných.
- S posunom času, kedy externí študenti začínajú študovať na vysokej škole sú prepojené ich sociálnodemografické charakteristiky:

- Sú starší ako denní študenti. Ich priemerný vek dosiahol 29 rokov (asi o 6 rokov viac ako u denných študentov). Študujúcich vo veku 22 rokov a mladších bolo v prieskumnom súbore spolu necelých 10 %, 31-ročných a starších bolo 32 %;
  - Ženatých / vydatých bolo v súbore externých študentov 36 % (u denných len 2 %).
  - 38 % externe študujúcich sa staralo o 1 alebo viac detí, 32 % uviedlo, že majú dieťa / deti mladšie ako 15 rokov.
  - Z celkového počtu externe študujúcich 56 % bývalo počas semestra vo vlastnom byte alebo v podnájme, 42 % uviedlo, že bývajú s rodičmi, a len 2 % študujúcich uviedli bývanie v študentskom domove, resp. v ubytovni.
- Externí študenti sú špecifickou skupinou aj z hľadiska posudzovania ich príjmu a štruktúry výdavkov. Je potrebné zdôrazniť, že najmä po tejto stránke predstavujú pomerne rôznorodú skupinu, v ktorej môžu byť skupiny s pomerne dobrým finančným zabezpečením spolu so skupinami, ktorých materiálne a finančné podmienky sú na nižšej úrovni.
  - Čistý mesačný príjem domácností externých študentov (prepočítaný na 1 člena domácnosti) dosiahol hodnotu 9 454 Sk, čo je o 2 810 SK viac ako priemerný príjem slovenských domácností na 1 člena rodiny (údaj z roku 2005)¹³. Táto hodnota je vyššia aj od priemerneho mesačného príjmu domácností denných študentov, resp. rodičov denných študentov (o 2 272 Sk). Variabilita mesačného príjmu domácností externých študentov však bola pomerne vysoká - popri relatívne nízkych hodnotách sa v prieskumnom súbore vyskytli domácnosti, ktorých príjem vysoko prekročoval hodnotu uvedeného priemeru. Signalizuje to, že medzi externými študentmi sú rôznorodé skupiny. Určitá pomerne značná časť z nich je už ekonomicky nezávislá od rodičov s vlastnou domácnosťou (v prieskume – 22 % respondentov). Okrem toho majú často už vlastný príjem zo zamestnania, ktorým disponujú sami (v prieskume bolo 74 % respondentov slobodných, rozvedených alebo vdovcov, 62 % uviedlo, že nemajú deti). Životný štandard tejto časti externých študentov môže byť teda pomerne vysoký, čo mohlo ovplyvniť uvádzané hodnoty aritmetického priemeru.
  - Rodičia externe študujúcich (žijúcich v spoločnej domácnosti s rodičmi) boli zväčša zamestnaní alebo podnikali (z otcov - 78 %, z matiek 65 %). Nezamestnaného otca malo približne 10 %, nezamestnanú matku 11 % študentov. Ekonomicky neaktívneho otca uviedlo 13 % respondentov, ekonomicky neaktívnu matku 25 % študentov. Pomerne vysoký počet ekonomicky neaktívnych rodičov môže byť do určitej miery ovplyvnený vyšším vekom rodičov externých študentov (v nadväznosti na ich relatívne vyšší vek v porovnaní s dennými študentmi).
  - Príjmy externých študentov sa pohybovali zhruba v rozpätí od 5 000 do 20 000 SK (uviedli ho približne ¾ respondentov), 11 % študentov uviedlo príjem vyšší ako 20 000 Sk. Priemerná hodnota príjmu dosiahla 13 650 Sk (medián 13 000 Sk).
  - Medzi študentmi bývajúcimi počas semestra s rodičmi a samostatne vo vlastnom alebo prenajatom byte sa výška príjmu pomerne výrazne líšila: jeho priemerná hodnota u študentov bývajúcich s rodičmi dosiahla hodnotu 11 950 Sk (medián 10 000 Sk), zatiaľ čo u študentov bývajúcich oddelene od rodičov to bolo približne o 3 000 Sk viac.

¹³ Príjmy, výdavky a spotreba súkromných domácností v SR za rok 2005; Štatistický úrad SR, Bratislava 2006

- Príjmová situácia žien je o niečo menej priaznivá ako príjmová situácia mužov. Ženy mali príjem najčastejšie v intervale 5 001 až 10 000 Sk (približne tretina žien), muži od 15 001 do 20 000 Sk (viac ako tretina mužov). Kým priemerný mesačný príjem žien dosiahol výšku 13 134 Sk (medián 12 000 Sk), u mužov to bolo o približne 1 000 Sk viac (14 374 Sk; medián 15 000 Sk).
- V štruktúre príjmov externých študentov sú najvýraznejšie (vzhľadom na výšku zdroja aj frekvenciu výskytu) zastúpené príspevky od rodičov alebo partnera a príjem z pracovnej aktivity. Príjem zo štátnych, resp. verejných zdrojov uviedli len 2 %. Príjmy z ostatných zdrojov (pôžičky, iné bližšie nešpecifikované zdroje) uviedlo 20 % respondentov.
- Študenti žijúci samostatne, uvádzali príjem od rodičov alebo partnera len v 22 %, zatiaľ čo zo študentov bývajúcich s rodičmi ho uviedlo 57 % . Na druhej strane príjem z platenej práce uviedlo až 95 % samostatne žijúcich respondentov, zatiaľ čo z bývajúcich u rodičov ho uviedlo 78 % respondentov.
- Ženy uvádzali častejšie ako muži príjem od rodičov alebo partnera (46 %, z mužov len 28 %) a aj poskytovaná suma tohto príjmu bola u nich vyššia (aritmetický priemer 2 130 Sk, u mužov 1 033 Sk). Rozdiel medzi nimi je zrejmy aj pri príjme z platenej práce (uviedlo ho 89 % mužov, u žien percentuálny podiel nižší o 3 body). Ženy mali zároveň asi o 2 500 Sk nižší priemerný príjem ako muži. Tieto rozdiely môžu byť ovplyvnené tým, že mladí muži sú na slovenskom trhu práce považovaní za perspektívnejšiu pracovnú silu – majú lepšie šance zamestnať a za lepších platových podmienok.
- Celková suma výdavkov spojených so štúdiom dosiahla u externých študentov priemernú hodnotu 12 447 Sk (medián 11 900 Sk). Najčastejšie sa výdavky pohybovali v rozpätí od 7 500 do 10 000 SK (20 % respondentov) a od 10 000 do 12 500 Sk (19 % respondentov).
- Za najzávažnejšie výdavkové položky z hľadiska frekvencie výskytu a výšky udávaných súm je treba u externistov považovať poplatky za bývanie a spojené s bývaním (priemerná hodnota 3 637 Sk; medián 3 000 Sk) a výdavky minuté na stravu (3 458 Sk; medián 3 000 Sk). Vo vzťahu k celkovej sume výdavkov predstavuje každá zo spomenutých položiek asi štvrtinu. Obe skupiny výdavkov uvádzalo viac ako 90 % respondentov.
- Mesačné sumy minuté na oblečenie, obuv, hygienické potreby a kozmetiku sa vyšplhali do výšky 1 816 Sk mesačne a uvádzalo ich 89 % respondentov. O niečo menej vynaložili externí študenti na cestovanie spojené so štúdiom (priemer 1 252 Sk; uviedlo ho 82 % respondentov).
- Študenti bývajúci s rodičmi minú za bývanie podstatne nižšiu sumu ako študenti s vlastným bytom alebo v podnájme (2 721 Sk ku 4 369 Sk, rozdiel približne 1 700 Sk). Nižšie sú aj ich výdavky za stravovanie (aritmetický priemer 3 105 Sk, zatiaľ čo bývajúci vo vlastnom byte a v podnájme 3 756 Sk, teda o 651 Sk viac); Pri položkách za oblečenie, obuv a hygienické potreby a taktiež pri výdavkoch na dopravu sú už sumy v podstate vyrovnané.
- Platby spojené so štúdiom uviedlo 63 % externých študentov t.j. takmer 2/3 (u denných študentov necelá polovica). Priemerná suma týchto výdavkov dosiahla 807 Sk. Viac ako štvrtina externých študentov (26 %) uvádzala sumu v rozpätí od 500 do 1000 Sk a nepatrne vyšší percentuálny podiel dokonca sumu vyššiu (viac ako 1000 Sk - 28 % externých študentov).

- V porovnaní s dennými študentmi sú výdavky externých študentov 2-3-krát vyššie. Súvisí to, ako už bolo uvedené, s vyšším počtom respondentov ekonomicky nezávislých od rodičov. Pomerne veľká skupina spomedzi nich je vzhľadom na vlastný príjem z riadneho plateného zamestnania pomerne dobre finančne situovaná a môže sa orientovať na kvalitnejšie, finančne náročnejšie služby a tovary, čo sa nadväzne premieta do vyšších výdavkových súm. Na výšku výdavkov externých študentov môže mať značný vplyv aj daná forma ich štúdia (nutnosť cestovať raz do týždňa, prípadne aj častejšie na konzultácie, resp. kvôli ďalším študijným povinnostiam, rozdiely v poplatkoch za štúdium, potreby vyplývajúce z komunikácie a pod., s čím môžu byť spojené aj isté pre externých študentov špecifické finančné nároky). Je potrebné v tejto súvislosti opäť upozorniť na značnú variabilitu v hodnotách jednotlivých výdavkových položiek i v celkovej sume výdavkov.
- V týždennom časovom rozvrhu externých študentov pokrývala najväčší časový úsek platebná práca (priemerný počet odpracovaných hodín - 30; viac ako 35 hodín v týždni pracovala takmer polovica respondentov). Účasti na prednáškach a konzultáciách a samostatnému štúdiu bol venovaný približne rovnaký, 10-hodinový časový úsek.
- Asi 40 % študentov uviedlo, že zameranie ich študijného programu a obsah práce, ktorú vykonávajú sú zhodné, resp. sa do značnej miery prekrývajú. Pozoruhodná je skupina 28 % študentov, ktorí uviedli, že ich práca vôbec nesúvisí so zameraním ich štúdia. Pomerne vysoké percento, až 43 %, bolo takýchto študentov v skupine so zameraním na humanitné vedy a umenie. V pozadí nesúladu medzi vykonávanou prácou a zameraním štúdia môžu byť nasledovné dôvody:
  - Určitá časť študujúcich sa pokúša štúdiom riešiť zmenu svojej kvalifikácie a dosiahnuť tak zaujímavejšiu prácu, lepšie platenú prácu, lepšie podmienky zamestnať sa apod.
  - Niektorí externí študenti sú v situácii, keď môžu svoju ambíciu študovať uskutočniť len v kombinácii s prácou, ktorá poskytne im a ich rodine nevyhnutný zdroj príjmu. Práca v takýchto prípadoch nemusí súvisieť so štúdiom, dôležitý je príjem z nej a to, či ju dokážu vykonávať popri štúdiu.
- Externí študenti využívajú málo možnosť študovať v zahraničí. Je to zrejme podmienené tým, že sú viazaní na domáce prostredie zamestnaním a mnohí z nich aj rodinou. Z celkového počtu respondentov len 4 % uviedli, že absolvovali niektorú z foriem štúdia v zahraničí a väčšina z nich nezvažuje možnosť študovať v zahraničí ani v budúcnosti (len 5 % počíta so študijným pobytom určite, zatiaľ čo takmer tretina respondentov túto možnosť zvažuje (32 %); ostatní, t.j. takmer dve tretiny (63 %) uviedli, že v budúcnosti štúdiom v zahraničí neplánujú).
- 2 cudzie jazyky ovládalo plynule len 17 % respondentov spomedzi externých študentov, najfrekvencovanejšou kombináciou bola angličtina a nemčina (uviedli ju takmer dve tretiny z tých, ktorí plynule hovorili 2 cudzími jazykmi).
- Medzi demotivujúcimi faktormi medzinárodnej mobility sa v pozícii najsilnejšie pôsobiaceho faktora vyskytovala finančná záťaž spojená s možným študijným pobytom v zahraničí (49 % z hodnotiacich respondentov). Asi tretina respondentov z tých, ktorí sa vyjadrili, hodnotila ako silne a veľmi silne pôsobiacu bariéru odlúčenie od partnera, dieťaťa/detí alebo priateľov (33 %) a viac ako štvrtina (26 %) nedostatočné ovládanie jazykov.

5. POUŽITÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ A ÚDAJOV

Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 z roku 2005 (Lisabonská stratégia pre Slovensko); Uznesenie vlády SR č. 140 zo 16. februára 2005

Akčný plán „Vzdelávanie a zamestnanosť“

Akčný plán „Veda, výskum a inovácie“

Koncepcia ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku pre 21. storočie;
Uznesenie vlády č. 685 z 30.8. 2000

Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2005
Ministerstvo školstva SR 2006

Zákon č. 131/2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v aktuálnom znení

M. Šulanová: Sociálne postavenie študentov vysokých škôl. (Výsledky prieskumu); ÚIPŠ, Bratislava 2006.

Projekt EUROSTUDENT III - Koncepčné materiály:

A central source of comparable data on the social dimension of higher education in Europe;

Handbook on Key Indicators and Data Set;

Set of cor questions for EUROSTUDENT III;

Delivery Schedule Modul;

Handbook for Data Delivery;

(Materiály z web-stránky <http://www.eurostudent.eu>)

Zdroje štatistických údajov:

Štatistická ročenka školstva SR 1999 až 2006;
Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava

Výsledky výberového zisťovania pracovných síl - 3. štvrťrok 2006;
Štatistický úrad SR, Bratislava 2007

Príjmy, výdavky a spotreba súkromných domácností v SR za rok 2005;
Štatistický úrad SR, Bratislava 2006

<http://www.uips.sk/vs/index.html>

<http://www.statistics.sk>